

Nationaal Verenigings Onderzoek

Panteia

samen beter
verenigen

Auteur(s)

Loïs Verhulst, Melanie de Ruiter, Peter Noordhoek

Opdrachtgever(s)

IVBB, DNA

Gepubliceerd

Zoetermeer, 13-1-2023

Projectnummer

10646

Versie

Versie 2

Status

Definitief

De verantwoordelijkheid voor de inhoud berust bij Panteia. Het gebruik van cijfers en/of teksten als toelichting of ondersteuning in artikelen, scripties en boeken is toegestaan mits de bron duidelijk wordt vermeld. Vermenigvuldigen en/of openbaarmaking in welke vorm ook, alsmede opslag in een retrieval system, is uitsluitend toegestaan na schriftelijke toestemming van Panteia. Panteia aanvaardt geen aansprakelijkheid voor drukfouten en/of andere onvolkomenheden.

Voorwoord

We bevinden ons in een turbulente tijd, waarin crisissen elkaar opvolgen, de arbeidsmarkt lastig is voor veel sectoren en we in de samenleving minder verdraagzaam zijn naar elkaar. Dachten we Covid-19 redelijk achter ons te hebben gelaten, volgt er een oorlog in Oekraïne en op dit moment torenhoge energierekeningen voor veel verenigingen en hun leden.

Ondanks deze uitdagingen blijven verenigingen een plek om samen te komen, samen te bouwen en samen ergens voor te staan. In mijn ogen kunnen verenigingen de verbindende factor zijn in deze tijd en oplossingen bieden die er niet zouden zijn of komen zonder al die verenigingen die Nederland rijk is.

Aan het derde Nationaal Verenigings Onderzoek hebben 4.500 verenigingen deelgenomen. Doordat er nu drie onderzoeken gedaan zijn, is het mogelijk trends te signaleren en vergelijkingen over jaren te maken. Ook hebben deelnemers uitgebreide reacties gegeven bij de open velden, wat enorm waardevol is voor de interpretatie van de uitkomsten.

Door het opdelen van de vragenlijst in branche-, beroeps- en consumentenverenigingen aan de ene kant en vrijwilligersverenigingen aan de andere kant, krijgen we beter zicht op de verschillen die er zijn bij beide groepen. Vergeleken met voorgaande jaren zien we binnen de eerste categorie grotere verschillen. Er zijn meer verenigingen waar het echt goed mee gaat en tegelijkertijd meer die aandacht behoeven. De middenmoot is veel kleiner geworden. Daarbij zijn ontwikkeling van ledental en toekomstperspectief de maatstaven.

Voor vrijwilligersverenigingen zien we dat de trend doorzet waarbij er steeds meer verenigingen zijn die de eindjes lastig aan elkaar kunnen knopen. Denk aan overschrijding van bestuurstermijnen, het niet vinden van vrijwilligers of leden die opzeggen vanwege de hoge inflatie.

De resultaten van dit onderzoek geven DNA handvatten om ook het komende jaar verenigingen te inspireren en met elkaar in verbinding te brengen. Daarom veel dank aan iedereen die de vragenlijst heeft ingevuld. Zo kunnen we gezamenlijk het verenigingslandschap in Nederland verder ontwikkelen.

Cécile Veldman
Directeur de Nederlandse Associatie

Ook dit derde Nationaal VerenigingsOnderzoek kent dezelfde twee doelen: die van het gehele Nederlandse verenigingsveld in kaart brengen en het helpen begrijpen wat er gebeurt op het niveau van de individuele vereniging. Stap voor stap komen beide doelen dichterbij.

De doelstelling van het in kaart brengen van het hele veld is dichterbij omdat verenigingen opnieuw goed op onze oproep hebben gereageerd, ondanks of juist dankzij het feit dat het voor veel verenigingen een turbulente periode is. Een voorbeeld van het beter begrijpen is dit: we wisten al dat de vervulling van bestuursvacatures moeizaam was, maar merkten uit eerdere antwoorden dat veel bestuurders langer doorgaan dan gewenst. Door er nu een extra vraag aan toe te voegen over het overschrijden van zittingstermijnen komt het vraagstuk nog scherper in beeld. Het antwoord maakt veel duidelijk en tegelijk de reden waarom we dit onderzoek zo actueel vinden.

In de aanpak van het onderzoek hebben we meerdere lijnen doorgetrokken en waar mogelijk versterkt. De inbreng vooraf van verenigingen in het formuleren van de vragen is gebleven. Het proces van cocreatie gaat door. Verder is de mogelijkheid voor deelnemers om in de vorm van open tekstruimte eigen antwoorden op vragen te geven vergroot. Alles bij elkaar hebben wij op deze basis meer dan 15.000 antwoorden op open vragen gekregen! Daarbij merkten we dat de passie voor het verenigingswerk enorm aanwezig is. Meest indrukwekkend is het dan om enerzijds te lezen hoe trots verenigingen zich op hun werk voelen en anderzijds hoezeer met name vrijwilligersverenigingen zich bedreigd voelen door een combinatie van oude en nieuwe uitdagingen. Veel dank voor deze kwalitatieve indrukken naast de koele cijfers.

Een aantal elementen heeft dit jaar extra aandacht gekregen. Dit start met de vraag naar segmentatie. De enorme diversiteit in verenigingsactiviteiten maakt elke indeling tot een ingewikkelde puzzel. Voor het eerst zijn we afgestapt van de standaard bedrijfsindeling en hebben we ons gebaseerd op de wijze waarop de deelnemende verenigingen zichzelf indelen en de patronen daarin.

Beroeps-, branche- en consumentenverenigingen hebben een andere vragenlijst ontvangen dan de vrijwilligersverenigingen, maar op vele punten is de vergelijking te maken en wordt met name in de samenvatting van het rapport de verbinding gelegd. Omdat dit turbulente tijden zijn, is het makkelijk om het accent te gaan leggen op de dingen waarin verenigingen verschillen en waarin het verkeerd dreigt te gaan, maar we willen niet uit het oog verliezen dat de overeenkomsten nog altijd stukken groter dan de verschillen zijn. Verenigingen en verwante vormen als stichtingen, coöperaties en andere vormen van netwerken van onderop verdienen een eigen aanpak.

In de voorbereiding is niet alleen veel tijd gestoken in het proces van cocreatie en meelesen, maar zijn er ook gesprekken gevoerd met collega's in de verschillende velden. Wij willen dit overkoepelende onderzoek zijn en willen tegelijk ook goed afstemmen, zodat de vragenlijst zo kort als mogelijk is. Voor deze keer weer zeer veel dank voor de tijd die u heeft genomen voor het invullen van het onderzoek. We hebben het gewaardeerd en menen dat het de moeite waard is geworden. En we blijven geïnteresseerd in uw meningen en suggesties.

Peter Noordhoek

Directeur Kwaliteit en Onderzoek, Instituut voor Vereniging Branche en Beroep

Inhoudsopgave

	Samenvatting	6
1	Inleiding	12
1.1	Achtergrond	12
1.2	Doel van het onderzoek	12
1.3	Opstellen vragenlijsten	12
1.4	Respons	13
1.5	Leeswijzer	14
2	Deelnemende organisaties	16
3	Branche-, beroeps- en consumentenverenigingen	22
3.1	Positie	22
3.2	Leden	25
3.3	Bestuur	29
3.4	Leden en vereniging	40
3.5	Financiën	45
3.6	Kwaliteit	51
3.7	Samenwerking	54
3.8	Succesfactoren	56
4	Vrijwilligersverenigingen	62
4.1	Positie	63
4.2	Leden	69
4.3	Bestuur	78
4.4	De lokale vereniging	90
4.5	Leden en vereniging	95
4.6	Financiën	104
4.7	Succesfactoren	107

Samenvatting

In 2022 is het derde Nationaal Verenigings Onderzoek uitgevoerd. De dataverzameling liep van 10 oktober tot en met 28 november. In totaal hebben 4483 verenigingen aan het onderzoek meegewerkt. Dit is net wat lager dan in 2021 (4608). De verenigingen zijn als volgt onderverdeeld:

- 304 brancheverenigingen;
- 192 beroepsverenigingen;
- 448 consumentenverenigingen;
- 3539 vrijwilligersverenigingen.

Waarbij de groep brancheverenigingen bestaat uit brancheverenigingen en koepels. Onder consumentenverenigingen verstaan we de organisaties die zelf hebben aangegeven consumentenvereniging te zijn, maar ook de grote vrijwilligersorganisaties, die op landelijk, Europees of internationaal niveau opereren.

Algemeen beeld

Overall ontstaat een tweeledig beeld: enerzijds is er stabiliteit in het verenigingsleven. Er is een brede basis, waarop voortgebouwd kan worden. Redelijk stabiele ledenaantallen en financiën liggen hieraan ten grondslag. Toch zijn er ook zorgwekkende uitkomsten: Ruim 20% van alle verenigingen laat weten dat de vereniging onder druk staat en 12% van de vrijwilligersverenigingen zegt dat het voortbestaan van de vereniging in gevaar is. De meest genoemde reden hiervoor is: een gebrek aan mensen die de kar wil trekken. Dat is jammer, want verenigingen zijn ongelooflijk trots op wat ze doen. Dat blijkt uit de vele antwoorden op de open vragen, die een grote mate van trots, betrokkenheid en bevoegenheid uitstralen. Bovendien scoren de verenigingen zeer goed op de belangrijkste zaken waar de verenigingen hun succes aan afmeten: sfeer (vrijwilligersverenigingen) en ledentevredenheid (branche- beroeps en consumentenverenigingen).

Als we de onderwerpen een voor een uitwerken, dan ziet dat er als volgt uit:

Positie van verenigingen

Ongeveer de helft van alle typen verenigingen meldt dat zij een stabiele vereniging hebben. Bij de branche- beroeps en consumentenverenigingen geldt voor ongeveer 20% dat de vereniging onder druk staat, en voor nog eens 20% dat zij een groei doormaken. De overige gaan binnenkort stoppen in huidige vorm of geven het antwoorden 'weet niet'. Ongeveer een kwart van de vrijwilligersverenigingen staat onder druk. Iets vaker dus dan de branche- beroeps- en consumentenverenigingen. Het percentage groeiende verenigingen is dan ook wat lager. Een aanzienlijk deel van de verenigingen geeft aan dat het voortbestaan in gevaar is. Dat geldt het sterkst voor kunst en cultuur verenigingen. De oorzaak hiervan is met name een tekort aan mensen die de kar willen trekken.

Om relevant te blijven voor de toekomst vinden de branche- beroeps en consumentenverenigingen vooral dat zij jonge leden aan zich moeten binden en

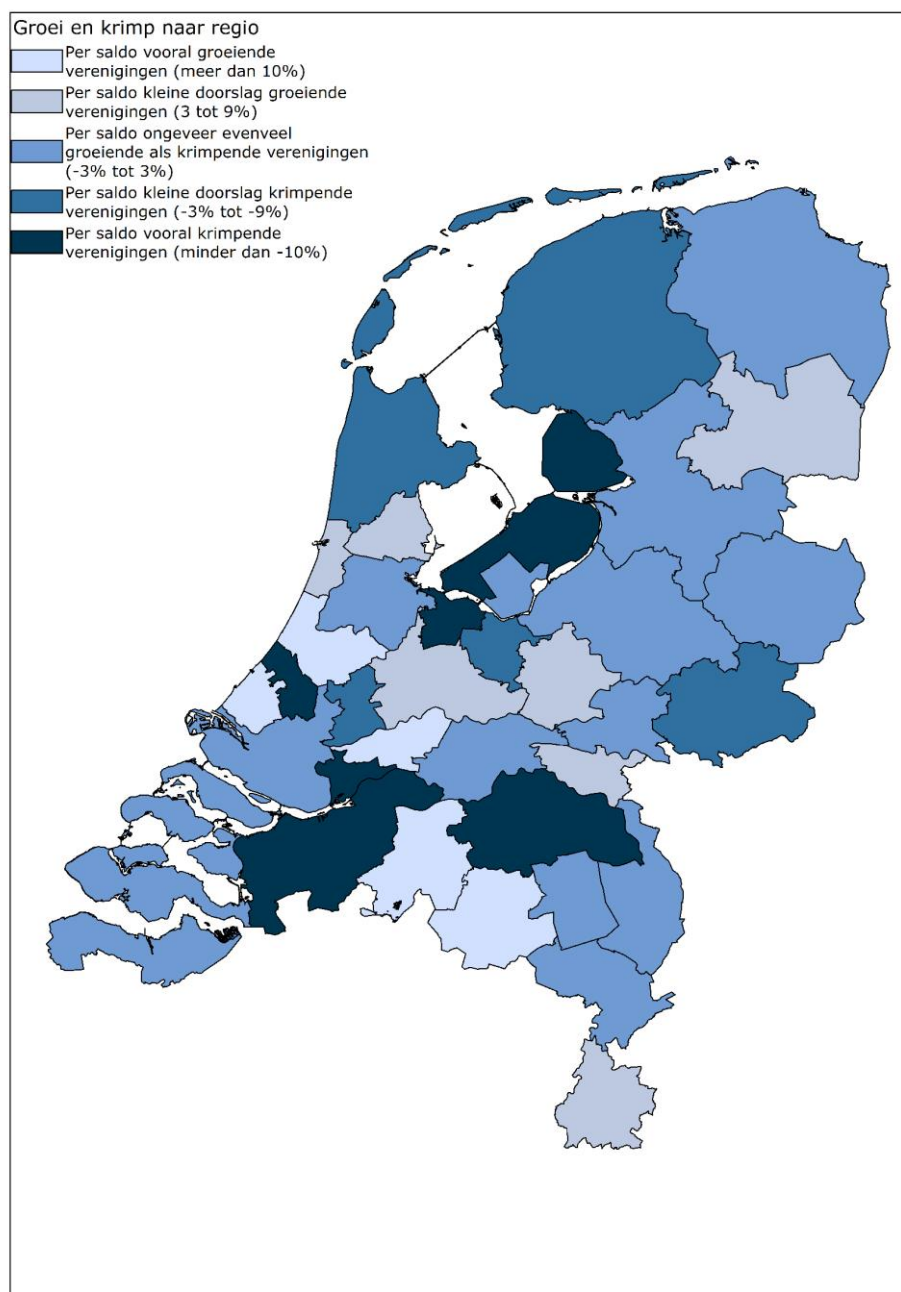
nieuwe activiteiten ontplooiën. De vrijwilligersverenigingen vinden het vooral belangrijk om naast het ontplooiën van nieuwe activiteiten, de leden vast te houden. Aan de vrijwilligersverenigingen is gevraagd wat er zal verdwijnen als hun vereniging verdwijnt. Daarbij wordt vooral tijdsbesteding genoemd.

Leden

Ongeveer de helft van alle verenigingen heeft een stabiel aantal leden. Studentenverenigingen onderscheiden zich, door een hoger percentage groeiende verenigingen. De grootste verenigingen zijn, niet verwonderlijk: kerkgenootschappen en goede doelen, consumentenverenigingen en beroepsverenigingen. De belangrijkste reden voor leden om zich aan te melden is deelname aan activiteiten. Bij de brancheverenigingen is ook de belangenbehartiging van groot belang. De meest genoemde reden voor leden om zich af te melden is het natuurlijk verloop. Om nieuwe leden te werven, organiseren vrijwilligersverenigingen vooral activiteiten.

Figuur 1 Toe- en afname leden naar regio voor vrijwilligersverenigingen

Bron: Panteia 2022

Als we per regio de groei en krimp van vrijwilligersverenigingen bekijken, dan zien we dat per saldo in Noord-Brabant zowel de regio's met de per saldo vooral groeiende verenigingen te vinden zijn, als de vooral krimpende. Ook in Flevoland, Gooi en Vechtstreek en Zuid-Holland centraal zijn overwegend krimpende verenigingen te vinden.

Bestuur

Als bestuursorganen hebben de meeste verenigingen een ALV en een algemeen bestuur. Veel verenigingen maken ook gebruik van commissies en werkgroepen. De helft van de branche- beroeps- en consumentenverenigingen informeert haar achterban door openbare notulen. Ook wordt men regelmatig op de hoogte gebracht van de voortgang van de gestelde doelen. Tot slot wordt veel gebruik gemaakt van co-creatie.

Veruit de meeste verenigingen vinden de organisatievorm 'vereniging' nog steeds het best passen. De consumentenverenigingen die een andere rechtsvorm overwegen, lonken vooral naar de stichting. Ook bij de vrijwilligersverenigingen is dit de meest genoemde alternatieve rechtsvorm.

De helft van de brancheverenigingen verwacht trends waarbij verenigingen niet meer naar branche georganiseerd zullen worden. 30% denkt dat dit meer op basis van thema's zal gebeuren. Nog eens 20% verwacht dat dit meer in ketens zal ontwikkelen.

Brancheverenigingen hebben het met afstand nog steeds het gemakkelijkst om vacatures in het bestuur te vervullen. Vrijwilligersverenigingen hebben hier het meest moeite mee. Het vervullen van vacatures in commissies en vrijwilligersvacatures gaat dan wel weer wat gemakkelijker. Ongeveer de helft van de vrijwilligersverenigingen die een maximale zittingstermijn hebben bepaald, is soms genoodzaakt deze te overschrijden. Bij de branche- en beroepsverenigingen gebeurt dit ook, maar wat minder vaak: ongeveer een derde rapporteert termijnoverschrijdingen.

De absoluut meest effectieve manier van het vinden van nieuwe bestuurders blijft, net als bij de vorige onderzoeken, persoonlijke benadering.

De lokale vereniging

Ruim twee derde van de onderwijs- en sportverenigingen kent ook alternatieve vormen van lidmaatschap. Het gaat dan vaak om een gereduceerd tarief. Ook kent ongeveer een derde van de vrijwilligersverenigingen een vorm van donateurschap. Bij 38% van de sportverenigingen kun je ook lid worden met een lager inkomen, bijvoorbeeld met behulp van de gemeente. Een derde van de onderwijsverenigingen organiseert wel eens een maatschappelijke activiteit.

Leden en vereniging

De maatschappelijke thema's die het meest leven binnen de brancheverenigingen zijn betaalbare en duurzame energie en partnerschappen om doelstellingen te bereiken. Bij de overige typen verenigingen springen er geen thema's uit. Partnerschappen om doelstellingen te bereiken is ook het meest genoemde thema waarop de brancheorganisaties ondersteuning bieden richting de leden. Als verenigingen ondersteuning bieden op een thema richting hun leden, dan doen zij dit vooral in de vorm van communities en bijeenkomsten die zij organiseren rondom een thema. Wat betreft het bevorderen van diversiteit en inclusie geeft bijna de helft van de brancheverenigingen en consumentenverenigingen aan dat zij hier aandacht voor hebben. Bij de beroepsverenigingen is dit aantal nog iets hoger met 57%. Er is met name aandacht voor dit onderwerp in de communicatie.

De betrokkenheid van de leden van branche- beroeps- en consumentenverenigingen lijkt in de afgelopen 5 jaar wat terug te lopen als het gaat om fysieke activiteiten. De digitale activiteiten hebben in dezelfde periode gewonnen aan betrokkenheid. Bij de

vrijwilligersverenigingen lijkt over de hele linie de betrokkenheid wat af te nemen. Toch zijn er ook veel verenigingen die een stabiele deelname aan activiteiten zien.

Financiën

De achterban van de brancheverenigingen behalen tezamen de meeste omzet. Procentueel gezien behalen de leden van de brancheverenigingen ongeveer 64% van de omzet uit de gehele branche. Bij de beroepsverenigingen en consumentenverenigingen ligt dit iets hoger. De vertegenwoordiging naar aantal medewerkers in de branche ligt wat lager: 55% voor de brancheverenigingen en 30% voor de beroepsverenigingen.

Het lijkt erop dat de inkomsten van de branche en beroepsverenigingen over het algemeen wat zijn gestegen. Daarnaast is bij deze groepen het percentage omzet dat uit contributie wordt verkregen, hoger dan een jaar eerder. Opvallend is dat deze verenigingen veel vaker dan bij het vorige onderzoek, vinden dat dit het gewenste plaatje voor de toekomst is.

Bij de vrijwilligersverenigingen zijn de inkomsten nagenoeg gelijk, maar is het aandeel contributie wat afgenomen ten gunste van bijeenkomsten en activiteiten en overige inkomsten. Dit heeft mogelijk te maken met het weer opstarten van allerlei activiteiten na Corona in eerdere jaren. Voor 15% van deze verenigingen is het huidige financiële plaatje, niet het gewenste plaatje voor de toekomst.

Van de vrijwilligersverenigingen hebben vooral de sportverenigingen last van de energiecrisis. Dat zal met name te maken hebben met kapitaalintensieve accommodaties en voorzieningen. De branche- beroeps- en consumentenverenigingen hebben zelf beperkt last van de energiecrisis. De crisis is met name een probleem voor de leden van de brancheverenigingen en consumentenverenigingen.

Kwaliteit

Voor de beroepsverenigingen zijn druk in de weer met kwaliteitsaspecten. Ongeveer de helft van hen heeft een gedragscode, 40% een opleidingsregister en ongeveer een derde doet aan certificering. Deze percentages liggen bij de brancheverenigingen beduidend lager. Vooral de keurmerken worden zeer positief gewaardeerd door de achterban van branche- en beroepsverenigingen.

Samenwerkingen

Volgens de branche- beroeps- en consumentenverenigingen worden samenwerkingen eerder strakker dan losser.

Daarnaast zegt iets meer dan de helft van de verenigingen dat zij voldoende of duidelijk zichtbaar zijn voor het publiek.

Voor de brancheverenigingen lijken afspraken te kunnen maken met de overheid die tot verandering leiden. Het lijkt erop dat dit bij beroepsorganisaties in mindere mate lukt, maar daar zijn ook veel invullers die het niet weten.

Succesfactoren

Ledentevredenheid en ledenaantallen zijn voor bijna alle typen verenigingen factoren waar zij hun succes aan afmeten. Over het algemeen hebben ze zelf ook de indruk dat zij hier succesvol in zijn. Bij de vrijwilligersverenigingen komt daar nog de sfeer binnen de vereniging bij.

A close-up photograph of several hands holding white puzzle pieces. The hands are positioned around the pieces, which are arranged in a circular pattern. The background is a soft, out-of-focus blue. In the top right corner, there is a semi-transparent orange hexagonal pattern overlay. A large, bold, orange number '1' is superimposed on this pattern.

1

1 Inleiding

1.1 Achtergrond

In 2022 is het derde Nationaal Verenigings Onderzoek uitgevoerd. DNA (De Nederlandse Associatie) en IVBB (Instituut voor Verenigingen Branches en Beroepen) hebben samen het Nationaal Verenigings Onderzoek geïnitieerd om meer inzicht te krijgen in de verenigingswereld. DNA is hét platform voor verenigingen in Nederland. Door onderling kennis en ervaringen uit te wisselen, werken de bij DNA aangesloten verenigingen aan de continue ontwikkeling van het verenigingswerk. IVBB heeft als instituut de doelstelling om verenigingen te ondersteunen bij het verhogen van hun dienstverlening aan leden door het stimuleren van samenwerking en co-creatie.

Het onderzoek is uitgevoerd door het onafhankelijke onderzoeksbureau Panteia, volgens de regels, codes en voorwaarden van haar branchevereniging. De input voor het onderzoek, in het bijzonder de vragen, is het resultaat van co-creatie van vertegenwoordigers uit de verenigingswereld, bij elkaar gebracht op voordracht van DNA en IVBB. De kwaliteit van het onderzoek is bewaakt door dr. Peter Noordhoek.

1.2 Doel van het onderzoek

Het Nationaal Verenigings Onderzoek (NVO) wil laten zien hoe de landkaart van verenigingen in Nederland eruit ziet en hoe groot de economische en sociale betekenis van verenigingen is. Verder richt het onderzoek zich op hoe verenigingen in elkaar zitten, hoe ze functioneren, hoe ze gefinancierd worden, wat ze doen en wie er actief zijn. Ook willen we achterhalen wat er goed gaat en hoe het nog beter kan. Het doel van het onderzoek is het stap voor stap verkrijgen van een compleet beeld van verenigingen in Nederland. Voor het Nationaal Verenigings Onderzoek (NVO) kiezen we voor een deelname van alle typen verenigingen en sectoren binnen de segmenten van beroeps-, branche-, consumenten- en vrijwilligersverenigingen.

1.3 Opstellen vragenlijsten

Bij het opstellen van de vragenlijsten is ervoor gekozen om twee vragenlijsten te ontwikkelen: één voor de vrijwilligersverenigingen en één voor de branche- en beroepsverenigingen. Door twee vragenlijsten te hanteren bood dit de mogelijkheid om de vragen en antwoordcategorieën meer toe te spitsen op het type vereniging. Toch zit in beide vragenlijsten overlap door de grote overeenkomst tussen alle verenigingsvormen.

Om de vragenlijsten zo goed mogelijk af te stemmen op de informatiebehoefte en belevingswereld van verenigingen is een aantal co-creatiesessies georganiseerd waarbij mensen uit zo veel mogelijk geledingen van de verenigingswereld zijn uitgenodigd om mee te denken.

1.4 Respons

Voor dit onderzoek zijn de verenigingen op verschillende manieren benaderd. Op de eerste plaats konden verenigingen zich ruim van tevoren aanmelden voor deelname op www.nationaalverenigingsonderzoek.nl.

Daarnaast is gebruik gemaakt van een grote mailinglist, waarvan ongeveer 55.000 e-mails goed zijn aangekomen. Ook heeft DNA al haar leden aangeschreven via een nieuwsbrief.

De vragenlijst is op 10 oktober 2022 opengesteld en op 28 november 2022 weer gesloten. In die tijd hebben de verenigingen een e-mail met een uitnodiging voor het onderzoek ontvangen en een drietal herinneringen.

Uiteindelijk zijn 4483 verenigingen gestart met het invullen van de vragenlijst. Omdat elke beantwoorde vraag waardevol is, hebben we er in dit onderzoek voor gekozen om ook de half ingevulde vragenlijsten mee te nemen in de analyse. Wel is er gefilterd op serieus ingevulde vragenlijsten. De respons is vergelijkbaar met NVO2 (4608 respondenten) en beduidend hoger dan NVO1 (567 respondenten).

Stichtingen en VvE's maken geen deel uit van de onderzoeksdoelgroep. Als invullers aan het begin van de vragenlijst aangaven een VvE of een stichting te leiden, dan werden zij direct naar het einde van de vragenlijst geleid.

De verenigingen zijn als volgt verdeeld over de typen verenigingen:

Tabel 1 Aantallen deelnemende verenigingen per type, 2021 en 2022

Type vereniging	Respons 2021	Respons 2022
Brancheverenigingen	324+134 koepels	304
Beroepsverenigingen	229	192
Consumentenverenigingen	*	448
Vrijwilligersverenigingen	3921	3539
Totaal	4608	4483

Bron: Panteia

* In 2021 is geen categorie voor consumentenverenigingen opgenomen. Die waren waarschijnlijk verdeeld over de overige categorieën.

Waarbij de groep brancheverenigingen bestaat uit brancheverenigingen en koepels. Onder consumentenverenigingen verstaan we de organisaties die zelf hebben aangegeven consumentenvereniging te zijn, maar ook de grote vrijwilligersorganisaties, die op landelijk, Europees of internationaal niveau opereren. Ook met deze indeling blijft de diversiteit in verenigingen binnen iedere groep groot, ook omdat in verenigingen verschillende identiteiten kunnen samenkomen in termen van doel, doelgroep en structuur. Om dubbeltellingen te voorkomen zijn verenigingen gevraagd zichzelf in te delen, met een marginale toets van de zijde van de onderzoekers.

Er is voldoende respons behaald om een representatief beeld te schetsen van de verenigingen in Nederland. Maar we hebben de kaart van Nederland nog niet duidelijk in beeld. Dat wil zeggen: omdat totaalaantallen over verenigingen in Nederland niet voor handen zijn, is het onmogelijk om uitspraken te doen over de groei of krimp van het aantal verenigingen in Nederland.

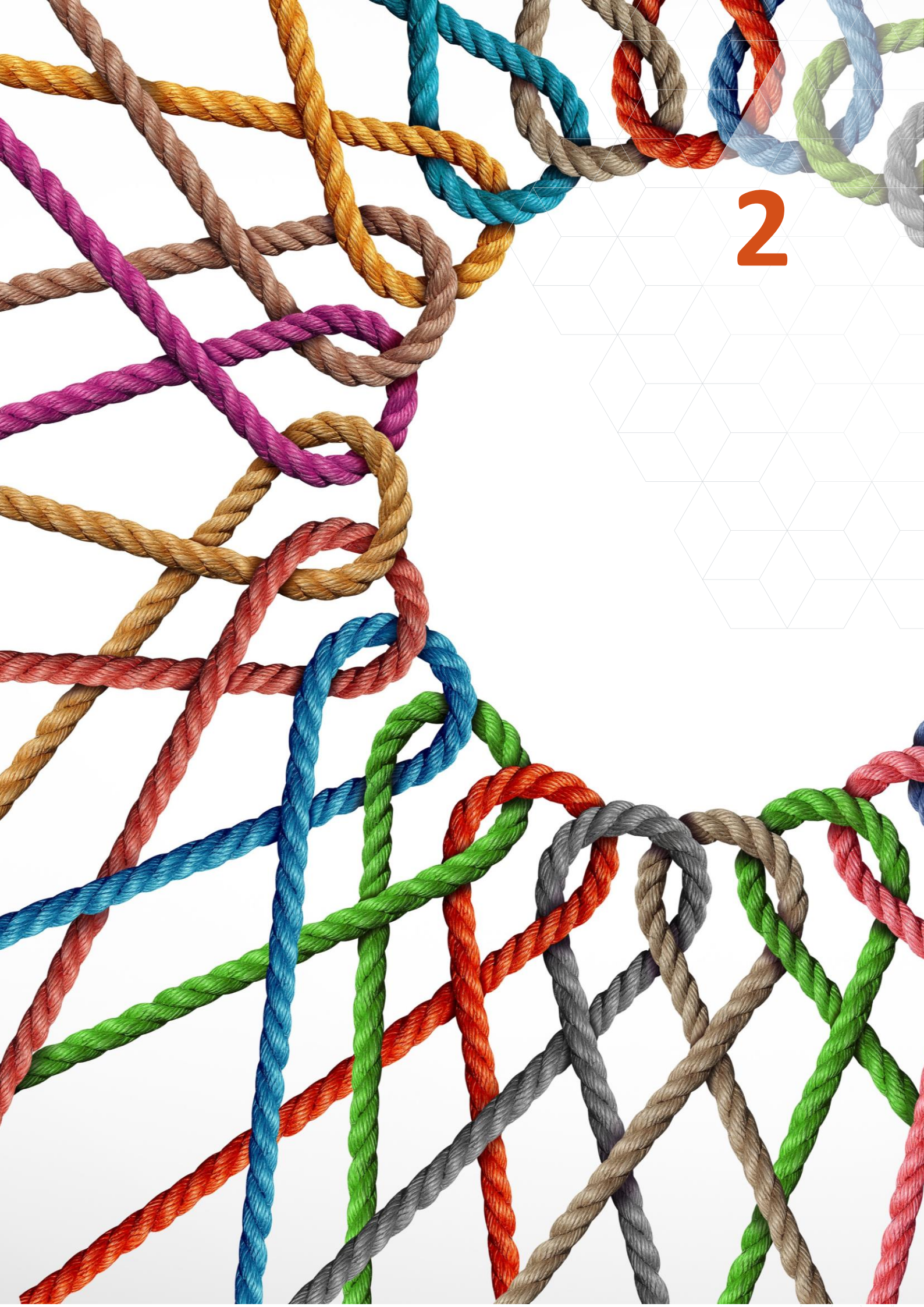
1.5 Leeswijzer

Een van de eerste vragen in de vragenlijst is, welk type leden de vereniging heeft. En welk type vereniging men heeft.

Op basis hiervan is een indeling gemaakt voor deze rapportage naar branche-, beroeps- en consumentenverenigingen in hoofdstuk 3 en verschillende soorten vrijwilligersverenigingen in hoofdstuk 4.

In de hoofdstukken worden de resultaten van de vragenlijst per vraag beschreven. Waar mogelijk zijn vergelijkingen gemaakt met het vorige onderzoek.

2

2 Deelnemende organisaties

De verenigingen die hebben meegedaan aan het onderzoek konden invullen wat voor type vereniging zij zijn. De typering die zij zelf aan hun vereniging geven, daar houden we ons in dit onderzoek aan vast.

Daar komt de volgende verdeling uit voort.

Tabel 2 Type vereniging

	%
Alumnivereniging	0%
Beroepsorganisatie	4%
Brancheorganisatie/ ondernemersorganisatie	6%
Coöperatieve vereniging	1%
Goede doel/fonds	2%
Hobby vereniging	11%
Jeugd/jongeren vereniging	3%
Kerkgenootschap	1%
Koepelorganisatie/federatie	1%
Kunst/cultuurvereniging	16%
Lokale vereniging (wijk/buurt)	4%
Medische vereniging	1%
Onderwijsvereniging	2%
Patiëntenvereniging	1%
Serviceclub	0%
Sportvereniging	34%
Studentenvereniging	6%
Uitvaartvereniging	0%
Vakbond/ vakcentrale	0%
Vereniging van gepensioneerden	1%
Wetenschappelijke vereniging	1%
Anders	12%
Politieke vereniging	1%
Consumentenvereniging	0%

Bron: Panteia, 2022

Op basis van het type vereniging is een splitsing aangebracht in de resultaten. Allereerst worden de brancheverenigingen, beroepsverenigingen en

consumentenverenigingen met elkaar vergeleken. De brancheverenigingen bestaan uit de respondenten die branchevereniging of koepelorganisatie hebben gekozen. Onder consumentenverenigingen vallen de verenigingen die hebben aangegeven een consumentenvereniging te zijn en de verenigingen die ingevuld hebben een vrijwilligersvereniging te zijn op nationaal, Europees of internationaal niveau.

Tabel 3 Verdeling verenigingen

Type	Aantal
Brancheverenigingen (incl. koepels)	304
Beroepsverenigingen	192
Consumentenverenigingen (incl. landelijk, Europees en internationaal opererende verenigingen)	448

Bron: Panteia, 2022

Daarnaast worden ook de verschillende vrijwilligersverenigingen met elkaar vergeleken. Dit zijn alle verenigingen die geen branche-, beroeps- of consumentenvereniging zijn en bovendien lokaal of regionaal opereren. De vrijwilligersverenigingen zijn vervolgens op basis van activiteit van de verenigingen samengevoegd tot onderstaande indeling.

Tabel 4 Indeling vrijwilligersverenigingen

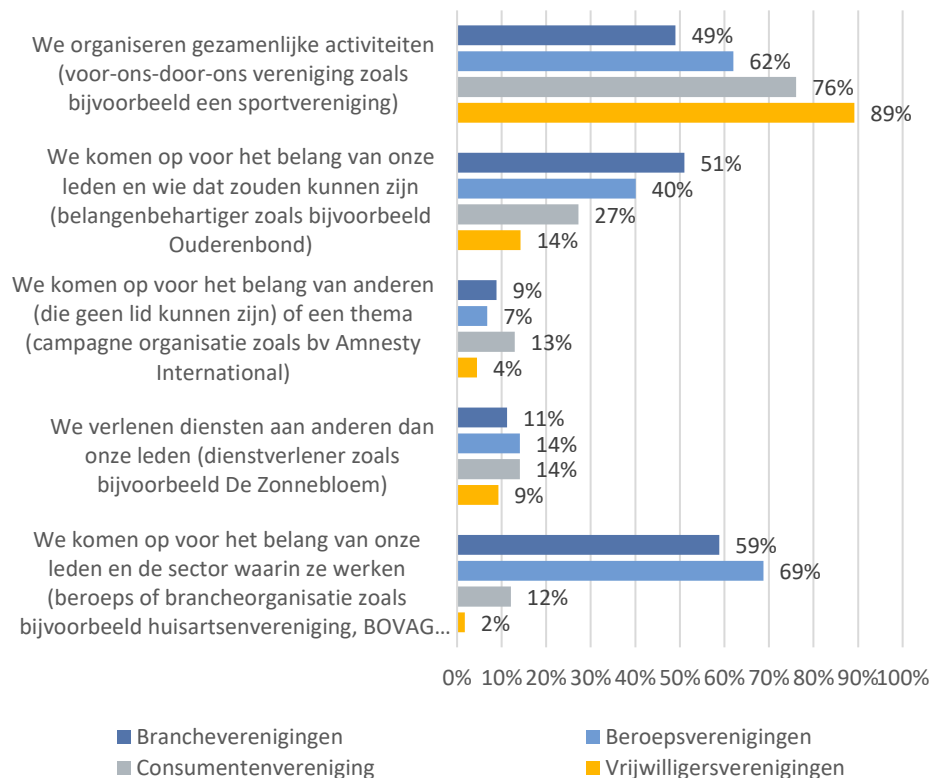
Overkoepelende groep	Type verenigingen	Aantal
Onderwijs	* Alumnivereniging * Studentenvereniging * Wetenschappelijke vereniging * Onderwijsvereniging	307
Goede doelen/kerkgenootschappen	* Goede doel/fonds * Kerkgenootschap	83
Kunst/cultuur/hobby	* Kunst/cultuurvereniging * Hobby vereniging	932
Lokale verenigingen	* Lokale vereniging	192
Sport	* Sportvereniging	1412
Overig	* Coöperatieve vereniging * Jeugd/jongeren vereniging * Medische vereniging * Patiëntenvereniging * Serviceclub * Uitvaartvereniging * Vakbond/vakcentrale * Vereniging van gepensioneerden * Politieke vereniging * Anders	613

Bron: Panteia, 2022

In hoofdstuk 3 worden de resultaten van de branche-, beroeps- en consumentenverenigingen besproken. In hoofdstuk 4 komen de antwoorden van de lokale en regionale vrijwilligersverenigingen aan bod.

In dit hoofdstuk komen alle verenigingen samen in een 3-tal vragen.

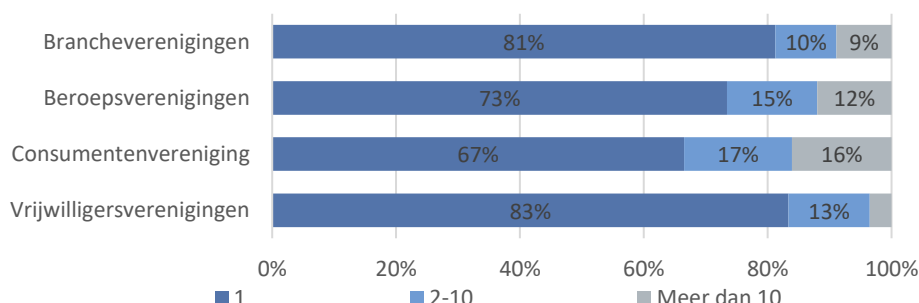
Figuur 2 Wat is het doel van de vereniging? (Meerdere antwoorden mogelijk)

Bron: Panteia, 2022

Het organiseren van activiteiten is voor alle verenigingen een belangrijk doel, maar vooral voor de vrijwilligersverenigingen. Belangenbehartiging is vooral een taak voor branche- en beroepsverenigingen.

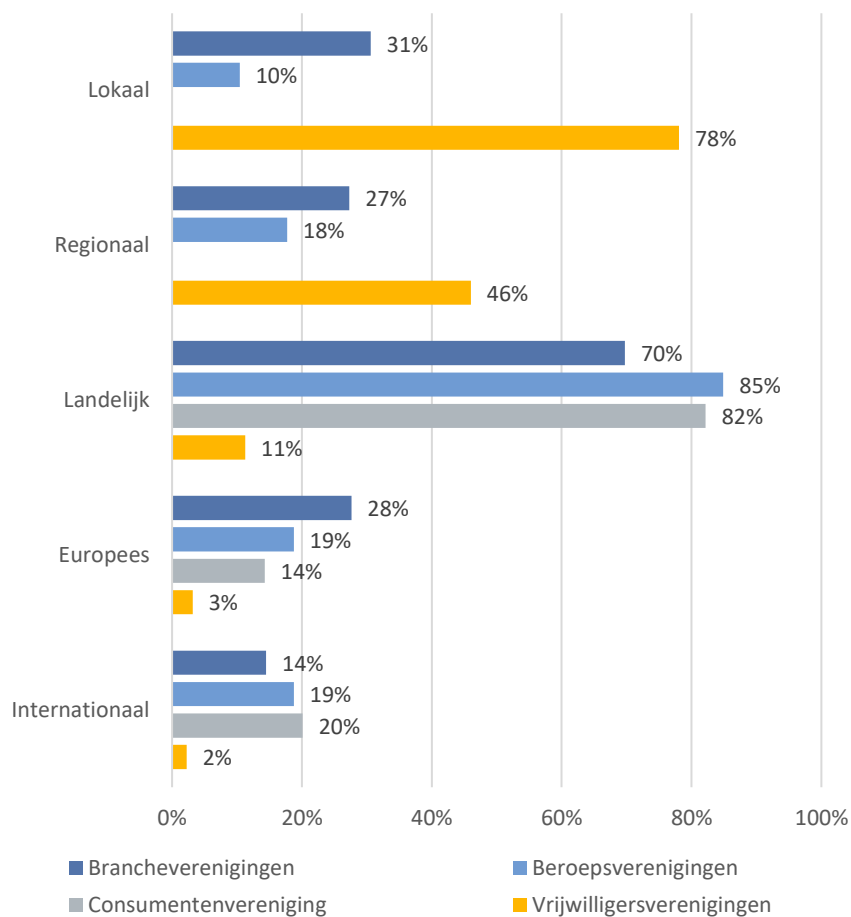
Figuur 3 Vanuit hoeveel locaties is uw vereniging actief?

Bron: Panteia, 2022

Het merendeel van de verenigingen opereert vanuit één locatie. De consumentenverenigingen zijn het vaakst vanuit meerdere locaties actief. Voor vrijwilligersverenigingen geldt dat slechts een klein deel vanuit meer dan 10 locaties actief is.

Figuur 4 Op welk niveau is uw vereniging actief? (Meerdere antwoorden mogelijk)

Bron: Panteia, 2022

De branche-, beroeps- en consumentenverenigingen zijn over het algemeen vaak op landelijk niveau actief. Daarnaast zijn de brancheverenigingen (incl. koepels) ook geregeld actief op lokaal, regionaal en Europees niveau. Voor de vrijwilligersverenigingen geldt dat zij het meest op lokaal of regionaal niveau opereren. Als we kijken naar de resultaten van vorig jaar dan zien we dat deze overeenkomen met de resultaten van dit jaar.

3

3 Branche-, beroeps- en consumentenverenigingen

In dit hoofdstuk zijn de resultaten van de branche-, beroeps- en consumentenverenigingen uitgelicht. Waar mogelijk is een vergelijking gemaakt met de resultaten van het vorige onderzoek. Toen is geen aparte uitsplitsing gemaakt voor consumentenverenigingen, daarom is daar geen vergelijking mogelijk.

3.1 Positie

Het eerste onderwerp van de vragenlijst gaat over de maatschappelijke rol die verenigingen vervullen. Hoe zien zij hun eigen positie hierin?

Figuur 5 Hoe gaat het nu met uw vereniging?

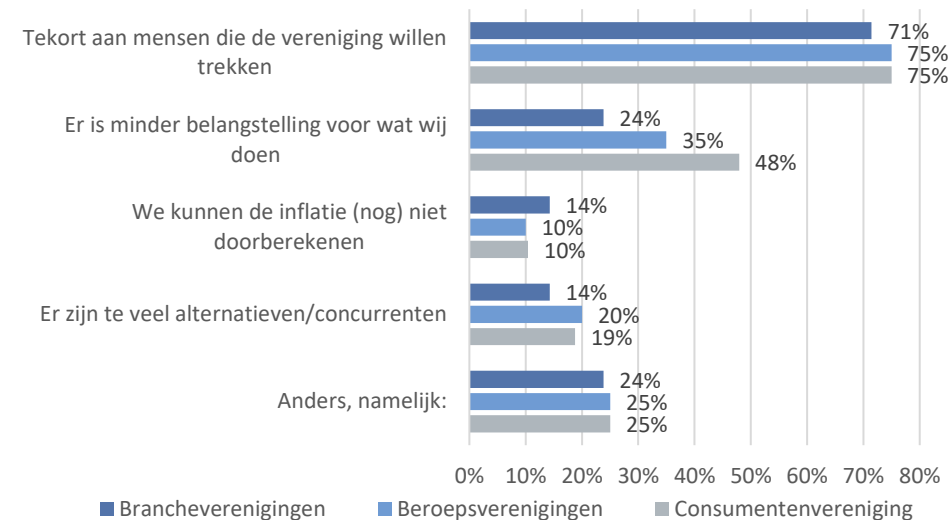

Bron: Panteia, 2022

Aan de verenigingen is gevraagd hoe het op dit moment gaat met hun vereniging. Meer dan de helft van de branche- en consumentenverenigingen stelt een stevige en stabiele vereniging te hebben. Voor de consumentenverenigingen is dit bijna de helft. Daarnaast geeft een vijfde van de brancheverenigingen aan dat de vereniging onder druk staat. Bij de beroeps- en consumentenverenigingen is dit 23%. Bijna een kwart van de beroepsverenigingen zegt zich sterk te ontwikkelen en te groeien in betekenis.

Het zijn met name de verenigingen die ook in aantal fte omvangrijk zijn, die vaak antwoorden dat zij een stevige en stabiele vereniging hebben.

Figuur 6 Hoe komt dat? (Meerdere antwoorden mogelijk)

Bron: Panteia, 2022

Vervolgens is doorgevraagd of het voortbestaan van de vereniging in gevaar is. Dat blijkt het geval voor 7% van de brancheverenigingen en voor 11% van de beroeps- en consumentenverenigingen.

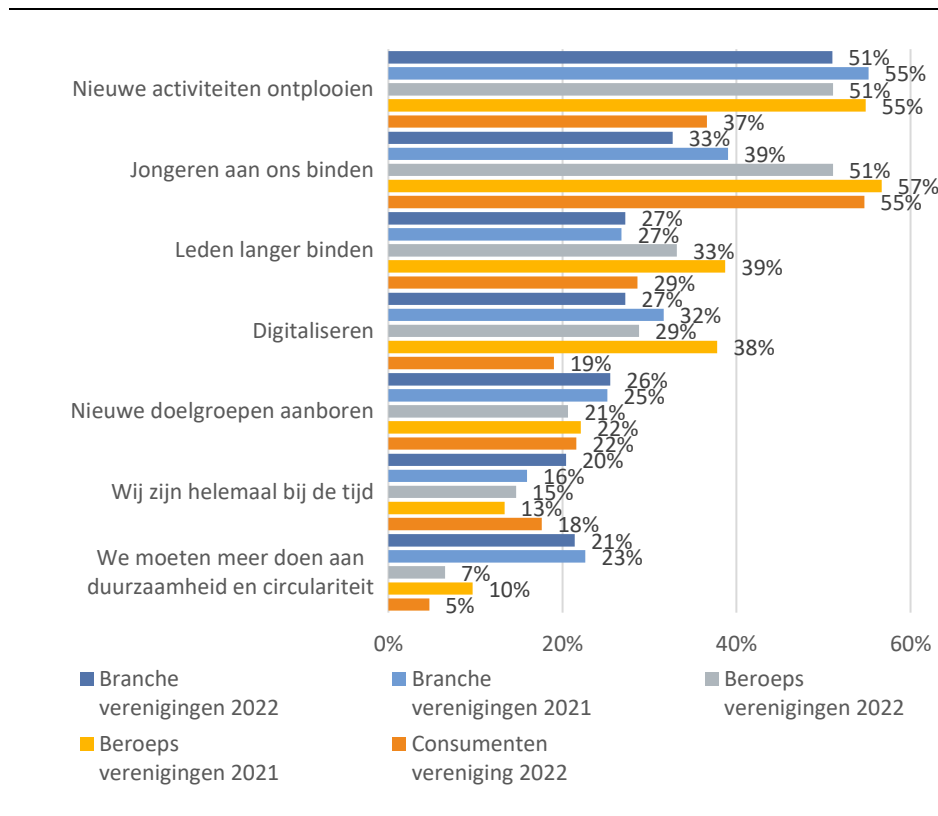
Als we kijken naar de omvang van de verenigingen waarvan het voortbestaan in gevaar is, dan blijkt dat met name de verenigingen zonder betaalde krachten het lastig hebben. 15% van hen geeft aan dat het voortbestaan bedreigd wordt.

De meest voorkomende reden voor de bedreiging van het voortbestaan is voor alle verenigingen een tekort aan mensen die de vereniging willen trekken. Daarna wordt de afname van belangstelling voor wat de verenigingen doen als belangrijkste reden genoemd.

Ook in de open vragen is er aandacht voor facetten die het voortbestaan van de vereniging bedreigen. Hier komt met name de financiële kant naar voren. Krimp van de sector en vergrijzing worden ook regelmatig genoemd.

In de open vragen hebben we gevraagd wat er zou verdwijnen als hun vereniging ophoudt te bestaan. De meest gegeven antwoorden op deze vraag liggen voor de hand: professionalisering van de leden, keurmerken, kennisdeling, belangenbehartiging. Het zijn met name de kernactiviteiten van de vereniging die hier genoemd worden. Eén vereniging vreest dat de teloorgang van de vereniging het voortbestaan van de beroepsgroep bedreigt.

Figuur 7 Wat moet uw vereniging doen om relevant te zijn voor de toekomst?
(Meerdere antwoorden mogelijk)

Bron: Panteia, 2022

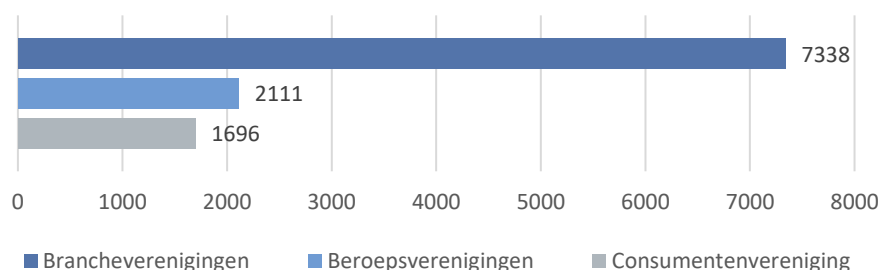
Van de brancheverenigingen benoemt de helft het ontplooiën van nieuwe activiteiten als het meest relevant voor de toekomst. Daarnaast vindt een derde het relevant om jongeren aan zich te binden. Dat is nagenoeg gelijk aan 2021. Bij de beroeps- en consumentenverenigingen vindt meer dan de helft het ook van belang om jongeren aan zich te binden. Dit wordt gevolgd door 51% van de beroepsverenigingen en 37% van de consumentenverenigingen die het belang inzien van nieuwe activiteiten. Deze resultaten komen nagenoeg overeen met de meting van vorig jaar. Alleen digitaliseren wordt opvallend vaker (38%) genoemd door beroepsverenigingen dan vorig jaar (29%).

Als we naar verschillen tussen grote verenigingen en kleine verenigingen kijken (op basis van fte), dan blijkt dat zij grotendeels met hetzelfde bijltje hakken. Alleen digitalisering, en duurzaamheid en circulariteit lijken belangrijker te worden naarmate het verenigingsbureau groter is. De uitzondering hierop is de groep met de meeste fte's: meer dan 100. Hier neemt het belang van beide onderwerpen juist weer wat af.

Op de vraag "Welke vernieuwingen heeft uw vereniging het afgelopen jaar doorgevoerd?" komen wel wat wijzigingen die de verenigingen hebben doorgevoerd. Bij deze vraag wordt vaak genoemd dat er verder gedigitaliseerd is. Daarnaast zijn visies herijkt, statuten herzien, beleid vernieuwd en is er samenwerking in de keten gezocht. Een paar verenigingen maakt melding van een fusie.

3.2 Leden

Figuur 8 Hoeveel leden had uw vereniging op 31 december 2021? (Gemiddelden)

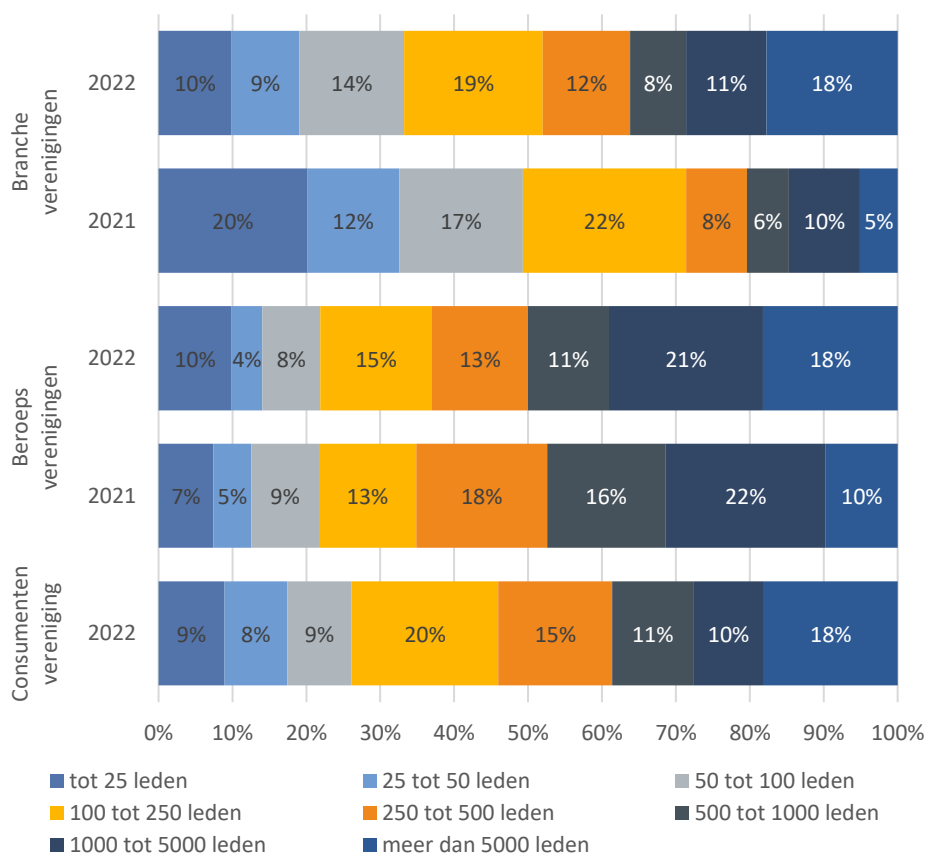

Bron: Panteia, 2022

Gemiddeld genomen hadden de brancheverenigingen 7338 leden. Dit is 58% van het totaal aan organisaties in de gehele branche. Het gemiddelde leden aantal voor de beroepsverenigingen is 2111, 51% van het totale aantal in de beroepsgroep. Voor de consumentenverenigingen is het gemiddelde 1696 leden.

In totaal hebben 832 branche- beroeps en consumentenverenigingen deze vraag ingevuld. Tezamen hebben zij ruim 3 miljoen leden.

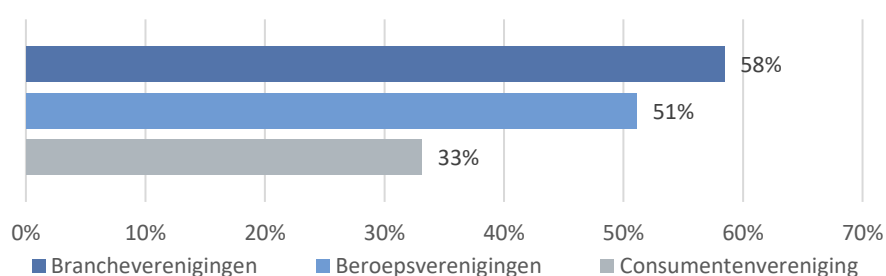
Figuur 9 Hoeveel leden had uw verenigingen op 31 december 2021?

Bron: Panteia, 2022

Vergeleken met de vorige meting hebben meer brancheverenigingen met meer dan 500 leden meegedaan. De meeste brancheverenigingen hebben 100 tot 250 leden of meer dan 5000 leden. Voor de beroepsverenigingen geldt dat 22% 100 tot 250 leden heeft en 20% juist relatief klein is met maximaal 25 leden. Van de consumentenverenigingen heeft een vijfde 100 tot 250 leden en bijna een vijfde meer dan 5000 leden. Het lijkt erop dat over de hele linie de ledenaantallen in 2022 zijn toegenomen ten opzichte van 2021.

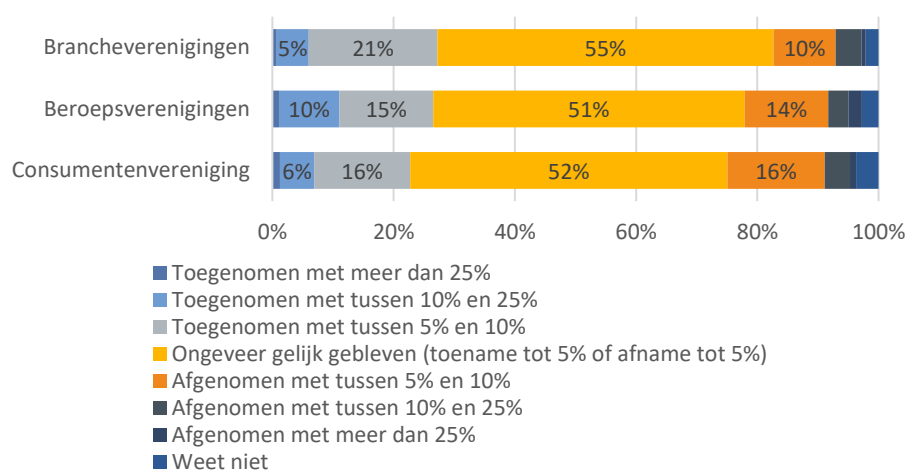
Figuur 10 Hoeveel procent is uw aantal leden van het totaal aantal organisaties/personen in de gehele branche of beroepsgroep/sector?

Bron: Panteia, 2022

De brancheverenigingen hebben gemiddeld 58% van de branchegenoten als lid. Bij de beroepsverenigingen ligt dit wat lager: 51%.

Figuur 11 Is het aantal leden in 2022 toegenomen of afgenomen?

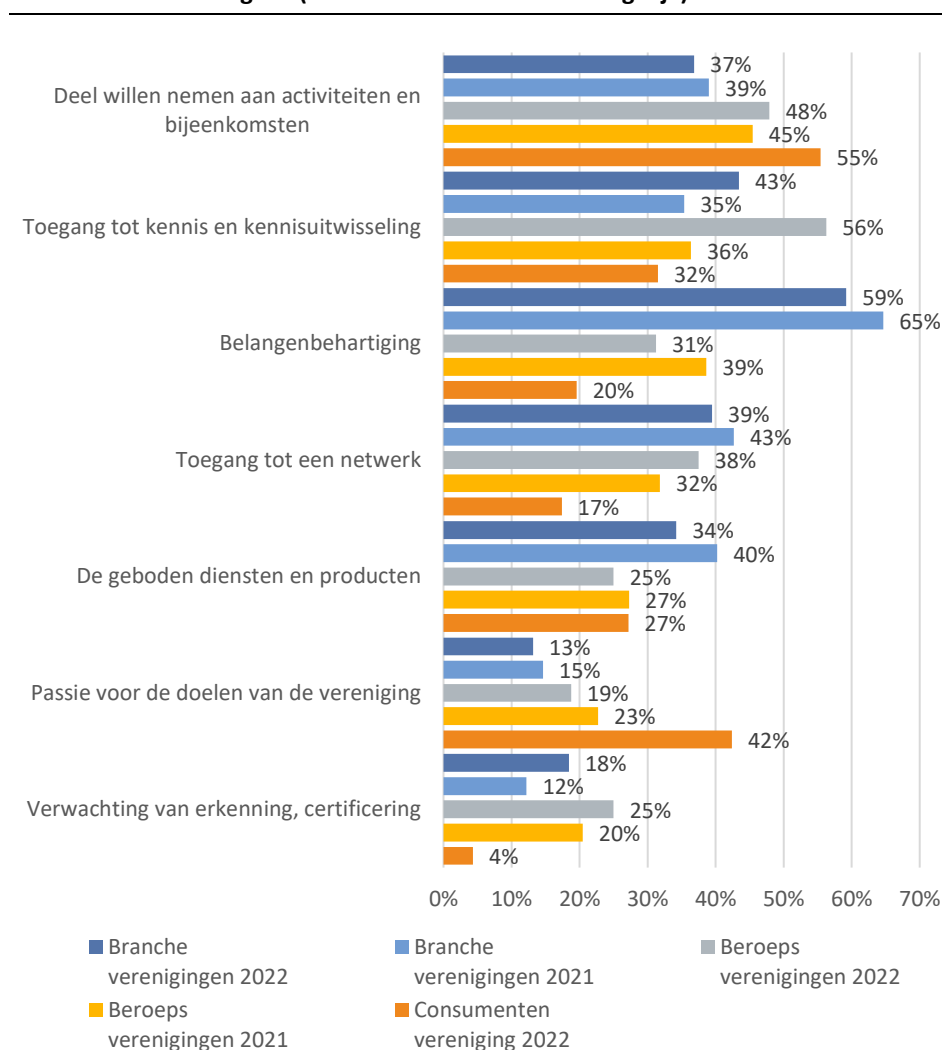
Bron: Panteia, 2022

Wat betreft het verloop van de leden stelt 55% van de brancheverenigingen dat het aantal leden in 2022 ongeveer gelijk is gebleven. Ditzelfde geldt voor 51% van de beroepsverenigingen en voor 52% van de consumentenverenigingen. Bij de brancheverenigingen zegt 27% dat er sprake is van een toename van leden en 15% zegt dat er sprake is van een afname. Bij de consumentenverenigingen is dit bijna gelijk aan elkaar. 23% ziet een toename en 21% een afname.

De resultaten van dit jaar komen overeen met de cijfers van vorig jaar. Ook toen was bij ongeveer de helft van de branche- en beroepsverenigingen een stabiel aantal leden te zien.

Er is geen verschil te zien in groei en afname tussen verenigingen met verenigingsbureau en zonder.

Figuur 12 Wat zijn naar uw indruk de belangrijkste redenen voor de nieuwe aanmeldingen? (Maximaal 3 antwoorden mogelijk)

Bron: Panteia, 2022

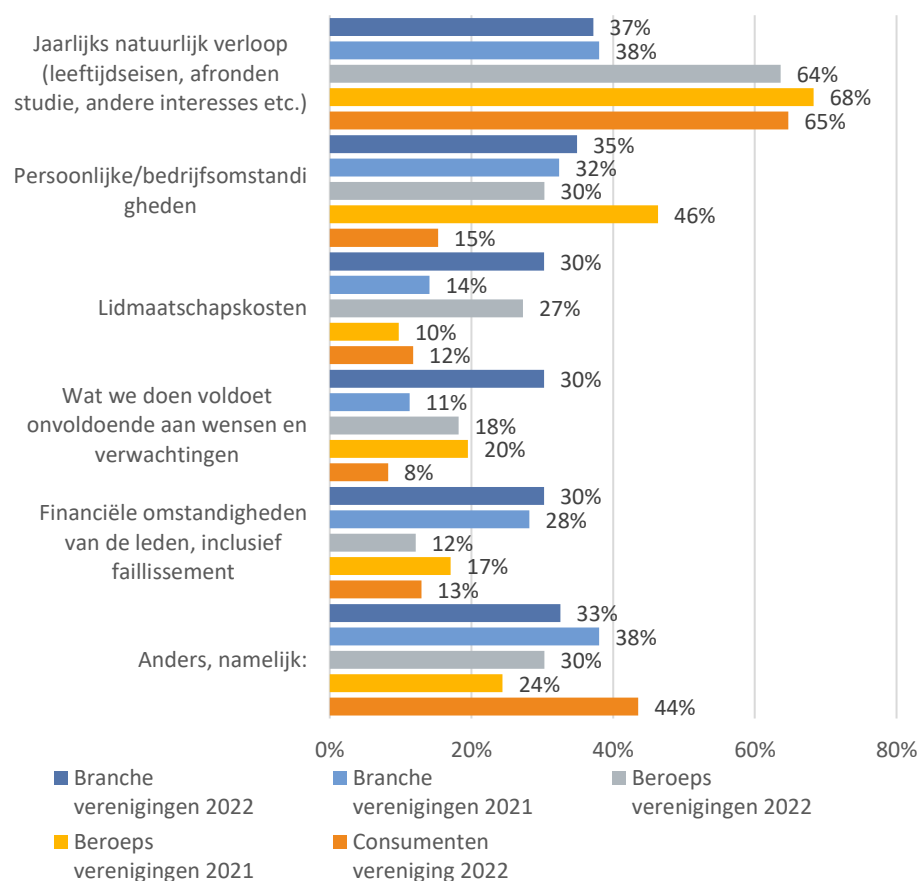
De nieuwe aanmeldingen hebben een aantal redenen. Voor brancheverenigingen zijn de belangrijkste redenen: belangenbehartiging (59%), toegang tot kennis en kennisuitwisseling (43%) en toegang tot een netwerk (39%).

Het meest genoemde antwoord voor nieuwe aanmeldingen bij de beroepsverenigingen is toegang tot kennis en kennisuitwisseling. Dit antwoord wordt door 56% van de beroepsverenigingen gegeven in tegenstelling tot vorig jaar toen 36% dit antwoord gaf. Een andere veel genoemde reden voor nieuwe aanmeldingen

bij de beroepsverenigingen is deelname aan activiteiten en bijeenkomsten (48%) gevolgd door toegang tot een netwerk (38%).

Bij de consumentenverenigingen zorgt bij meer dan de helft de deelname aan activiteiten en bijeenkomsten voor nieuwe aanmeldingen. Daarnaast wordt ook de passie voor doelen van de vereniging veel genoemd (42%). Tot slot wordt ook hier toegang tot kennis en kennisuitwisseling door 32% van de consumentenverenigingen genoemd.

Figuur 13 Wat zijn naar uw indruk de belangrijkste oorzaken voor de afmeldingen? (Maximaal 3 antwoorden mogelijk)

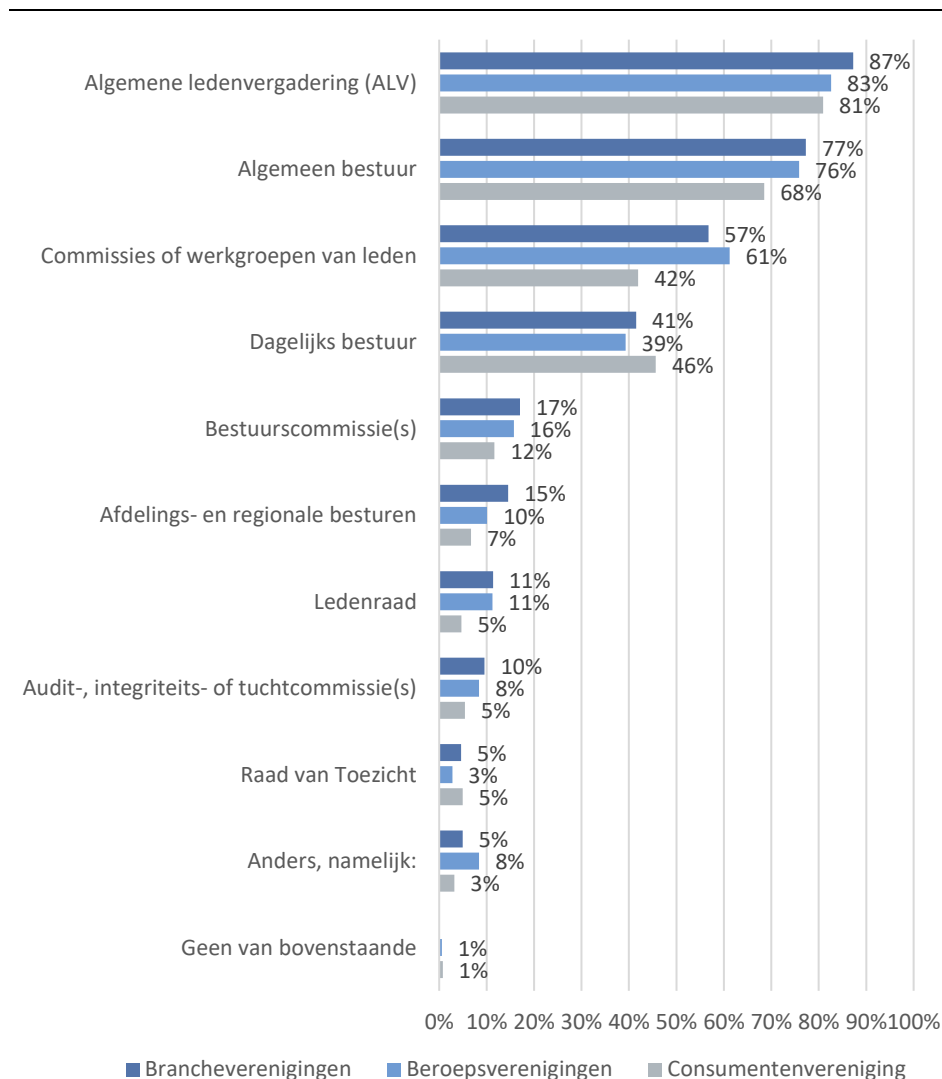
Bron: Panteia, 2022

De belangrijkste oorzaak voor afmeldingen is bij alle drie de type verenigingen het jaarlijks natuurlijk verloop. Bij de branchevereniging wordt het jaarlijks natuurlijk verloop door 37% van de verenigingen benoemd. Veel genoemd is ook persoonlijke/bedrijfsomstandigheden (35%). Het jaarlijkse natuurlijke verloop is bij de beroepsverenigingen nog nadrukkelijker aanwezig als voornaamste reden met 64%. Verder wordt ook hier de persoonlijke/bedrijfsomstandigheden genoemd. Bij de consumentenverenigingen benoemt 65% het natuurlijke verloop. Gevolgd door 44% van de verenigingen die aangeven dat er een andere oorzaak is.

3.3 Bestuur

Ook hebben we gevraagd naar het bestuur zelf. Hoe is deze ingericht, en hoe vinden de verenigingen voldoende bestuursleden?

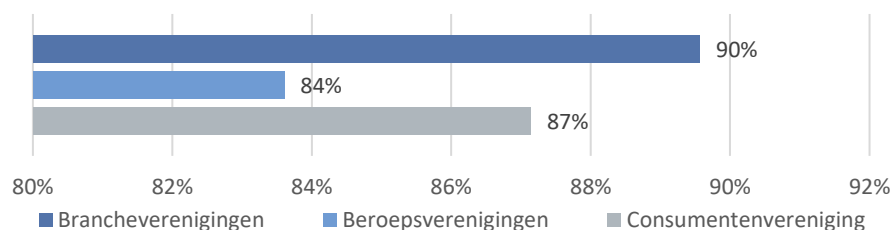
Figuur 14 Welke (bestuurs)organen heeft u vereniging? (Meerdere antwoorden mogelijk)

Bron: Panteia, 2022

Bijna alle verenigingen hebben een ALV. Dit wordt bij alle drie de typen vereniging gevolgd door een algemeen bestuur en ook commissies of werkgroepen van leden wordt vaak genoemd.

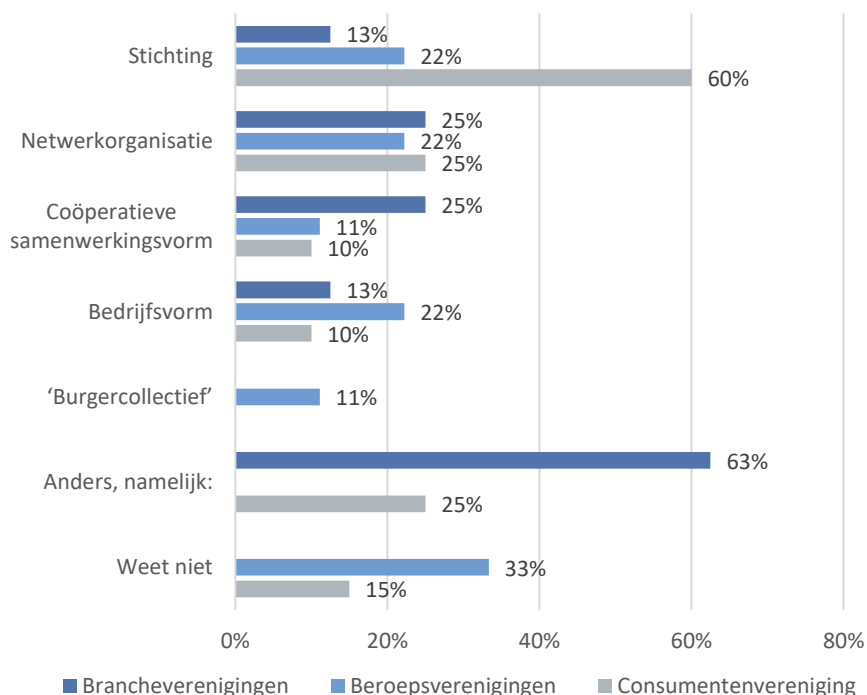
Figuur 15 Denkt u dat de organisatievorm ‘vereniging’ nog steeds past om uw doelstelling te verwezenlijken en aan wet- en regelgeving te voldoen?
Afgebeeld: antwoord ‘ja’.

Bron: Panteia, 2022

De overgrote meerderheid van alle verenigingen vindt dat de organisatievorm ‘vereniging’ nog steeds past bij de te verwezenlijken doelstelling en voldoet aan de wet- en regelgeving.

Figuur 16 Welke andere organisatievormen overweegt u? (Meerdere antwoorden mogelijk)

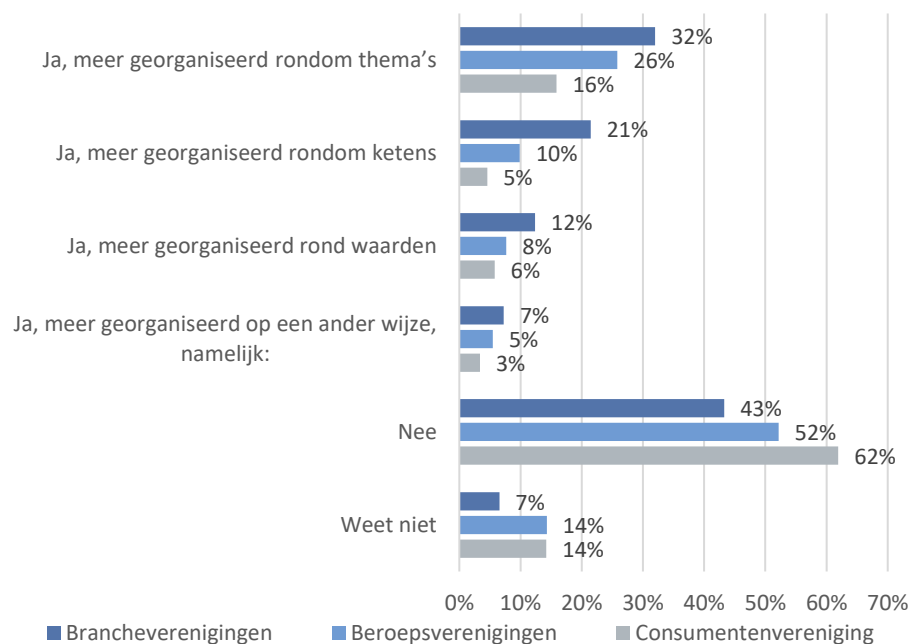

Bron: Panteia, 2022

Van de brancheverenigingen die vinden dat de organisatievorm ‘vereniging’ niet langer voldoet, overweegt een kwart netwerkorganisatie te worden en een kwart om een coöperatieve samenwerkingsvorm aan te gaan.

Bij de consumentenverenigingen kiest de meerderheid voor een stichting als alternatieve organisatievorm.

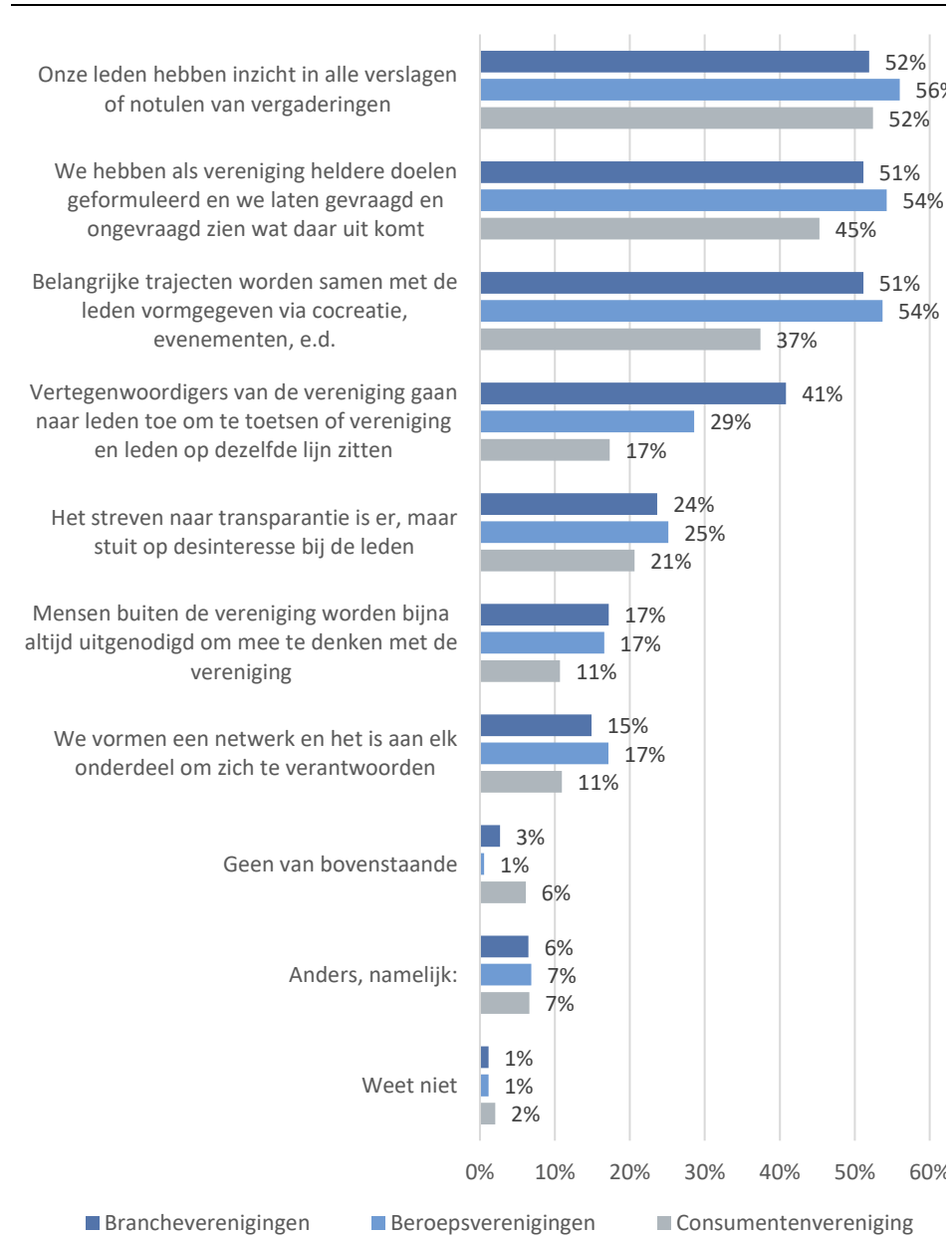
Figuur 17 Verenigingen zijn nu vaak georganiseerd naar branche of sector of beroep. Verwacht u trends waarbij dit verandert? (Meerdere antwoorden mogelijk)

Bron: Panteia, 2022

Verder verwacht meer dan de helft van de beroeps- en consumentenverenigingen niet dat er trends zullen zijn waarbij de organisatie van vereniging naar branche, sector of beroep zal veranderen. Van de brancheverenigingen zegt 43% geen veranderingen te verwachten.

Figuur 18 Welke van onderstaande stellingen met betrekking tot transparantie naar de leden en/of de buitenwereld omschrijft de situatie van uw vereniging? (Meerdere antwoorden mogelijk)

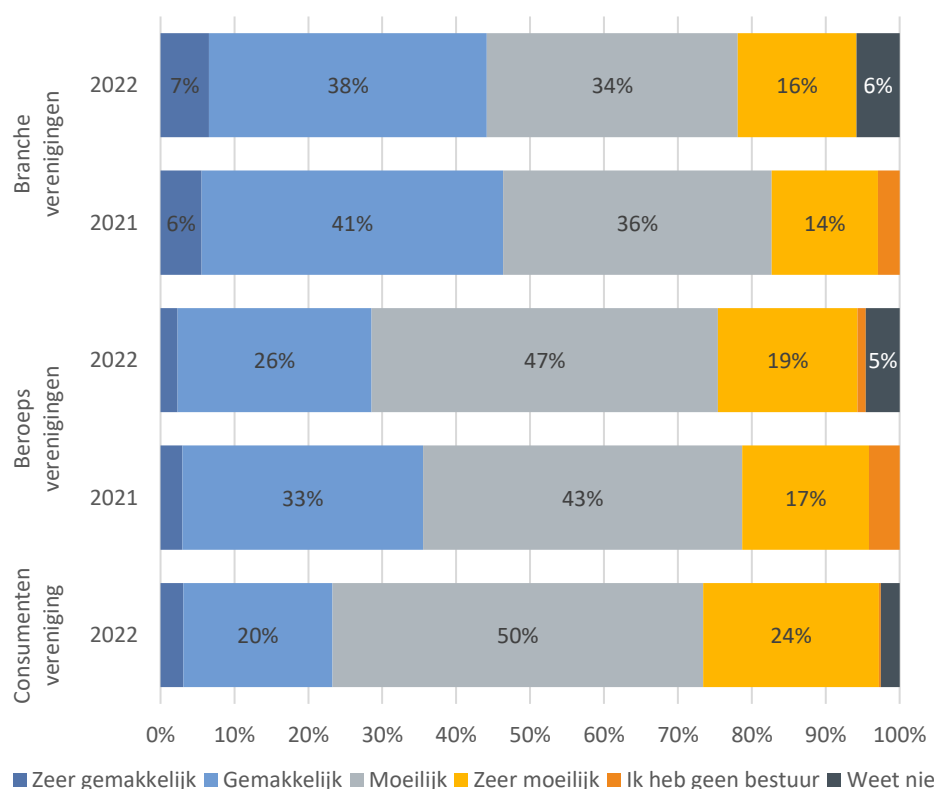

Bron: Panteia, 2022

Bij de brancheverenigingen vindt meer dan de helft dat hun transparantie naar de leden of de buitenwereld het best wordt verwoord door de stelling "Onze leden hebben inzicht in alle verslagen of notulen van de vergadering". Daarnaast geeft de helft aan dat zij als vereniging heldere doelen hebben geformuleerd en (on)gevraagd delen wat hieruit voortkomt. Ook bij de beroepsvereniging is het inzicht in de verslagen en notulen het meest genoemde antwoord (56%). Bijna net zo veel stellen dat transparantie wordt bewerkstelligd door middel van het vormgeven van belangrijke trajecten samen met de leden. Ook bij de consumentenverenigingen is het

inzicht in de notulen het meest gegeven antwoord (52%). Gevolgd door het helder formuleren en delen van de doelen (45%).

Figuur 19 Hoe gemakkelijk is het voor u om vacatures in het bestuur te vervullen?

Bron: Panteia, 2022

Het merendeel van de verenigingen vindt het moeilijk om vacatures voor het bestuur te vervullen. De consumentenverenigingen hebben hiermee de meeste moeite. Daar zegt bijna driekwart het (zeer) moeilijk te vinden. Bij de beroepsverenigingen is dit twee derde en bij de brancheverenigingen de helft. Bij zowel de branche- als beroepsverenigingen lijkt het afgelopen jaar het moeilijker te zijn geworden om bestuurders te vinden.

Als we kijken hoe gemakkelijk het is om bestuursleden te vinden bij groeiende verenigingen en bij krimpende verenigingen, dan blijkt dat groeiende verenigingen hier relatief gezien minder moeite mee hebben dan krimpende verenigingen.

Figuur 20 Hoe lukt het u om bestuursfuncties te vervullen? (Meerdere antwoorden mogelijk)

Bron: Panteia, 2022

86% van de brancheverenigingen lukt het om bestuursfuncties te vervullen door kandidaten persoonlijk te benaderen. Ditzelfde gebeurt bij 83% van de beroepsverenigingen en ook 82% van de consumentenverenigingen vult zo hun bestuursfuncties. Vergelijken met vorig jaar is een kleine stijging te zien voor deze manier van vacature vervullen.

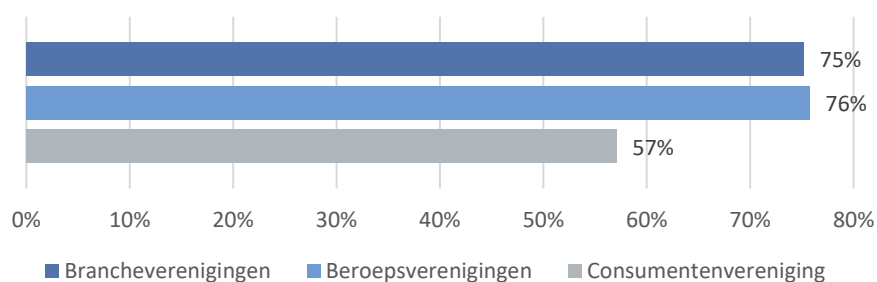
Aan degenen die aangeven dat zij bestuursfuncties vervullen door aparte wervingsacties, hebben we gevraagd om voorbeelden hiervan. Er komen niet al te veel antwoorden, maar netwerkborrels, persoonlijke benadering en sociale mediakanalen komen het meest voor.

Als we vragen naar tips om bestuursleden te werven, komen er beduidend minder antwoorden dan op andere open vragen. Ook hierbij wordt persoonlijke benadering toch weer regelmatig genoemd. Toch blijft het lastig. Zoals één respondent opmerkt; *‘Persoonlijke benadering werkt bij ons het minst slecht’*.

Als we vragen wat de cruciale factoren bij de werving van bestuursleden zijn, dan zien we twee duidelijke richtingen: enerzijds het maken van een goede profielschets met

duidelijke omschrijving van skills en heldere gemiddelde tijdsbesteding. Anderzijds is het behalen van successen met het bestuur, en het uitstralen van enthousiasme volgens velen ook belangrijk.

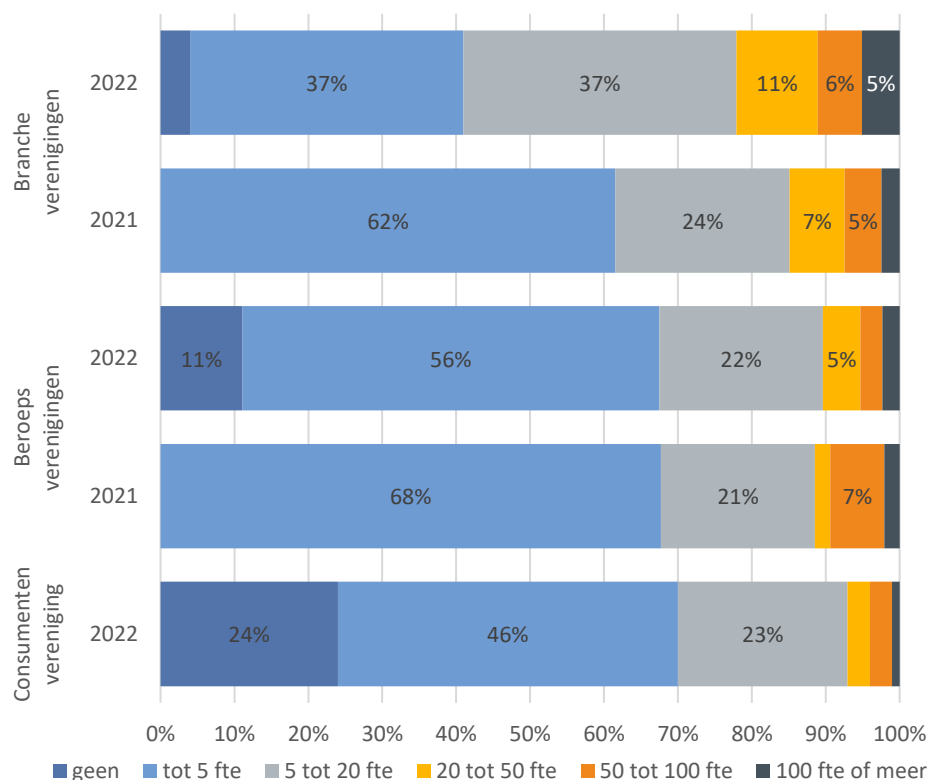
Figuur 21 Heeft uw vereniging een maximale zittingstermijn bepaald voor bestuursleden?

Bron: Panteia, 2022

Van de branche- en beroepsverenigingen heeft driekwart een maximale zittingstermijn bepaald voor bestuursleden. Hiervan is 36% tot 38% wel eens gedwongen termijnoverschrijdingen te accepteren vanwege een gebrek aan nieuwe bestuurders. Bij de consumentenverenigingen heeft 57% een maximaal zittingstermijn, waarvan 46% wel eens dit termijn overschrijdt.

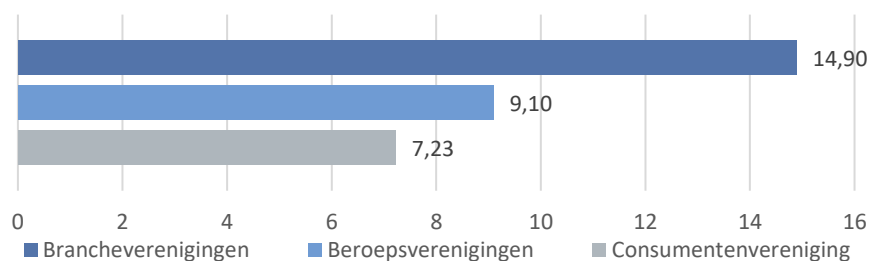
Figuur 22 Hoeveel betaalde krachten werkten per 31 december op contractbasis voor uw vereniging? (In fte)

Bron: Panteia, 2022

Vergeleken met vorig jaar werken er momenteel meer betaalde krachten 5 tot 20 fte bij de brancheverenigingen. Voor de beroepsverenigingen zijn de aantallen ongeveer gelijk gebleven. Bij de consumentenverenigingen heeft een kwart geen betaalde krachten op contractbasis voor de vereniging.

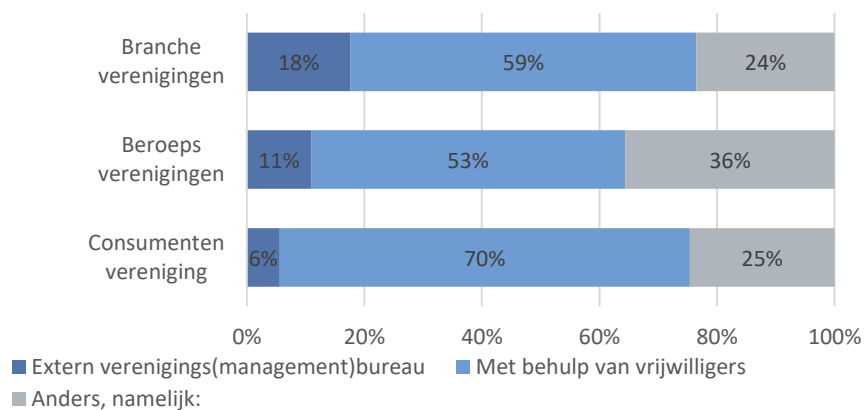
Figuur 23 Gemiddeld aantal fte per type vereniging

Bron: Panteia, 2022

Gemiddeld genomen hebben brancheverenigingen de meeste betaalde krachten voor hun vereniging (14,90 fte). De beroepsverenigingen hebben gemiddeld genomen 9,10 fte in dienst en de consumentenverenigingen 7,23 fte.

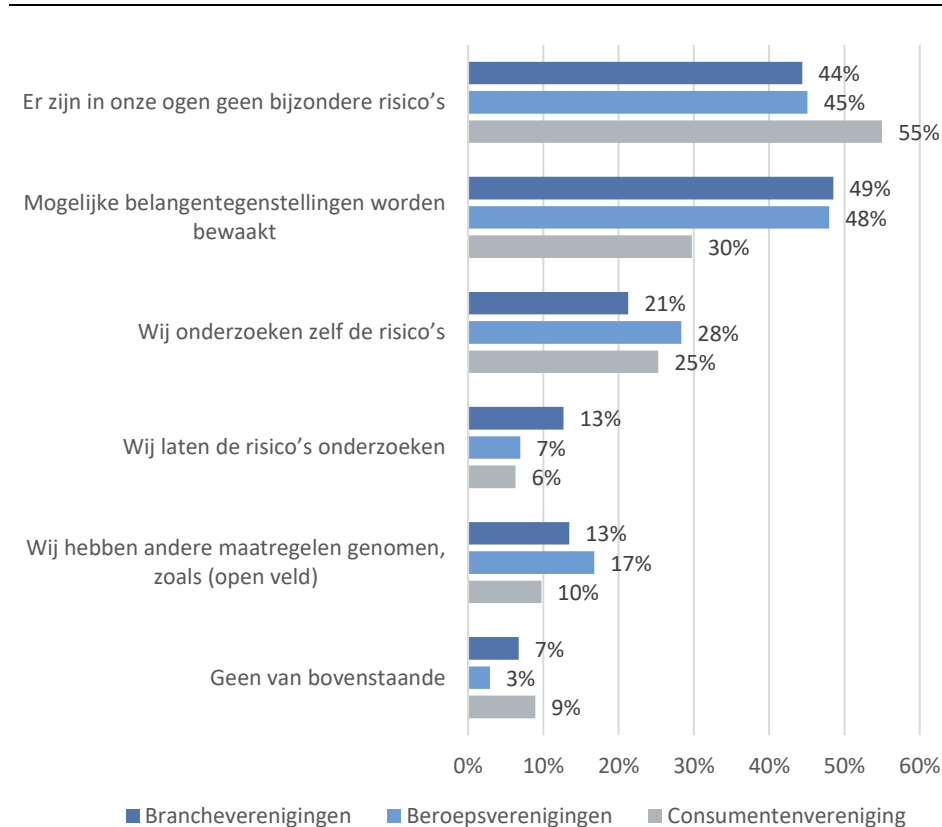
Figuur 24 U heeft geen verenigingsbureau, hoe heeft u uw administratieve zaken dan georganiseerd?

Bron: Panteia, 2022

Over het algemeen organiseren de verenigingen die geen gebruik maken van een verenigingsbureau, hun administratieve zaken door middel van hulp van vrijwilligers. De consumentenverenigingen doen dit het vaakst (70%). Gevolgd door brancheverenigingen en beroepsverenigingen.

**Figuur 25 Hoe zijn risico's omtrent aansprakelijkheid beperkt binnen u vereniging?
(Meerdere antwoorden mogelijk)**

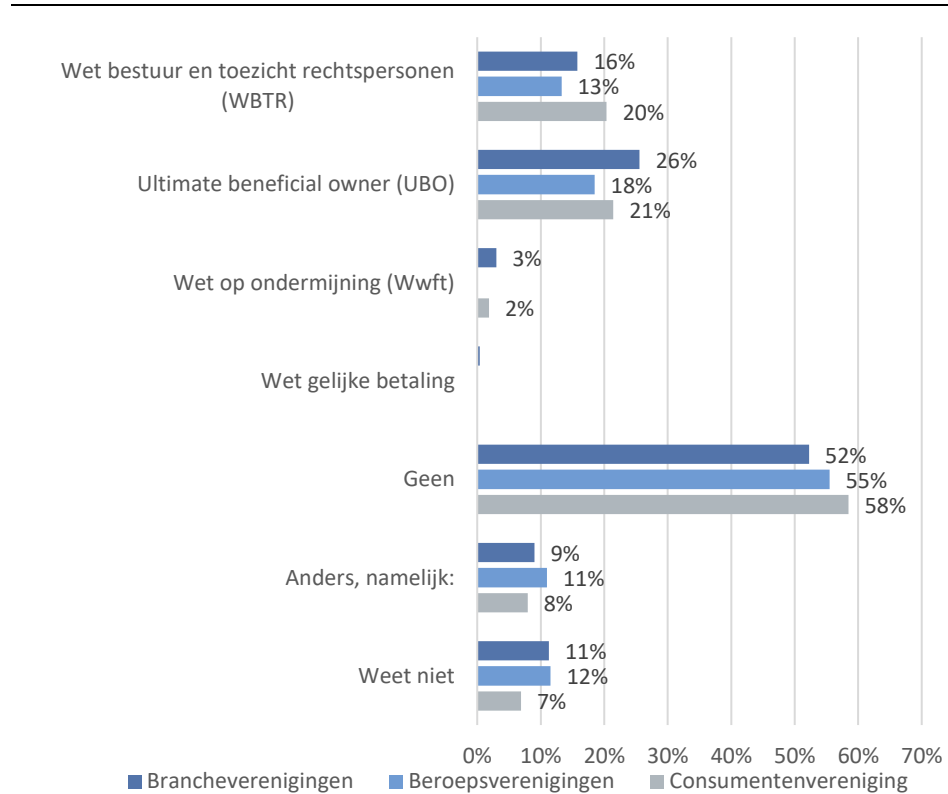
Bron: Panteia, 2022

Voor zowel de branche-, beroeps- en consumentenverenigingen geldt dat rond de driekwart van de verenigingen vindt dat zij de vereniging voldoende hebben voorbereid op incidenten met betrekking tot veiligheid, integriteit, financieel of iets anders.

Volgens de meerderheid van de consumentenverenigingen zijn er geen bijzondere risico's omtrent aansprakelijkheid binnen de vereniging. Ook bij de branche- en beroepsverenigingen is dit percentage hoog. Daarnaast vindt bijna de helft van de branche- en beroepsverenigingen dat mogelijke belangentegenstellingen worden bewaakt. Bij de consumentenverenigingen vindt 30% dit.

Figuur 26 Van welke wetgeving ondervindt de vereniging op dit moment hinder?
(Meerdere antwoorden mogelijk)

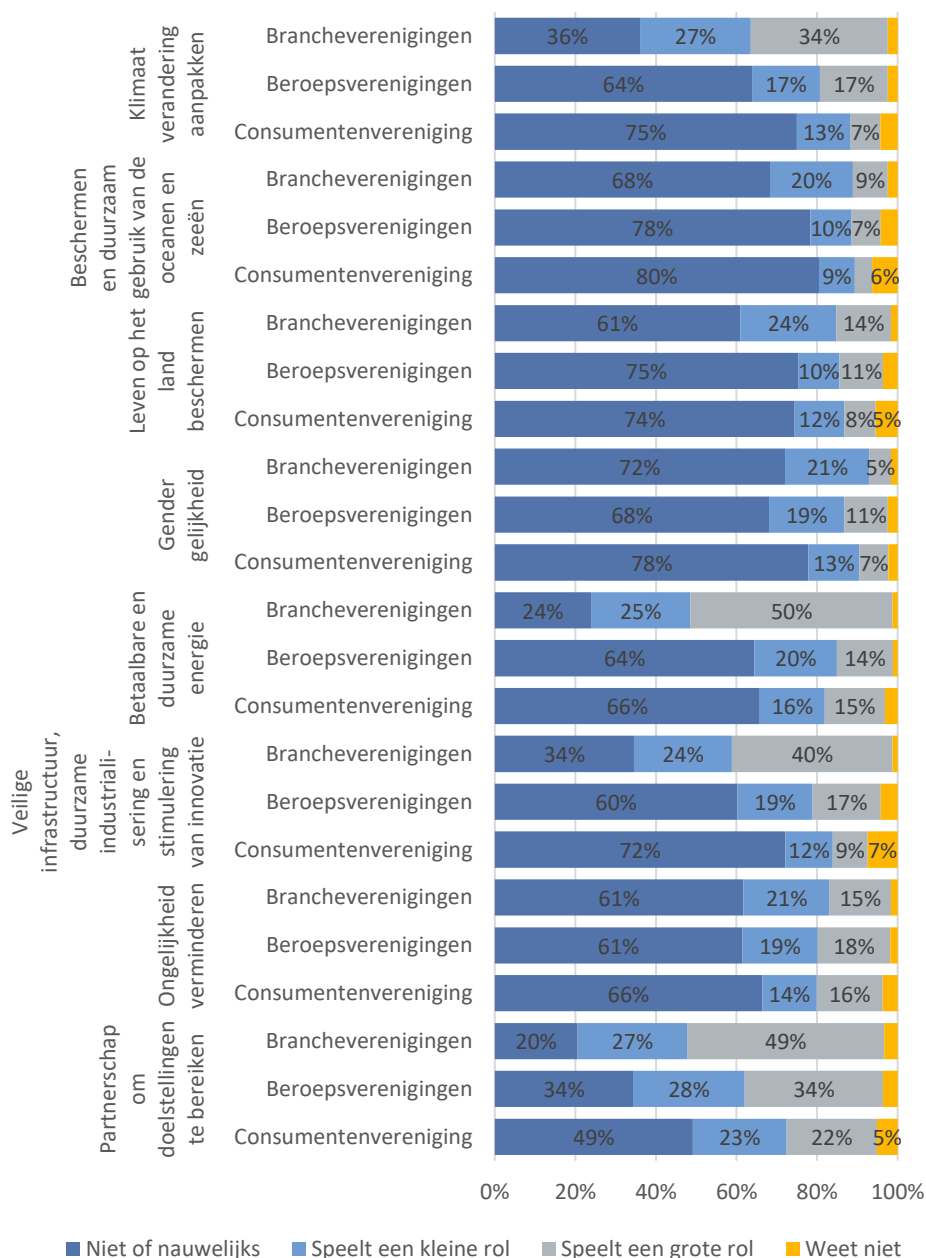
Bron: Panteia, 2022

Meer dan de helft van de verenigingen ondervindt momenteel geen hinder van wetgeving binnen de vereniging. Een kwart van de brancheverenigingen heeft last van de Uitimate beneficial owner (UBO) en 16% ondervindt hinder van de Wet bestuur en toezicht rechtspersonen (WBTR). Ook bij de beroepsverenigingen zegt slechts een klein deel last te hebben van wetgeving. De UBO zorgt bij 18% tot overlast en de WBTR bij 13%. De overlast voor zowel de WBTR en de UBO is bij de consumentenverenigingen een vijfde.

3.4 Leden en vereniging

Het volgende onderwerp is de inbreng van de leden in de vereniging. Hoe is deze formeel of informeel geregeld?

Figuur 27 Welke maatschappelijke thema's spelen een rol in uw vereniging/sector?

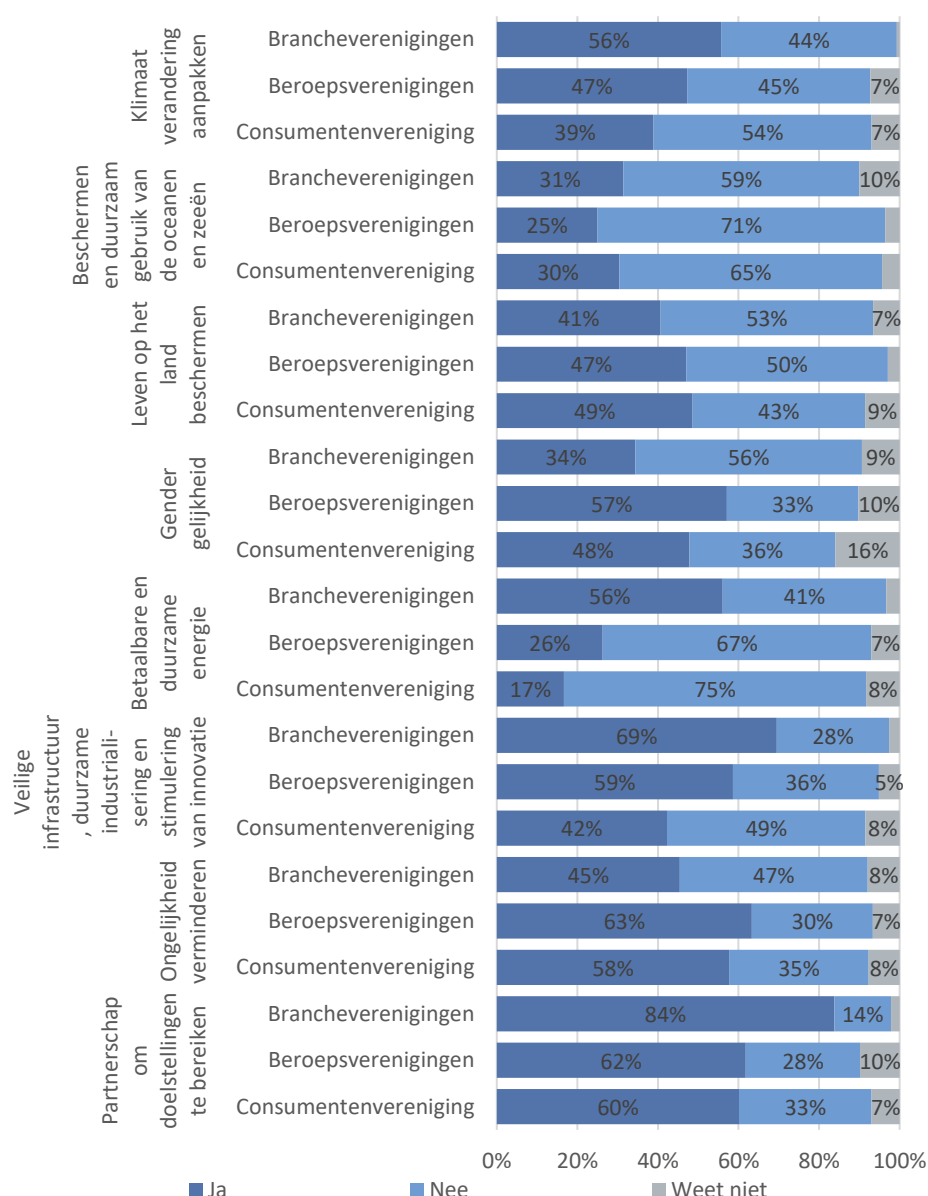

Bron: Panteia, 2022

Wat betreft de maatschappelijke thema's, is aan de verenigingen gevraagd in welke mate de verschillende SDG's een rol spelen in hun vereniging en/of sector.

Wat opvalt bij de maatschappelijke thema's is dat deze steeds het meest bij de brancheverenigingen een rol spelen. Met name betaalbare en duurzame energie en partnerschap om doelstellingen te bereiken lijken daarbij prioriteit te hebben.

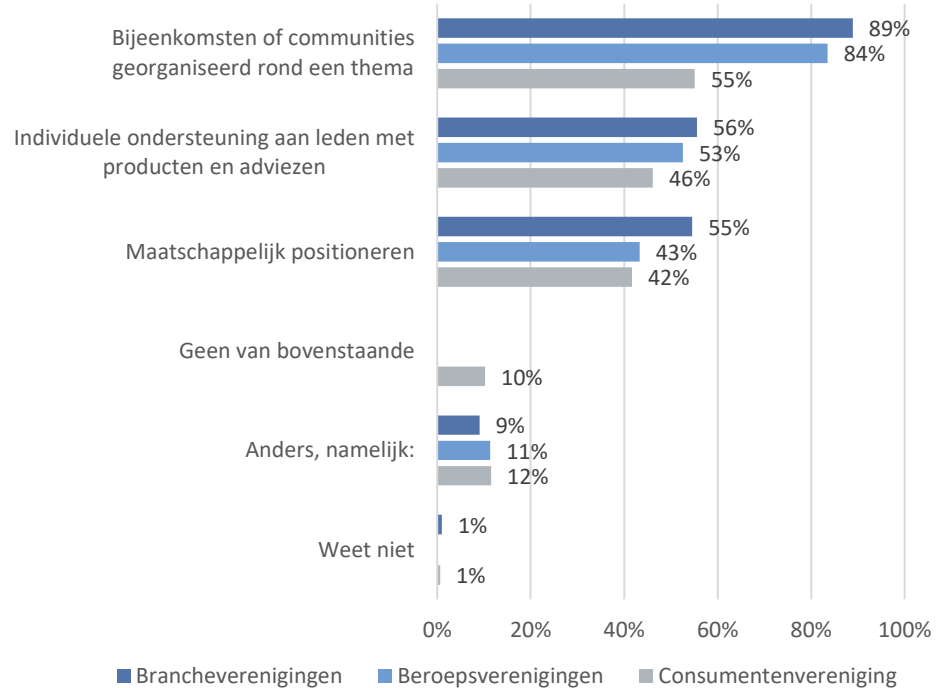
Figuur 28 Op welke van deze thema's biedt u ondersteuning richting uw leden?

Bron: Panteia, 2022

Veel ondersteuning wordt binnen de verenigingen geboden op het gebied van veilige infrastructuur, duurzame industrialisering en stimulering van innovatie en op het gebied van partnerschap om doelstellingen te bereiken.

Figuur 29 Hoe ziet deze ondersteuning eruit? (Meerdere antwoorden mogelijk)

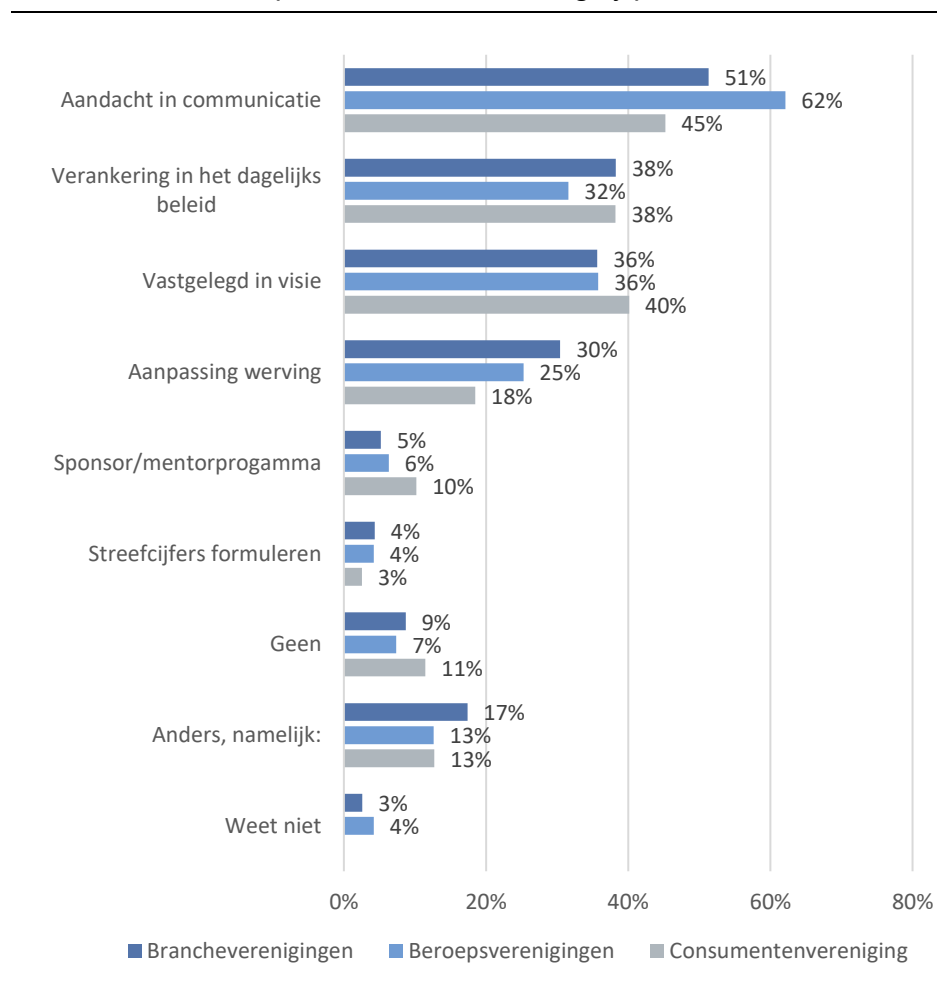
Bron: Panteia, 2022

Deze ondersteuning richting de leden bestaat bij de branche- en beroepsverenigingen voornamelijk uit bijeenkomsten of communities organiseren. Bij de consumentenverenigingen gebeurt dit bij 55%. Daarnaast speelt bij alle drie de type verenigingen ook individuele ondersteuning aan leden een rol. Voor de brancheverenigingen geldt dat ook nog eens meer dan de helft aan maatschappelijk positioneren doet. Bij de beroeps- en consumentenverenigingen is dit iets lager.

Wat betreft het bevorderen van diversiteit en inclusie geeft 45% van de brancheverenigingen aan dat zij hier aandacht voor hebben. Een soortgelijk percentage is terug te zien bij de consumentenverenigingen (43%). Bij de beroepsverenigingen is dit aantal nog iets hoger met 57%.

Er is daarbij een klein verschil tussen de niveaus waarop verenigingen opereren: bij de regionale en de internationale verenigingen is er vaker aandacht voor diversiteit en inclusie dan bij landelijke en Europese verenigingen.

Figuur 30 Welke stappen worden er genomen om diversiteit en inclusie te bevorderen? (Meerdere antwoorden mogelijk)

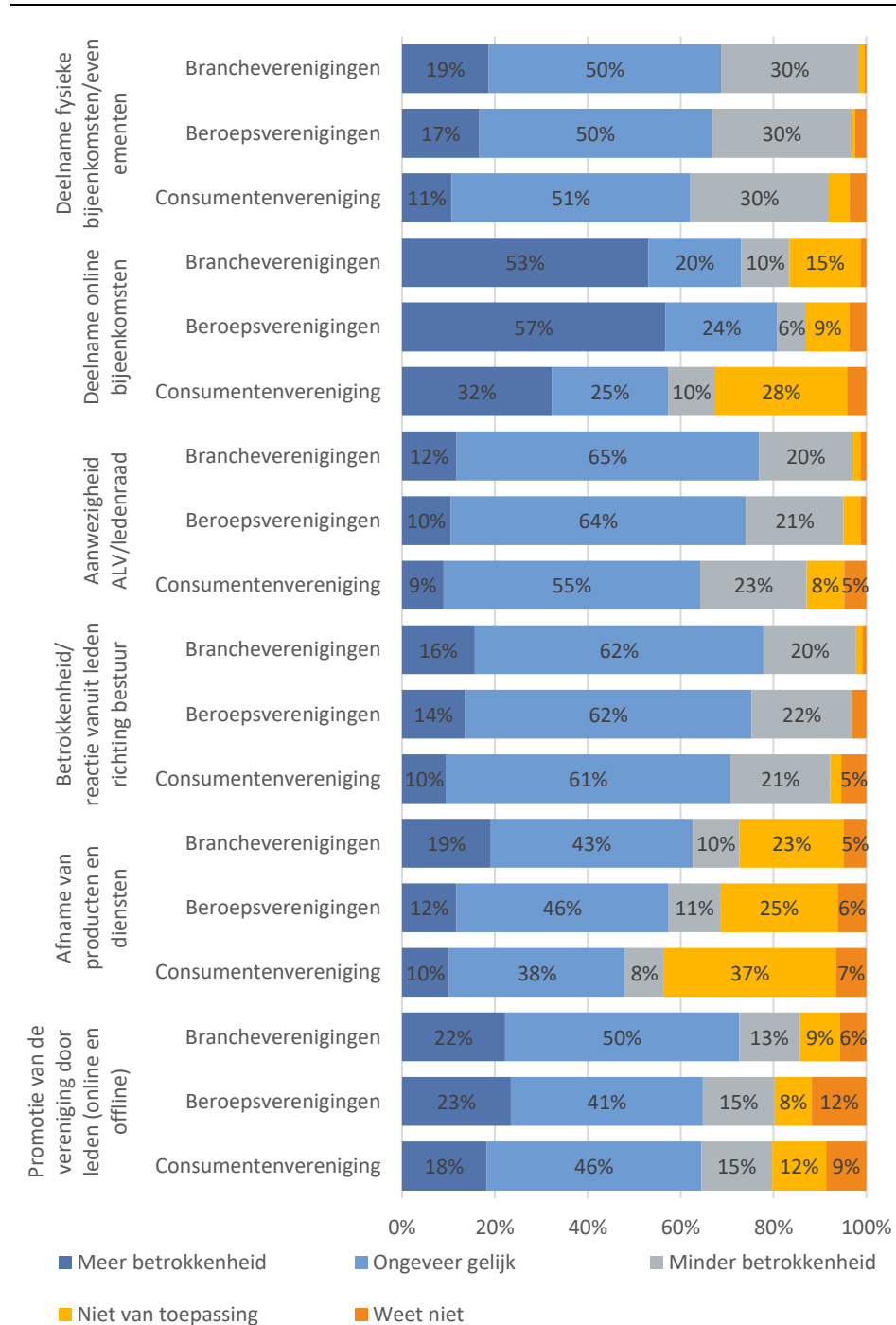

Bron: Panteia, 2022

De meest genoemde stap die wordt ondernomen om diversiteit en inclusie te bevorderen is voor de brancheverenigingen aandacht in de communicatie. Iets meer dan de helft zegt dit te doen. Daarnaast worden inclusie en diversiteit ook en verankerd in het dagelijks beleid en vastgelegd in de visie van de vereniging. Dezelfde stappen zijn ook terug te zien bij de beroepsverenigingen en consumentenverenigingen. Ook hier ligt de prioriteit bij aandacht in de communicatie.

Figuur 31 Kunt u aangeven hoe de betrokkenheid is in vergelijking met 5 jaar geleden?

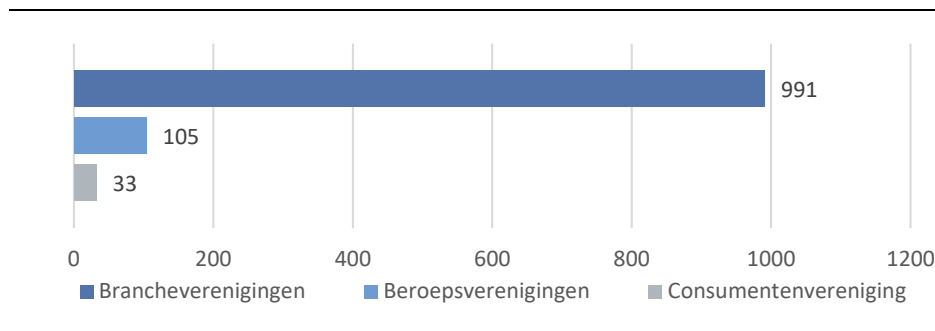
Bron: Panteia, 2022

De grootste toename in betrokkenheid in de afgelopen 5 jaar is bij alle drie de type verenigingen terug te zien bij de deelname aan online bijeenkomsten. Minder betrokkenheid wordt dan ook terug gezien bij de deelname aan fysieke bijeenkomsten en evenementen.

3.5 Financiën

Belangrijk zijn natuurlijk de financiën van de vereniging. Ook hierover hebben we een aantal vragen gesteld in de vragenlijst.

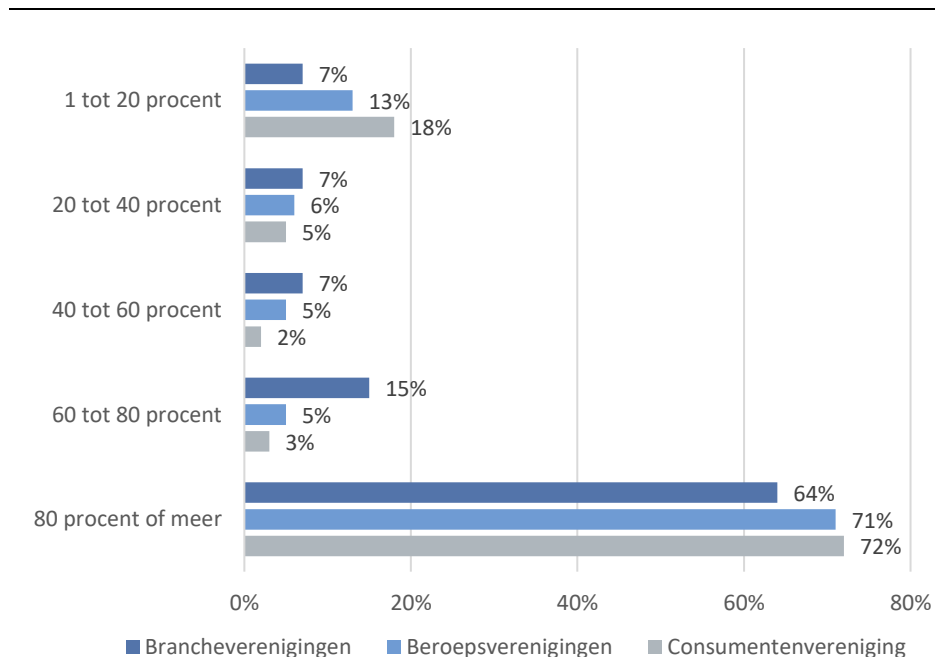
Figuur 32 Hoeveel omzet behalen de leden van uw vereniging gezamenlijk in miljoenen euro's?

Bron: Panteia, 2022

De gezamenlijke omzet van de leden van de gemiddelde vereniging ligt tussen de 33 en 991 miljoen. De brancheverenigingen hebben gemiddeld genomen de grootste omzet gevolgd door de beroepsverenigingen en de consumentenverenigingen.

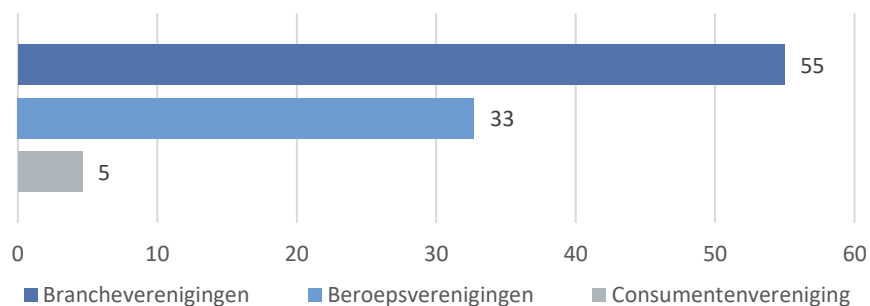
Figuur 33 Hoeveel procent is de omzet die uw leden halen van de omzet van de gehele sector of beroepsgroep?

Bron: Panteia, 2022

Het overgrote deel van de verenigingen behaalt 80% of meer van de omzet van de gehele sector of beroepsgroep. De kleinere omzet 1 tot 20 procent is het vaakst terug te zien bij de consumentenverenigingen.

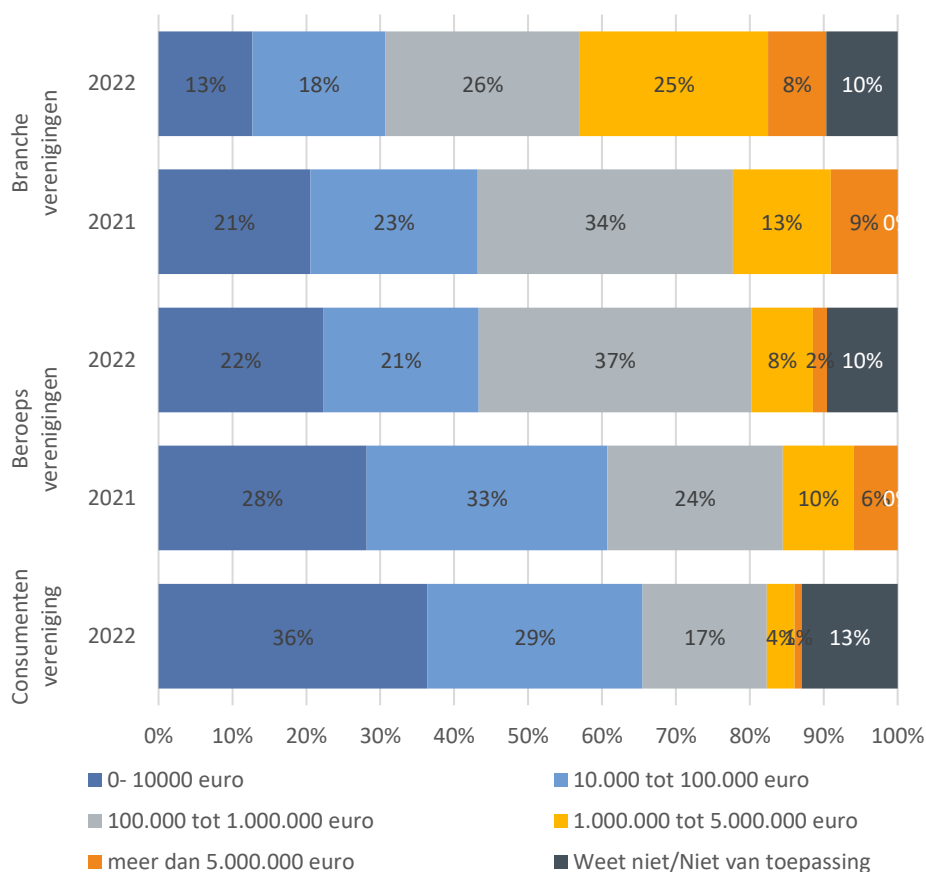
Figuur 34 Hoeveel procent van de werkgelegenheid bieden de leden van uw vereniging ten opzichte van de gehele sector?

Bron: Panteia, 2022

De brancheverenigingen bieden procentueel gezien de meeste werkgelegenheid binnen hun vereniging ten opzichte van de gehele sector (55%). Bij de beroepsverenigingen is dit een derde en bij de consumentenverenigingen slechts 5%.

Figuur 35 Kunt u een schatting maken van de inkomsten van uw vereniging in 2021?

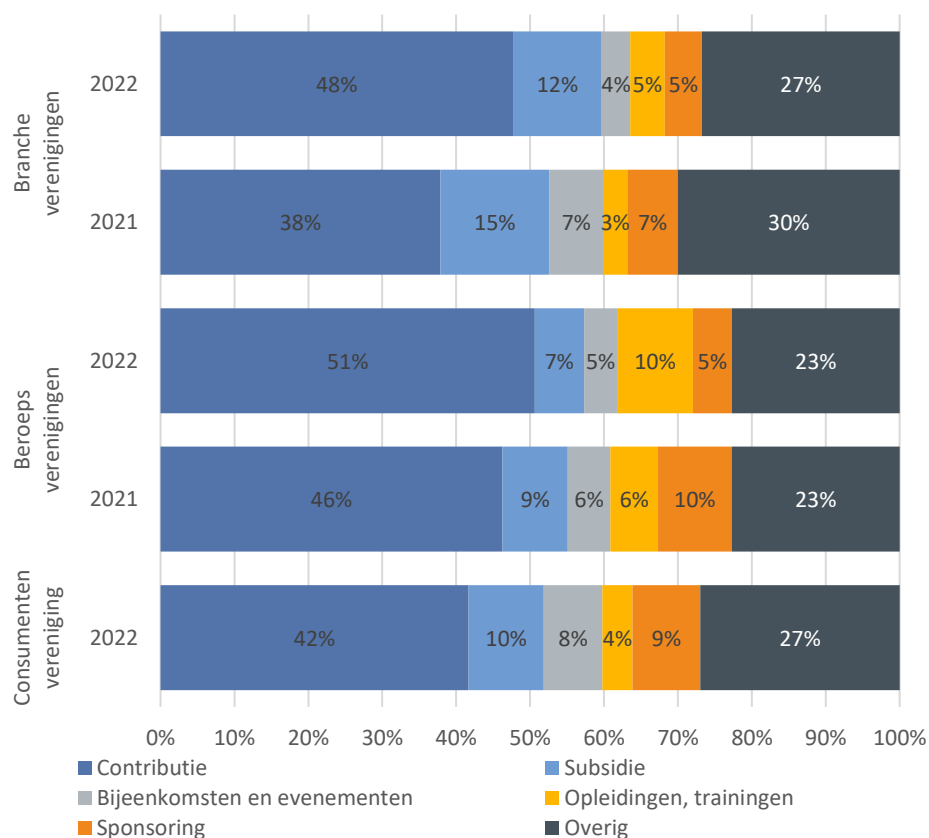
Bron: Panteia, 2022

Gemiddeld genomen schat een vijfde van de brancheverenigingen dat ze tussen de 10.000 en 50.000 euro aan inkomsten hebben. Een kwart van de beroepsverenigingen schat hun inkomsten tussen de 100.000 en 500.000 euro net als een vijfde van de consumentenverenigingen.

Gemiddeld genomen schat een kwart van de brancheverenigingen dat ze tussen de 1.000.000 en 5.000.000 euro aan inkomsten hebben. Vorig jaar was dit nog 13%. Voor de beroepsverenigingen geldt dat een kwart hun inkomsten schat tussen de 100.000 en 500.000 euro. Ook dit is meer dan vorig jaar. De schatting van de inkomsten van de consumentenverenigingen liggen gemiddeld genomen wat lager. Een vijfde zegt tussen de 10.000 en 50.000 euro aan inkomsten te hebben.

Als we kijken naar de snelst groeiende en de snelst krimpende verenigingen qua ledenaantal, dan blijkt dat die met name onder de verenigingen met de kleinere omzetten te vinden zijn. Bij een kleine club zijn schommelingen vanzelfsprekender. Het vertrek of de komst van een paar nieuwe leden, maakt dan procentueel gezien meteen een groot verschil.

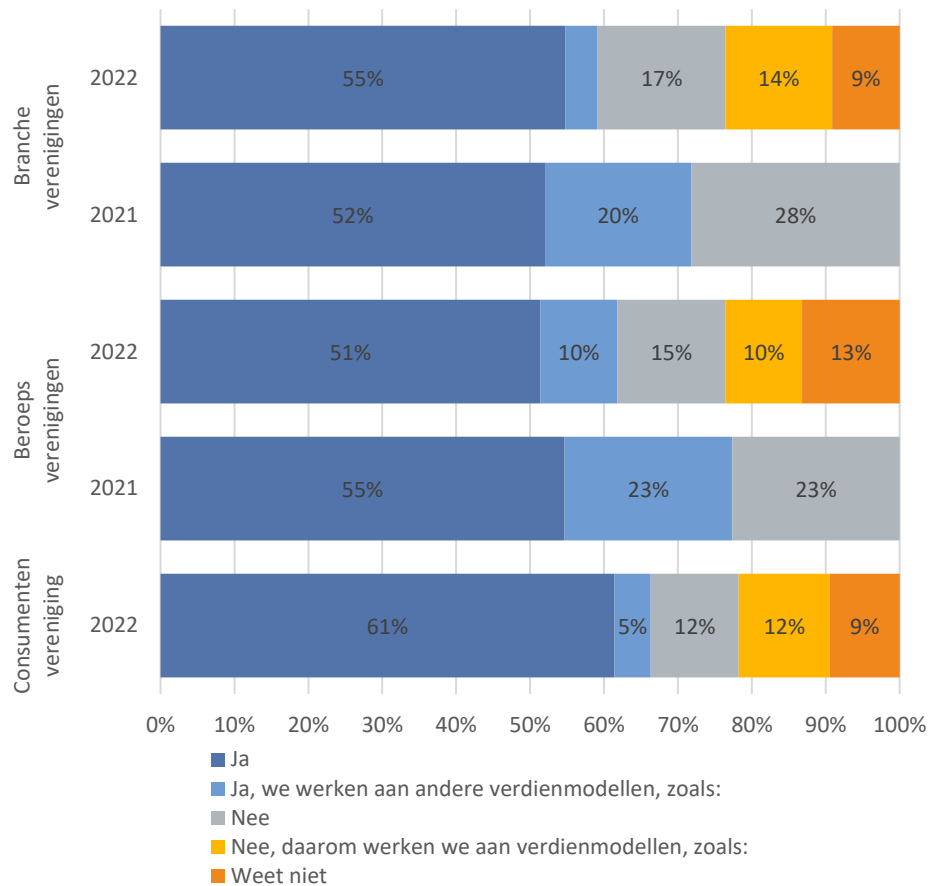
Figuur 36 Kunt u een schatting maken van de verdeling van de inkomsten in procenten in 2021?

Bron: Panteia, 2022

Voor zowel de branche-, beroeps- en consumentenverenigingen komt het merendeel van de inkomsten uit contributie. Daarnaast komt ook een deel uit subsidie. Voor de beroepsverenigingen komt 15% van de inkomsten uit opleidingen en trainingen. Wat opvalt is dat ten opzichte van 2021, het aandeel van de inkomsten dat uit contributie wordt verkregen, aanzienlijk vergroot is. Dit kan komen door het wegvallen van andere inkomstenbronnen, of door het daadwerkelijk verhogen van contributie-inkomsten door contributieverhoging of vergroting van het aantal leden.

Figuur 37 Is deze verdeling van inkomsten ook het gewenste plaatje voor de toekomst?

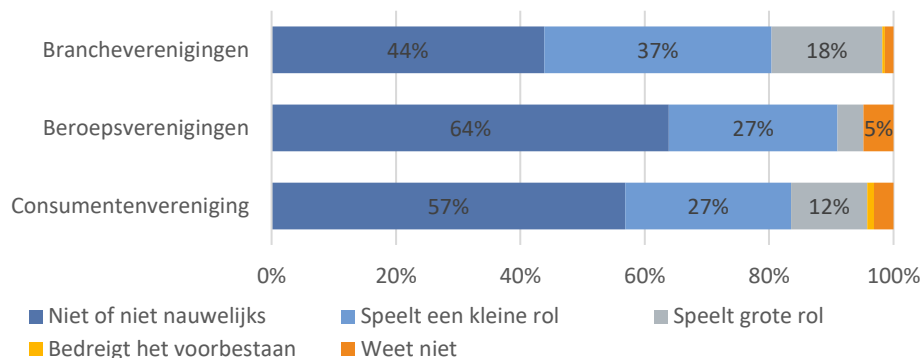
Bron: Panteia, 2022

Meer dan de helft van de verenigingen vindt de verdeling van de inkomsten ook het gewenste plaatje voor de toekomst. Bij de consumentenverenigingen is dit het hoogst.

De rode draad in de gewenste veranderingen is dat er meer inkomsten uit sponsoring en donatie zouden moeten zijn. Daarnaast is ook de wens te zien om meer huurinkomsten te krijgen voor de eigen accommodaties.

Ten aanzien van de meest klassieke inkomstenbron van allemaal, contributies, komt naar voren dat veel verenigingen die graag hoger willen hebben, in totaal en voor het enkele lidmaatschap.

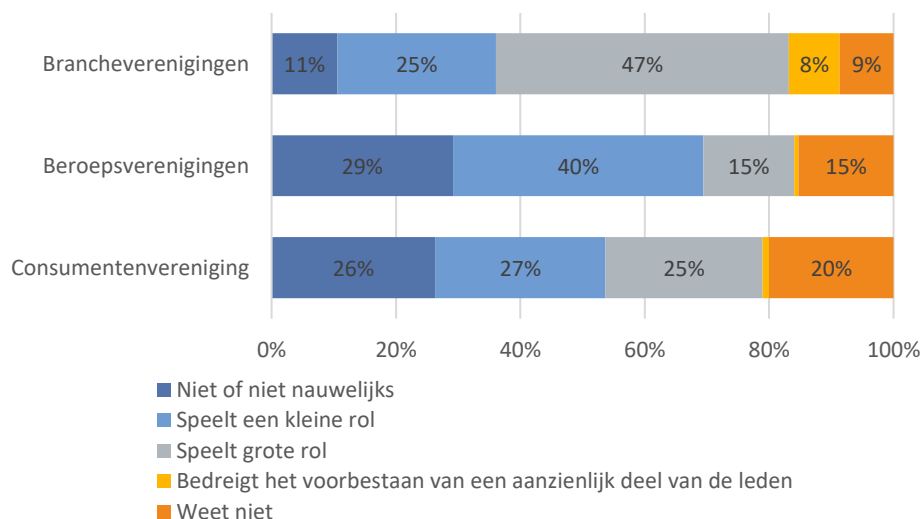
Figuur 38 In hoeverre heeft jullie vereniging last van de energiecrisis?

Bron: Panteia, 2022

Wat betreft de energiecrisis heeft 44% van de brancheverenigingen hier niet of nauwelijks last van. Dit aantal is bij de beroepsverenigingen nog groter. Hier heeft bijna twee derde er geen last van. Bij de consumentenverenigingen heeft 57% niet of nauwelijks last van de energiecrisis. De grootste rol lijkt de energiecrisis te spelen bij de brancheverenigingen (18%). De bedreiging van het voortbestaan is bij alle drie de type verenigingen niet aan de orde. Bij de consumentenverenigingen geeft slechts 1% dit aan bij de branche- en beroepsverenigingen 0%.

Figuur 39 In hoeverre hebben jullie leden last van de energiecrisis?

Bron: Panteia, 2022

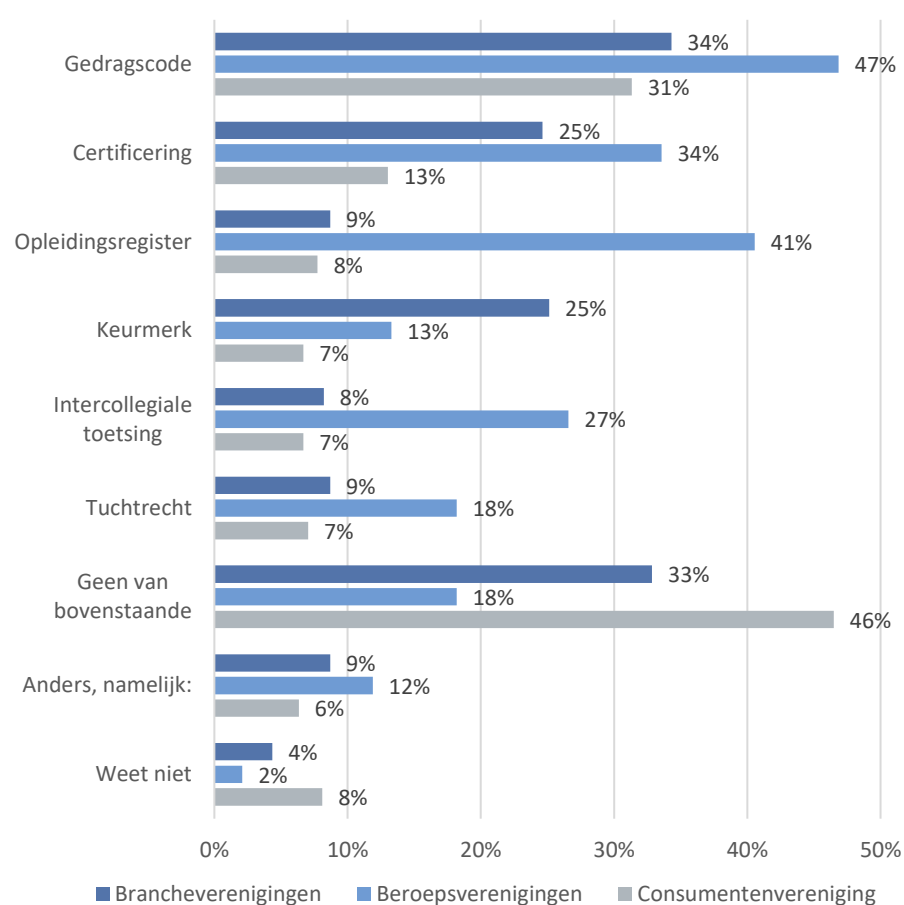
De energiecrisis speelt bij de leden van de verenigingen een grotere rol dan bij de verenigingen zelf. 72% van de brancheverenigingen stelt dat de energiecrisis bij de leden een kleine of grote rol speelt en 8% zegt dat het zelfs het voortbestaan bedreigt van een aanzienlijk deel van de leden. Bij de beroepsverenigingen speelt het bij 55% een rol, maar slechts 1% geeft aan dat dit het voortbestaan bedreigt. De

consumentenverenigingen geven aan dat in 52% van de gevallen de leden last hebben van de energiecrisis en ook hier zegt maar 1% dat er sprake is van een bedreiging.

3.6 Kwaliteit

Het waarborgen van de kwaliteit binnen de vereniging en branche- of beroepsgroep is een belangrijke taak. Daarom zijn hier verschillende vragen over gesteld.

Figuur 40 Welke van de onderstaande vormen van kwaliteitswaarborging kent uw vereniging? (Meerdere antwoorden mogelijk)

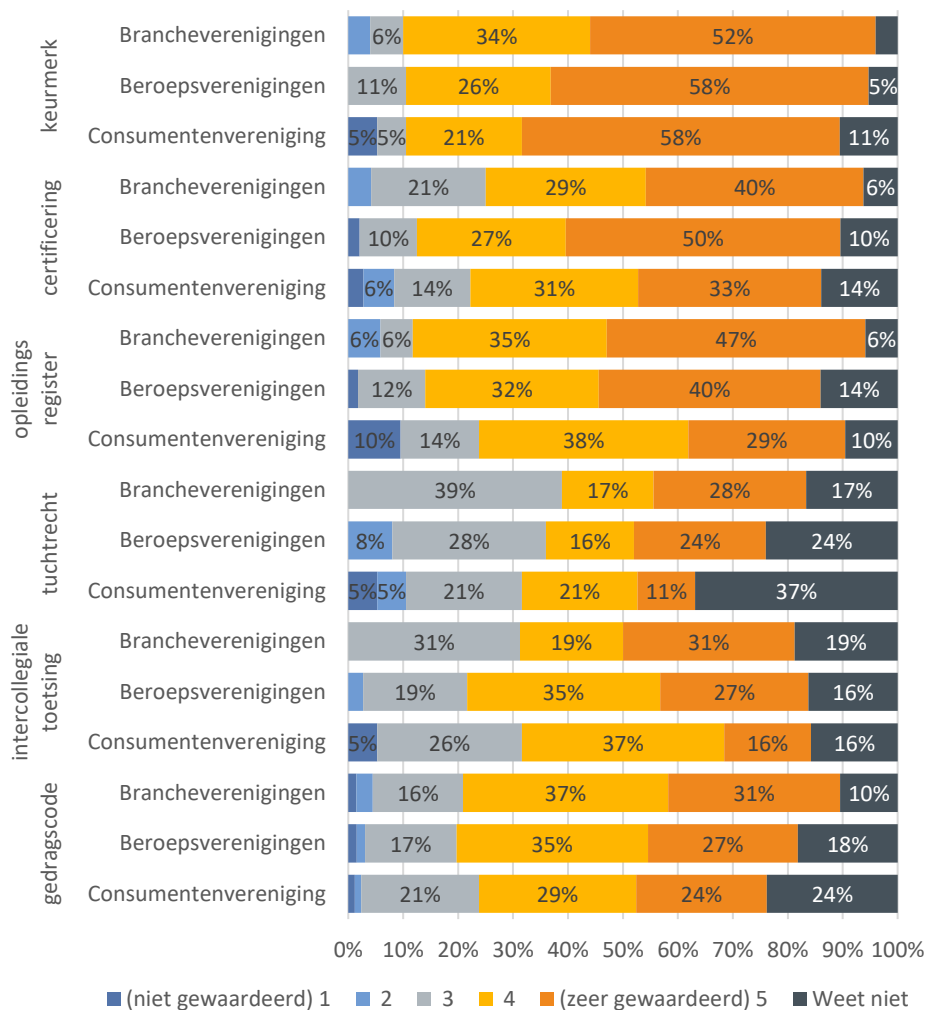

Bron: Panteia, 2022

Bij de brancheverenigingen geeft een derde aan geen vorm van kwaliteitswaarborging te hebben binnen de vereniging. Een derde zegt een gedragscode te hebben en een kwart doet aan certificering. Bij de beroepsverenigingen lijken de vormen van kwaliteitswaarborging vaker aanwezig te zijn. Bijna de helft heeft een gedragscode en 41% een opleidingsregister. Daarnaast doet een derde aan certificering en meer dan een kwart aan intercollegiale toetsing. Bij de consumentenverenigingen geeft ook 46% aan geen vorm van kwaliteitswaarborging te hebben. Bijna een derde benoemt een gedragscode te hebben en heeft een kwart een keurmerk.

Opvallend genoeg hebben de krimpende verenigingen veel vaker vormen van kwaliteitsborging dan de groeiende verenigingen.

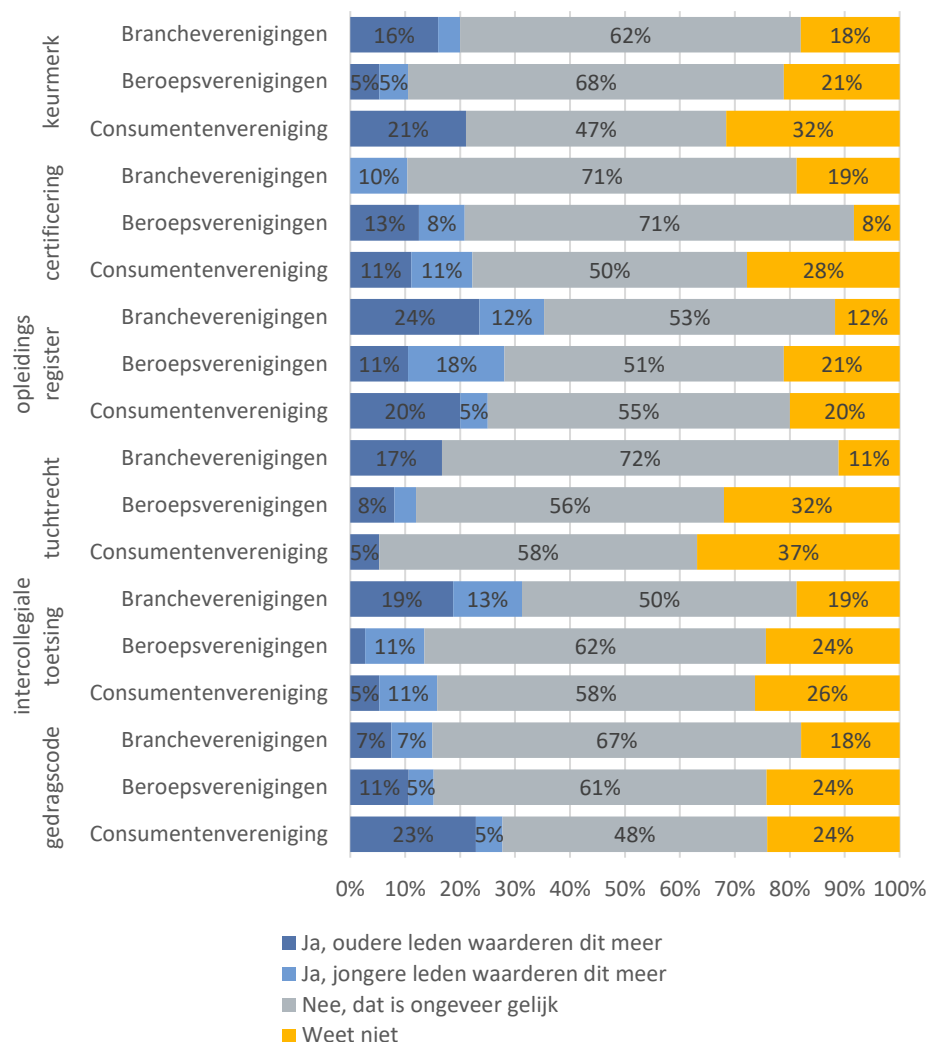
Figuur 41 Hoe worden deze vormen van kwaliteitswaarborging gewaardeerd door de deelnemers?

Bron: Panteia, 2022

Het keurmerk wordt bij het merendeel van de verenigingen zeer gewaardeerd. Minder gewaardeerd is het tuchtrecht. Het opleidingsregister wordt in mindere mate gewaardeerd binnen de consumentenverenigingen dan bij de branche- en beroepsverenigingen.

Figuur 42 Heeft u de indruk dat er een verschil is in beoordeling van het aspect tussen verschillende leeftijdsgroepen?

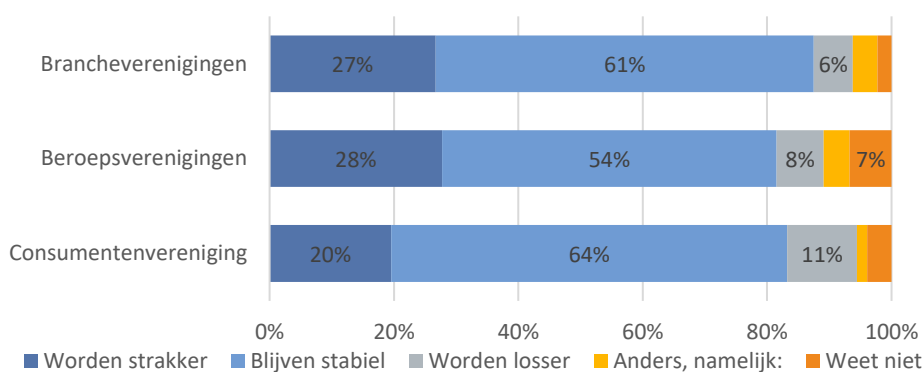
Bron: Panteia, 2022

Over het algemeen denken de verenigingen dat de aspecten door oudere en jongere leden ongeveer gelijk gewaardeerd worden. Toch wordt er bij deze vragen vaker geantwoord dat de ouderen dit meer waarderen, dan dat de jongeren het meer zouden waarderen.

3.7 Samenwerking

Ook is er gevraagd naar de samenwerkingen van de verenigingen met andere organisaties. Zijn deze samenwerkingen er en waar leiden ze toe?

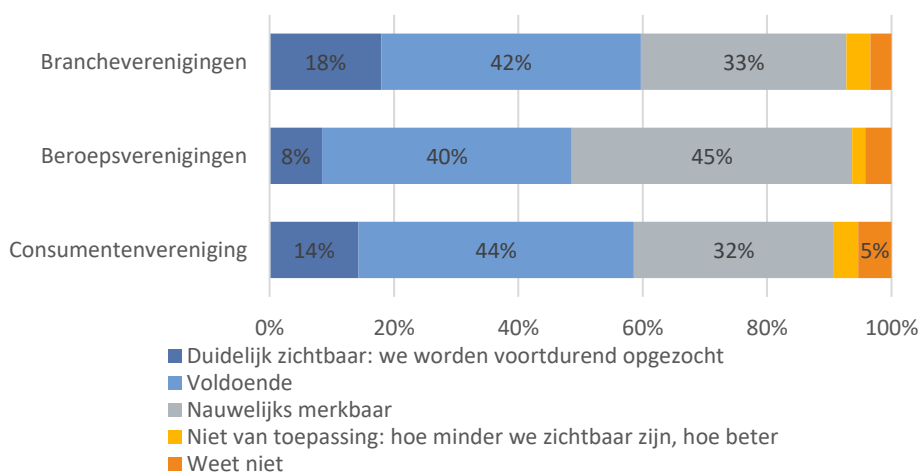
Figuur 43 In welke richting ontwikkelen samenwerkingsverbanden zich?

Bron: Panteia, 2022

Bij het merendeel van de verenigingen blijven de samenwerkingen stabiel. Bij de branche- en consumentenverenigingen is dit ongeveer twee derde en bij de beroepsverenigingen ruim de helft. Daarnaast geeft tussen de 20% (consumentenverenigingen) en 28% (beroepsverenigingen) aan dat de banden strakker worden.

Figuur 44 In welke mate wordt de rol van uw vereniging gezien door het publiek?

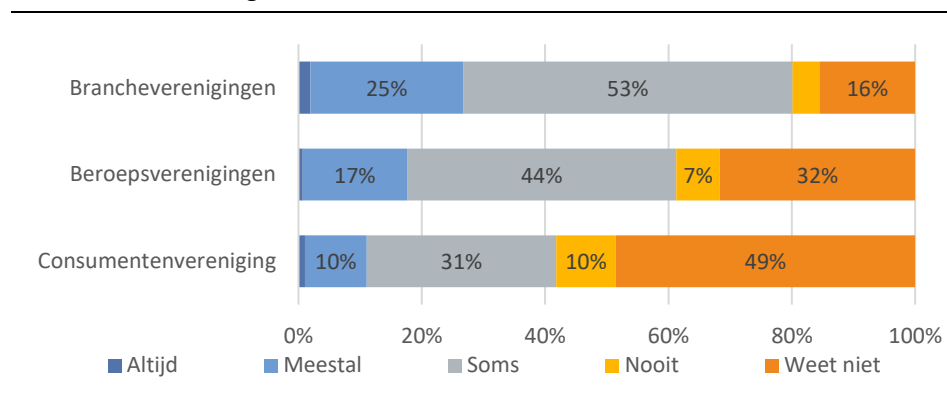
Bron: Panteia 2022

De zichtbaarheid van de vereniging voor het publiek is volgens bijna de helft van de brancheverenigingen voldoende. 33% geeft aan dat hun rol nauwelijks merkbaar is. Bij

de beroepsverenigingen vindt 45% dat hun rol nauwelijks merkbaar is en 40% dat het voldoende zichtbaar is. De rol van de vereniging is volgens 44% consumentenverenigingen voldoende zichtbaar. Een derde zegt dat het nauwelijks merkbaar is en een 14% vindt dat ze duidelijk zichtbaar zijn en voortdurend worden opgezocht.

Krimpende verenigingen geven opvallend veel vaker aan dat zij nauwelijks zichtbaar zijn dan groeiende verenigingen.

Figuur 45 Leiden de afspraken die u maakt met overheden ook tot de gewenste veranderingen?

Bron: Panteia, 2022

Daarnaast is ook gevraagd of dat de afspraken die de verenigingen maken met de overheden ook tot gewenste veranderingen leiden. Voor de brancheverenigingen geldt dat 16% dit niet weet en ook bij de beroepsverenigingen is een derde hier niet van op de hoogte. Bij de consumentenverenigingen weet bijna de helft dit niet. Wellicht maken zij zelf geen afspraken met de overheid.

Bij de verenigingen die wel antwoord hebben kunnen geven op deze vraag geeft de meerderheid aan dat de afspraken soms leiden tot veranderingen.

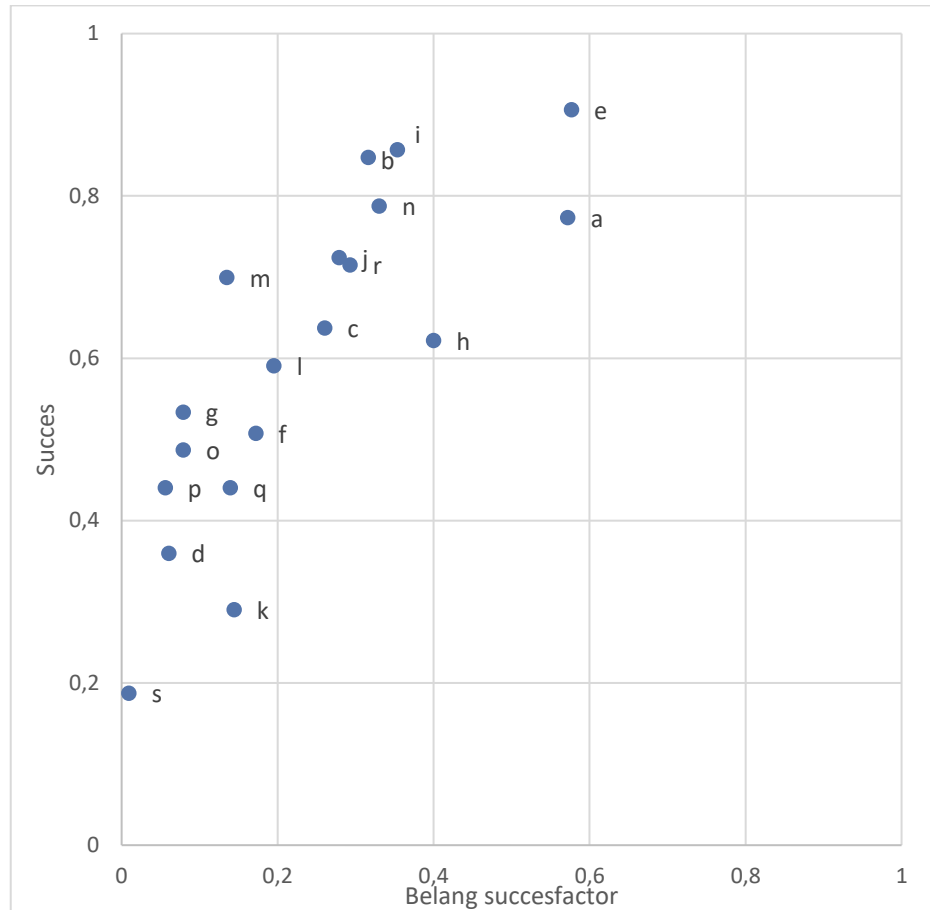
Uit het beperkt aantal reacties op de vraag “Waarom leiden de afspraken die u maakt met overheden wel/niet tot de gewenste veranderingen?” komt vooral het ‘niet gezien worden’ door de overheid naar voren. Ook laat het een grote worsteling met de complexiteit van de overheid en al haar belanghebbenden zien. Echter, zijn er ook hier weer de verenigingen die de weg in de overheid goed weten te vinden of haar zonder problemen op afstand kunnen houden. Een algehele trend valt uit deze reacties niet te halen.

3.8 Succesfactoren

We hebben aan de verenigingen gevraagd aan welke factoren zij hun succes afmeten, en daarnaast hoe succesvol zij op dezelfde factoren zijn. Door deze twee scores per factor in een grafiek te zetten, ontstaat een verhelderende matrix.

Figuur 46 Succesmatrix brancheverenigingen

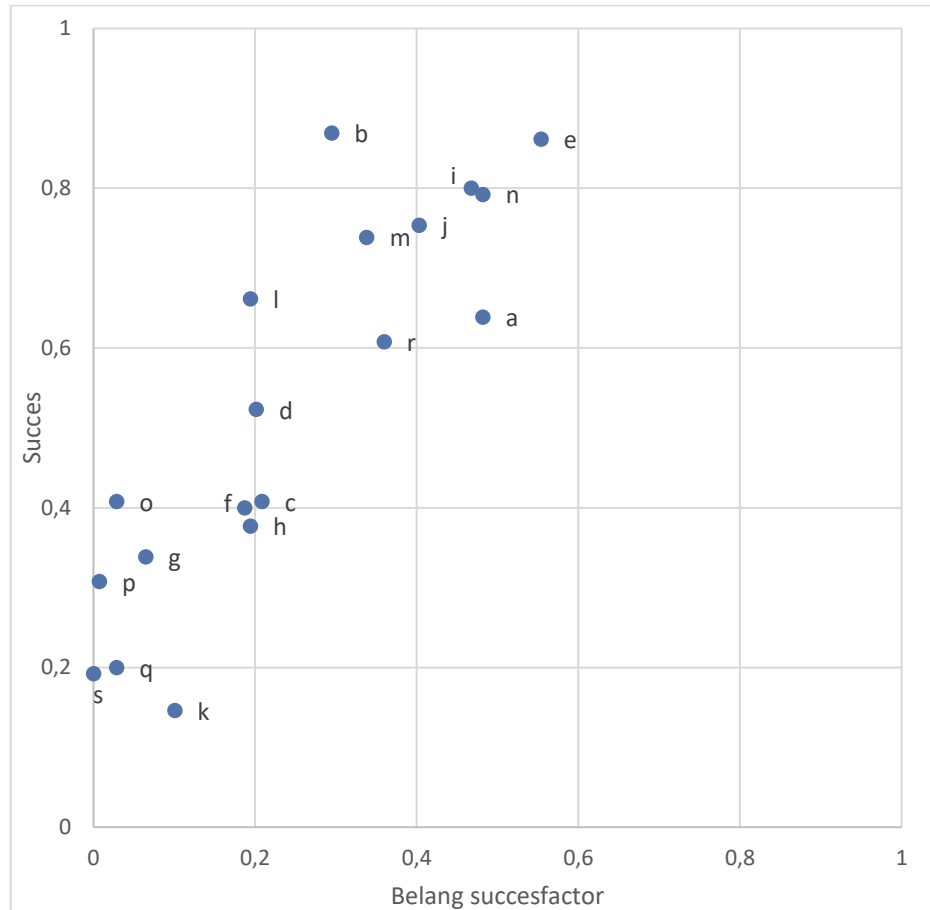
A Aantal leden/percentage dekking van de sector
 B Financiële gezondheid
 C Zichtbaarheid in de media
 D Het binden van jonge leden
 E Ledentevredenheid
 F Bijdragen aan het oplossen van maatschappelijke problemen
 G Agenderen van maatschappelijke problemen
 H Lobby prestaties
 I Verbinden van leden

J Actieve leden/participeren aan activiteiten
 K Afsluiten collectieve cao
 L Kwaliteitsimago
 M Kennisontwikkeling
 N Kennisdeling
 O Innovatiekracht van de leden
 P Afname van dienstverlening
 Q Voorkomen wet- en regelgeving overheid
 R Stem geven aan sector
 S Hebben van een protocol sociale veiligheid

Bron: Panteia, 2022

Brancheverenigingen meten hun succes vooral aan het aantal leden/percentage leden ten opzichte van de branche en de ledentevredenheid. Met name op laatstgenoemde behalen zij succes. 40% noemt de lobbyprestaties als belangrijke succesfactor, maar het succes van deze factor ligt een stuk lager: 62%. Het minst belangrijk van de rij vinden de verenigingen: het hebben van een protocol sociale veiligheid.

Figuur 47 Succesmatrix beroepsverenigingen

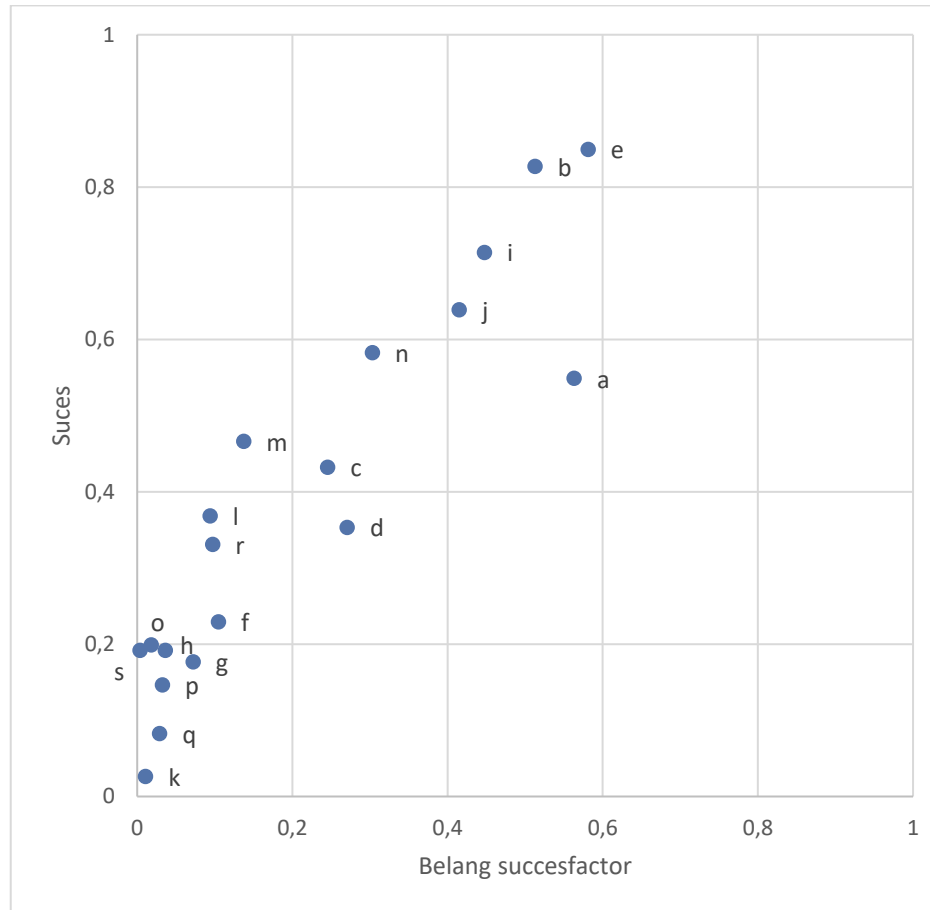
A Aantal leden/percentage dekking van de sector
 B Financiële gezondheid
 C Zichtbaarheid in de media
 D Het binden van jonge leden
 E Ledentevredenheid
 F Bijdragen aan het oplossen van maatschappelijke problemen
 G Agenderen van maatschappelijke problemen
 H Lobby prestaties
 I Verbinden van leden

J Actieve leden/participeren aan activiteiten
 K Afsluiten collectieve cao
 L Kwaliteitsimago
 M Kennisontwikkeling
 N Kennisdeling
 O Innovatiekracht van de leden
 P Afname van dienstverlening
 Q Voorkomen wet- en regelgeving overheid
 R Stem geven aan sector
 S Hebben van een protocol sociale veiligheid

Bron: Panteia, 2022

Ook de beroepsverenigingen vinden de ledentevredenheid het belangrijkste. Zij hebben daar naar eigen zeggen ook succes op. Daarnaast zijn kennisdeling, het aantal leden en het verbinden van leden belangrijke succesfactoren. Van deze succesfactoren scoort men volgens de eigen vereniging het laagst op het aantal leden. 64% zegt daar succes mee te hebben. Wat opvalt is de financiële gezondheid: deze vindt men minder van belang, maar de beroepsverenigingen zijn hierin wel behoorlijk succesvol.

Figuur 48 Succesmatrix consumentenverenigingen

A Aantal leden/percentage dekking van de sector
 B Financiële gezondheid
 C Zichtbaarheid in de media
 D Het binden van jonge leden
 E Ledentevredenheid
 F Bijdragen aan het oplossen van maatschappelijke problemen
 G Agenderen van maatschappelijke problemen
 H Lobby prestaties
 I Verbinden van leden

J Actieve leden/participeren aan activiteiten
 K Afsluiten collectieve cao
 L Kwaliteitsimago
 M Kennisontwikkeling
 N Kennisdeling
 O Innovatiekracht van de leden
 P Afname van dienstverlening
 Q Voorkomen wet- en regelgeving overheid
 R Stem geven aan sector
 S Hebben van een protocol sociale veiligheid

Bron: Panteia, 2022

Ook de consumentenverenigingen vinden de ledentevredenheid het belangrijkste. Daarna volgen het aantal leden en de financiële gezondheid. Over de ledentevredenheid en de financiële gezondheid is ruim 80% van de verenigingen positief gestemd. Over het aantal leden noemt 55% de eigen vereniging succesvol. Het binden van jonge leden, dat door bijna een derde belangrijk gevonden wordt, lijkt maar beperkt: 37% noemt zichzelf hierin succesvol.

Als we aan het eind van de vragenlijst, vragen wat de verenigingen trots maakt, volgt een enorme hoeveelheid reacties. De verenigingen zijn trots op zichzelf: op hun bestuur en op hun prestaties. Bij deze prestaties worden vooral genoemd dat zij het gezicht zijn voor de branche, dat zij effectief gelobbyd hebben, maar ook dat zij mooie producten hebben geïntroduceerd of uitgebreid. Daarnaast zijn ze trots op hun leden: hun veerkracht, betrokkenheid en trouw.

Heeft uw vereniging iets bijzonders gedaan wat u graag wilt delen met andere verenigingen, zodat zij daar ook lessen uit kunnen trekken?

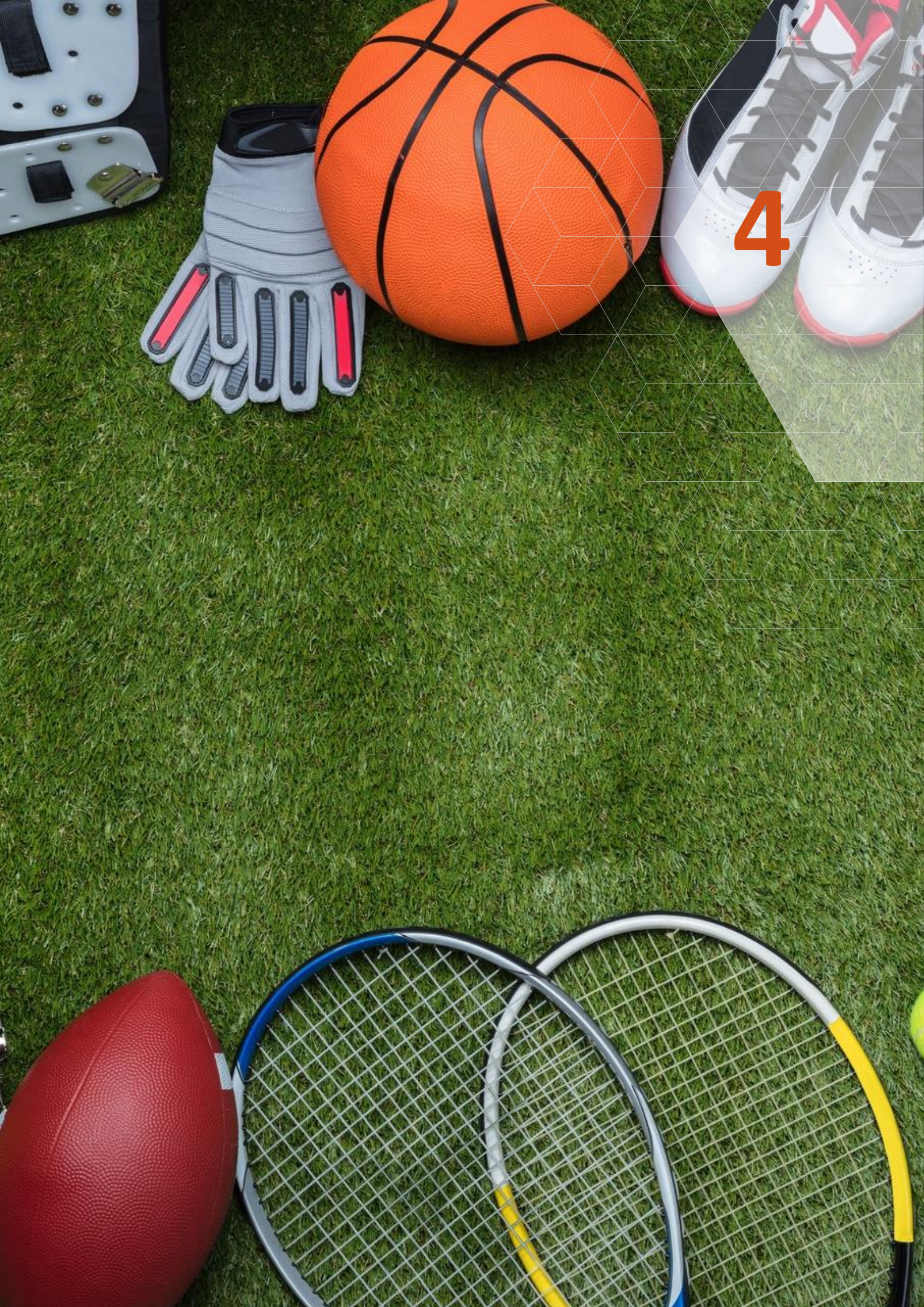
Uit de antwoorden op deze vraag blijkt dat de verenigingen hard bezig zijn om hun vereniging toekomstbestendig te maken. Soms door digitalisering, vaak ook door jongeren te binden of nieuwe activiteiten te ontplooiën en uit te breiden. Een aantal interessante quotes zijn de volgende:

“We gaan vol inzetten op een uitbreiding van ons leden bestand door andere verenigingen te koppelen. We organiseren bijeenkomsten, verzenden nieuwsbrieven en spreken persoonlijk met nieuwe leden. Op bestuurlijk niveau onderhouden we contact met de andere verenigingen. Je moet het idee eerst planten, en de groei stimuleren door aandacht en verzorging van de voedingsbodem voordat de plant tot groei kan komen. Gesprekken met betrokkenen, overheid, andere partners. Daarna een plan opstellen hoe je dit wilt bewerkstelligen. Mensen enthousiasmeren en overgaan tot actie.”

“We werken doelgroep gericht vanuit platformen. Zo beschikken we sinds enkele jaren over het platform Jonge ondernemers. Inmiddels telt dit platform meer dan 100 actieve leden, waarvan meerdere inmiddels ook diverse bestuursfuncties vervullen. Dit draagt dus bij aan het verjongen en toekomstbestendig maken van onze vereniging.”

“Alweer behoorlijk wat jaren geleden is besloten om ketenpartners, up- en downstream, in het bestuur op te nemen. Ofschoon dat zo nu en dan tot spannende discussies binnen het bestuur leidt, is onze vereniging, en daardoor onze sector, nu veel beter in de keten ingebed, en kunnen wij ook deelnemen aan initiatieven waar we op eigen kracht vanuit alleen de sector mogelijk niet bij betrokken zouden zijn.”

4

4 Vrijwilligersverenigingen

In dit hoofdstuk zijn de resultaten van de verschillende typen vrijwilligersverenigingen uitgelicht. Waar mogelijk is een vergelijking gemaakt met de resultaten van het vorige onderzoek.

Om te beginnen: er is een aantal open vragen gesteld in de vragenlijst, waar zeer veel antwoorden op gekomen zijn. Dit kleurt de cijfers prachtig in. Bijvoorbeeld de vraag *“Heeft uw vereniging iets bijzonders gedaan wat u graag wilt delen met andere verenigingen, zodat zij daar ook lessen uit kunnen trekken?”* wordt gretig beantwoord. Wat hier door veel suggesties heen loopt als rode draad, is het geloof in een visie op de langere termijn en de onderliggende waarden. Snelle, meer concrete suggesties zitten er bijna niet tussen. Blijf jezelf, wees duidelijk (‘negatieve’ leden niet accepteren) en wees selectief: aansluiten bij projecten gericht op bijvoorbeeld ‘laaggeletterdheid’ zijn minder dwingend en kunnen veel opleveren. Wat ook opvalt is hoe diep de dienstverlenende houding in veel besturen en haar leden verankerd is. Terwijl in tijden als deze een meer op de kortere termijn gerichte en ondernemende houding belangrijker kan zijn – tenzij de dienstverlenende houding zelf innovatief van aard is, in de zin dat daardoor andere verenigingen de samenwerking gaan zoeken. Er is een aantal citaten zeer de moeite waard:

“Iedere vereniging heeft wel iets bijzonders. Onze manier van aanpak zorgt ervoor dat er binnen onze sportschool geen pestgedrag aanwezig is. Wij zijn open over verschillen in mensen, culturen en afkomst. Iedereen wordt in zijn/haar waarden gelaten en onze manier van benaderen is voor iedereen gelijk. Iedere les starten we met dit benoemen.”

“Actief met PR en gezelligheid zorgen dat de ledenaantallen groeien. Met een goed plan kan het allemaal. Zo zijn wij afgelopen jaren gegroeid van 140 naar 180 leden. Terwijl alle verenigingen eigenlijk merken dat er alleen maar een terugloop van leden is.”

“Maak je niet afhankelijk van de gemeente. Het beleid van de gemeente wordt in hoge mate bepaald door de wethouder en de ambtenaren die er toevallig zitten. Als die vertrekken of wisselen, ontstaat er een compleet nieuwe situatie. Zorg dat je op jezelf kunt bestaan.”

“Aantal ‘negatieve’ leden verzocht de club te verlaten. [de angel uit steek gehaald]”

“Kijk uit voor ambitie-roof. Zorg dat je niet afhankelijk wordt van externe subsidieverstrekken of projecten. Ze zijn een gevaar voor je eigen doelstellingen. Dat noemen wij ambitie-roof.”

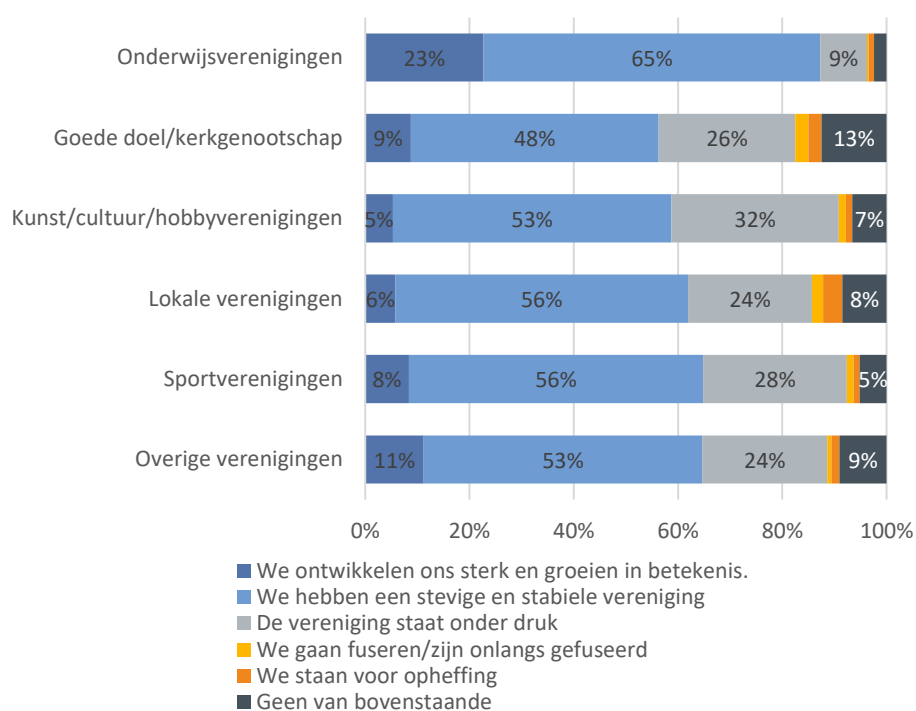
“Wees coöperatief, duidelijk in je belang, maar erken ook in het belang van de ander en kom in overleg tot een oplossing die voor iedereen acceptabel is. In ons geval de

belangentegenstelling; vaarrecreatie op het Wad, de natuur van het Wad en de visserij op het Wad, waarbij alle partijen accepteren dat de natuur leidend is.”

“Het is niets bijzonders, maar zieken een kaartje, geslaagden een klein pakje en rouwenden een bezoekje. En dat alles kost veel tijd en die moet je willen investeren in een vereniging en dan lukt het anders gaat aardigheid eraf en mis je de leuke dingen. En veel interesse hebben waar je met bezig bent, veel lezen opzoeken en uit vogelen hoe iets zit. Je kan niet alles weten. Ik heb fraude meegemaakt van oud penningmeester, heel lastig en twee rechtszaken verder in 6 jaar en nu gaat hij nog in cassatie. Daar heb ik veel voor moeten lezen, want dat was voor mij ver van mijn bed show.”

4.1 Positie

Figuur 49 Hoe gaat het nu met uw vereniging?

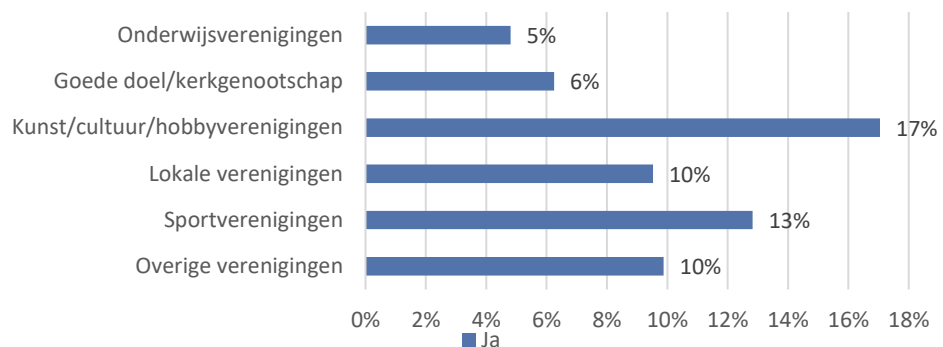
Bron: Panteia, 2022

Meer dan de helft van de vrijwilligersverenigingen vindt dat de vereniging stevig en stabiel is. Bij de onderwijsverenigingen is dit zelfs twee derde. Daarnaast vindt 23% van de onderwijsverenigingen dat zij zich ontwikkelen. Dat ligt bij de andere groepen verenigingen beduidend lager: tussen de 5 en 11%.

Tussen de 9% (onderwijsverenigingen) en 32% (kunst/cultuur/hobbyverenigingen) zegt dat de vereniging onder druk staat.

Van de verenigingen die onder druk staan, is van een aanzienlijk deel het voortbestaan in gevaar. Op het totale plaatje ziet dat er als volgt uit:

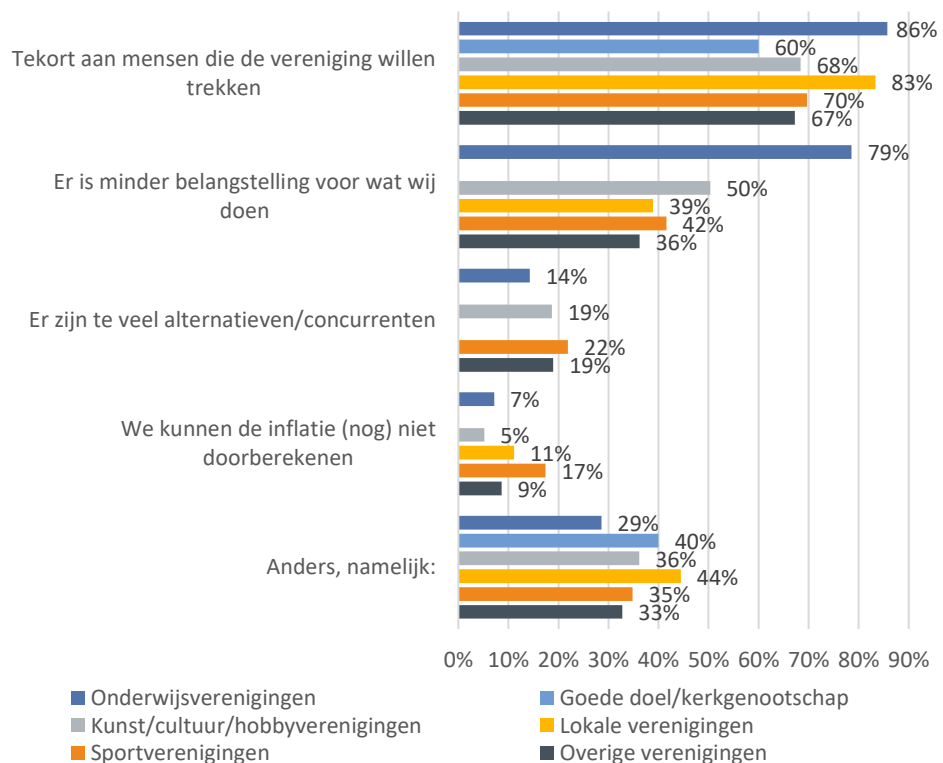
Figuur 50 Is het voortbestaan van uw vereniging in de komende jaren in gevaar?

Bron: Panteia, 2022

17% van de kunst/cultuur/hobbyverenigingen zegt dat hun voortbestaan in gevaar is. Bij de sportverenigingen zegt 13% dit en onder de lokale verenigingen en overige verenigingen is dit percentage 10%. In totaal gaat het om ruim 400 van de 3500 verenigingen die voor het voortbestaan vrezen.

Figuur 51 Hoe komt het dat het voortbestaan van de vereniging in gevaar is?

Bron: Panteia, 2022

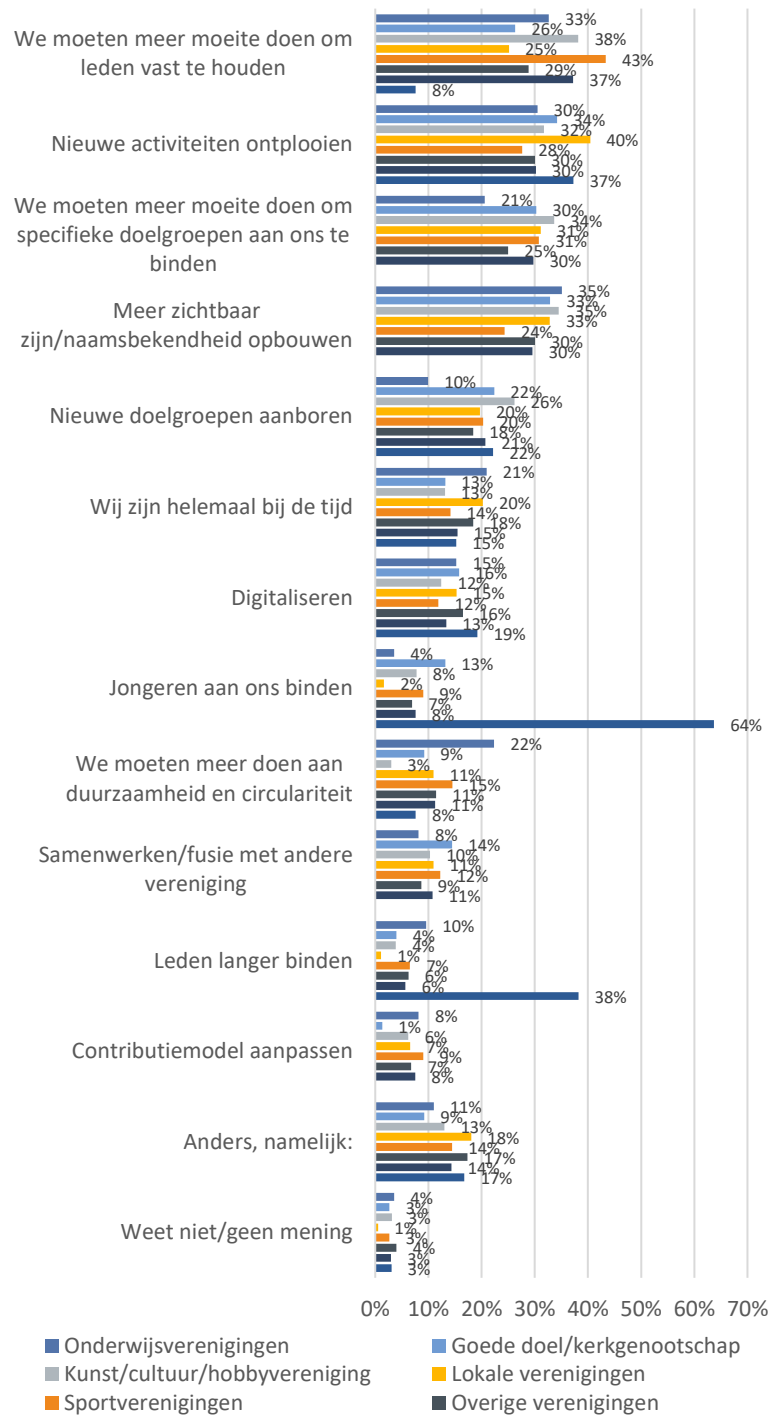
De voornaamste redenen voor het gevaar van voortbestaan zijn een tekort aan mensen die de kar trekken en een gebrek aan belangstelling voor de activiteiten van de vereniging. Dat geldt voor alle typen vrijwilligersverenigingen, maar bij de kerken en goede doelen veel minder dan bij de andere typen vereniging.

Dit is in een open vraag verder uitgediept.

Dit jaar zien we voor het eerste terug in het kwalitatieve deel van het onderzoek dat de vereniging is of wordt opgeheven of dat er wordt gefuseerd met een of meer andere verenigingen. Tegelijk is het vooral de toon waarop wordt geschreven die zorgwekkend is, meer zorgwekkend dan bij de twee vorige onderzoeken. De verenigingen hebben nu hoorbaar veel pijn en worden in hun voortbestaan bedreigd. Inflatie, inclusief de gestegen energieprijzen, zijn daar zeker schuldig aan, maar meer structurele ontwikkelingen spelen ook hun rol, zoals eerder ook beschreven.

Figuur 52 Wat moet uw vereniging doen om relevant te zijn voor de toekomst?
(Meerdere antwoorden mogelijk)

Bron: Panteia, 2022

Van de sportverenigingen is 43% van mening dat zij meer moeite moeten doen om leden aan zich te binden. 40% van de lokale verenigingen vindt vooral dat zij nieuwe activiteiten moeten ontplooiën. Dit zijn ook bij de andere verenigingen de

voornaamste dingen die de vereniging moet doen om relevant te blijven voor de toekomst. Tussen de 13% en 21% vindt de eigen vereniging al volledig relevant voor de toekomst. Opvallend is dat van de overige verenigingen 64% zegt dat zij jongeren aan zich moeten binden en 38% vindt dat ze leden langer moeten binden om relevant te zijn voor de toekomst. Dit is veel vaker dan de andere vrijwilligersverenigingen.

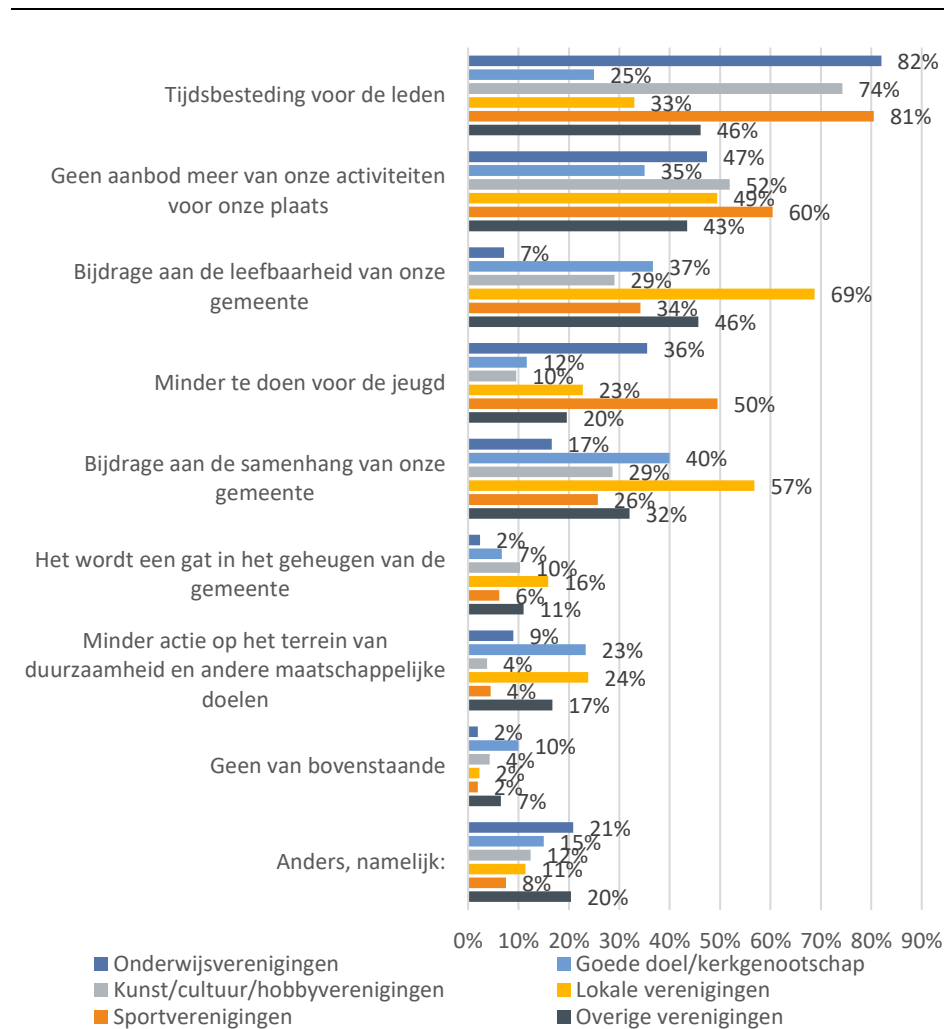
Op de vraag welke veranderingen verenigingen het afgelopen jaar hebben doorgevoerd, komen zeer veel antwoorden. Vele daarvan hebben met digitalisering te maken, maar lang niet allemaal.

Het verenigingsleven is veelal cyclisch van aard: van jaar tot jaar worden nieuwe activiteiten op de agenda gezet en doorgevoerd. Sommigen maken nieuwe plannen, anderen investeren in 'luistertrajecten' en andere vormen van ledenraadpleging. Corona is hierbij regelmatig een startpunt voor vernieuwing, maar er zijn ook andere aanleidingen voor vernieuwing, waaronder inflatie en vooral hoge energieprijzen. Veel verenigingen zijn al goed op weg met aanpassingen op het terrein van WBTR e.d. Het aanpassingsvermogen van verenigingen lijkt daarin niet anders te zijn dan van bedrijven: naar de noodzaak wordt gehandeld. Of naar de mogelijkheden: tennisverenigingen zijn zich bijvoorbeeld heel snel aan het veranderen door de komst van de padelvariant.

Er zijn veel bredere en meer structurele vormen van vernieuwing te signaleren. Deze leiden regelmatig tot meer samenwerking en soms samengaan met andere verenigingen. Ook de communicatie wordt aangepast: meer WhatsApp groepen, minder nieuwsbrieven.

Figuur 53 Wat verdwijnt er als uw vereniging niet meer actief zou zijn? (Meerdere antwoorden mogelijk)

Bron: Panteia, 2022

Voor het overgrote deel van de onderwijs-, kunst/cultuur/hobby- en sportverenigingen geldt dat de tijdsbesteding van de leden wegvalt als de vereniging niet meer actief zou zijn. Verder geeft tussen de 35% en 60% van de verenigingen aan dat er geen aanbod meer zou zijn van hun activiteiten. Daarnaast zou ook de bijdrage aan de leefbaarheid en samenhangen van de gemeente verminderen volgens de lokale verenigingen. De helft van de sportverenigingen geeft aan dat bij het verdwijnen van hun vereniging, er minder te doen zal zijn voor de jeugd.

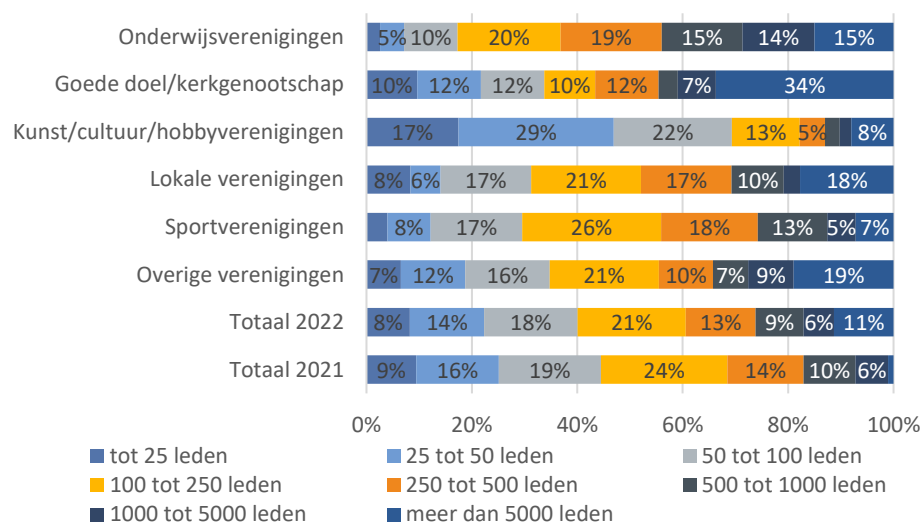
Bij ‘anders, namelijk’ wordt vaak een combinatie van eerdergenoemde antwoorden gegeven. Gezelligheid, contact en specifieke activiteiten worden ook vaak genoemd.

Deze vraag is aan het eind van de vragenlijst ook in een open vraag gesteld. Dit is de vraag met de meeste antwoorden: meer dan 2000. Een prachtige opsomming van alles wat de samenleving mooi maakt en wat we niet mogen missen – en kennelijk toch te vaak nog onder druk staat.

Wat opvalt, is dat in de meeste gevallen het type vereniging er niet toe doet voor de beantwoording van deze vraag. Tegelijk valt te zien dat de antwoorden dit jaar concreter worden in wat verenigingen zich voorstellen wat de impact is van hun activiteiten. Zo wordt hier het christelijk karakter van veel verenigingen veel explicieter benoemd dan elders. Studenten laten hun verbinding met de samenleving zien, patiëntenverenigingen laten zien dat ze met meer dan alleen hun patiënten bezig zijn en over het algemeen laat men zien hoezeer verenigingen het middel zijn waarlangs aan kwaliteit en erkenning wordt gewerkt. Niet bijzonder helaas en toch opvallend: hoe vaak 'vergroten eenzaamheid' genoemd wordt als datgene wat verdwijnt als de vereniging niet meer bestaat.

4.2 Leden

Figuur 54 Hoeveel leden had uw vereniging op 31 december 2021?

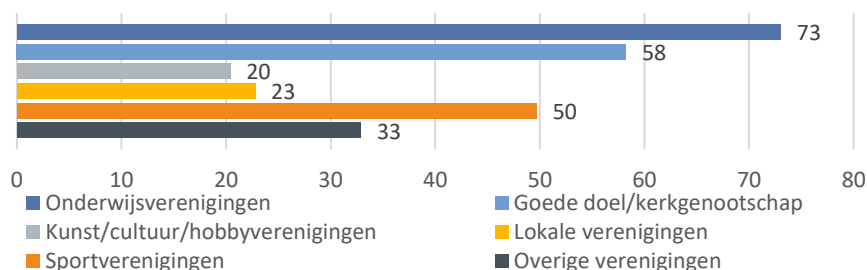

Bron: Panteia, 2022

Gemiddeld genomen hebben de goede doelen en kerkgenootschappen de meeste leden, gevolgd door de overige verenigingen. De goede doelen en kerkgenootschappen hebben in 34% van de gevallen meer dan 5000 leden. De kunst/cultuur/hobbyverenigingen tellen over het algemeen vaak minder leden. 17% heeft tot 25 leden en 29% heeft 25 tot 50 leden. In vergelijking met vorig jaar hebben wat meer grote verenigingen meegedaan, wat erop zou kunnen duiden dat de verenigingen gegroeid zijn in ledenaantal.

De 3168 verenigingen die deze vraag beantwoord hebben, hebben tezamen ruim 1,6 miljoen leden.

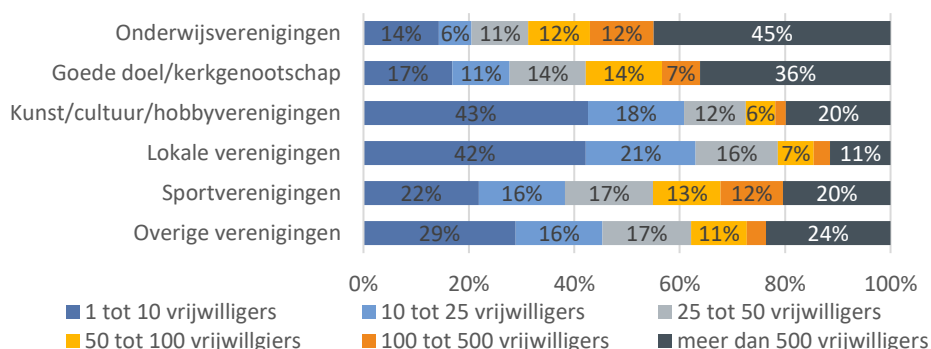
Figuur 55 Hoeveel vrijwilligers had uw vereniging op 31 december 2021? (Gemiddelden)

Bron: Panteia, 2022

Voorals de onderwijsverenigingen maken veel gebruik van vrijwilligers. Gemiddeld hebben ze er 73. Kunst, cultuur en hobbyverenigingen hebben gemiddeld 20 vrijwilligers paraat staan.

Figuur 56 Hoeveel vrijwilligers had uw vereniging op 31 december 2021?

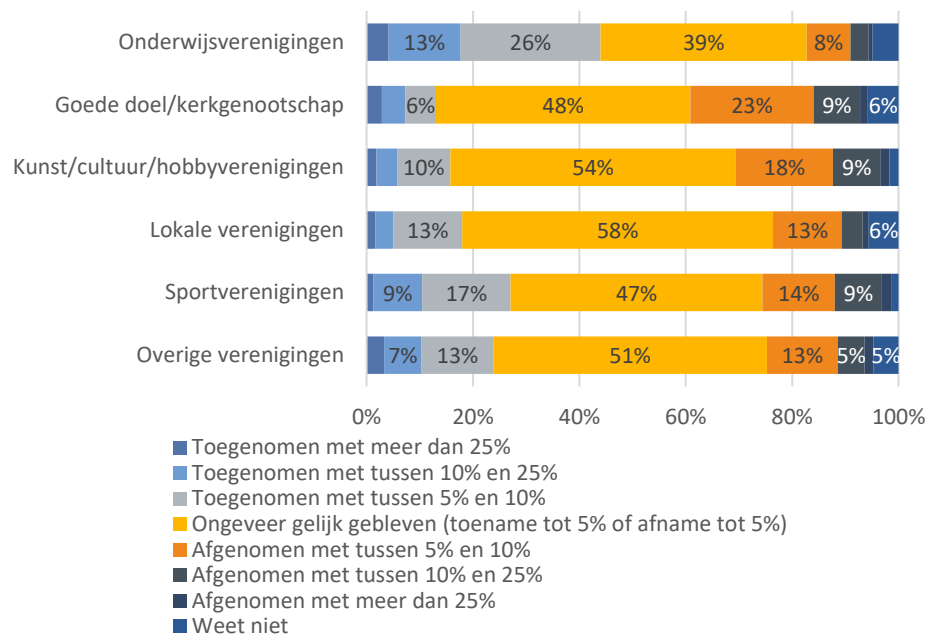

Bron: Panteia, 2022

Over het algemeen hebben de onderwijsverenigingen de meeste vrijwilligers. Het kleinste aantal vrijwilligers is te vinden bij de kunst/cultuur/hobbyverenigingen. 45% van de onderwijsverenigingen heeft 500 of meer vrijwilligers. Ook bij de goede doelen en kerkgenootschappen heeft 35% meer dan 500 vrijwilligers. Bij de kunst/cultuur/hobbyverenigingen en lokale verenigingen heeft iets meer dan 40% 1 tot 10 vrijwilligers.

Figuur 57 Hoe heeft uw ledenaantal zich ontwikkeld het afgelopen jaar?

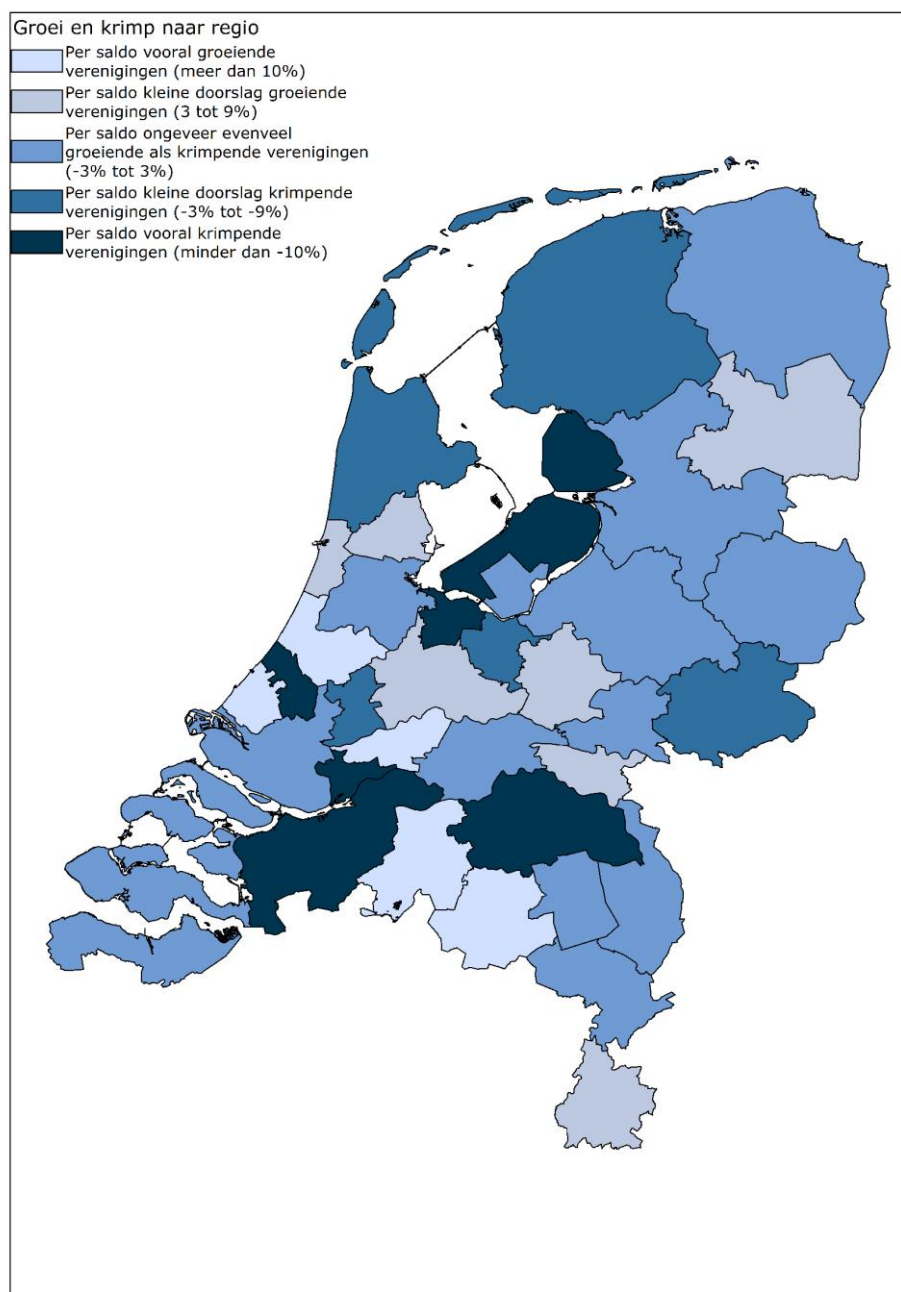
Bron: Panteia, 2022

Het verloop van leden is bij de meerderheid van alle type vrijwilligersverenigingen ongeveer gelijk gebleven. De onderwijsverenigingen rapporteren de meeste toename van het aantal leden. Een kwart zegt dat het tussen de 5% en 10% is toegenomen en 13% stelt dat er een toename is tussen de 10% en 25%. De meeste afname van leden is terug te zien bij de goede doelen en kerkgenootschappen. 38% zegt dat er sprake is van een afname.

Deze resultaten komen overeen met de cijfers van vorig jaar. Toen was ook bij ongeveer de helft van de vrijwilligersverenigingen een stabiel aantal leden te zien.

De toe- en afname van leden kunnen we ook per regio in kaart brengen. Daarvoor hebben we het percentage groeiende verenigingen minus het percentage krimpende verenigingen in kaart gebracht.

Figuur 58 Toe- en afname leden naar regio

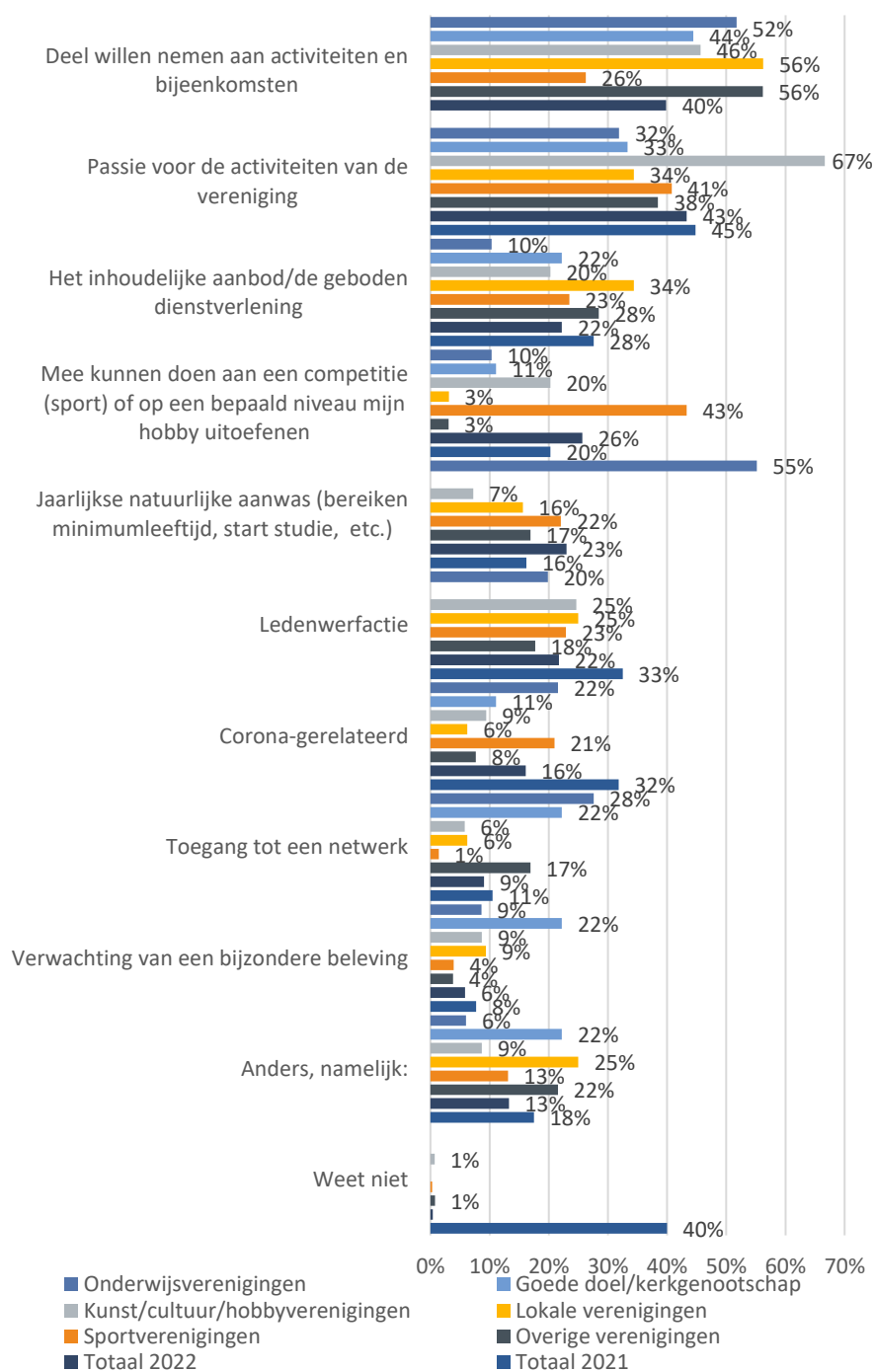
Bron: Panteia, 2022

Te zien is dat in Noord-Brabant zowel de hardst groeiende als de meest krimpende regio's te vinden zijn. In het noordoosten van het land houden de groeiende en krimpende verenigingen elkaar aardig in balans.

Voordat het Nationaal VerenigingsOnderzoek begon, is in opdracht van het ministerie van Binnenlandse Zaken een onderzoek gedaan door Van der Meer en Cuperus naar

de mate van 'aangehaakt zijn' van Nederlanders met hun sociale omgeving. Bovenstaande figuur lijkt een validatie van hun onderzoek. Helaas in onvoldoende respons beschikbaar om ook een betrouwbare kaart per gemeente te maken.

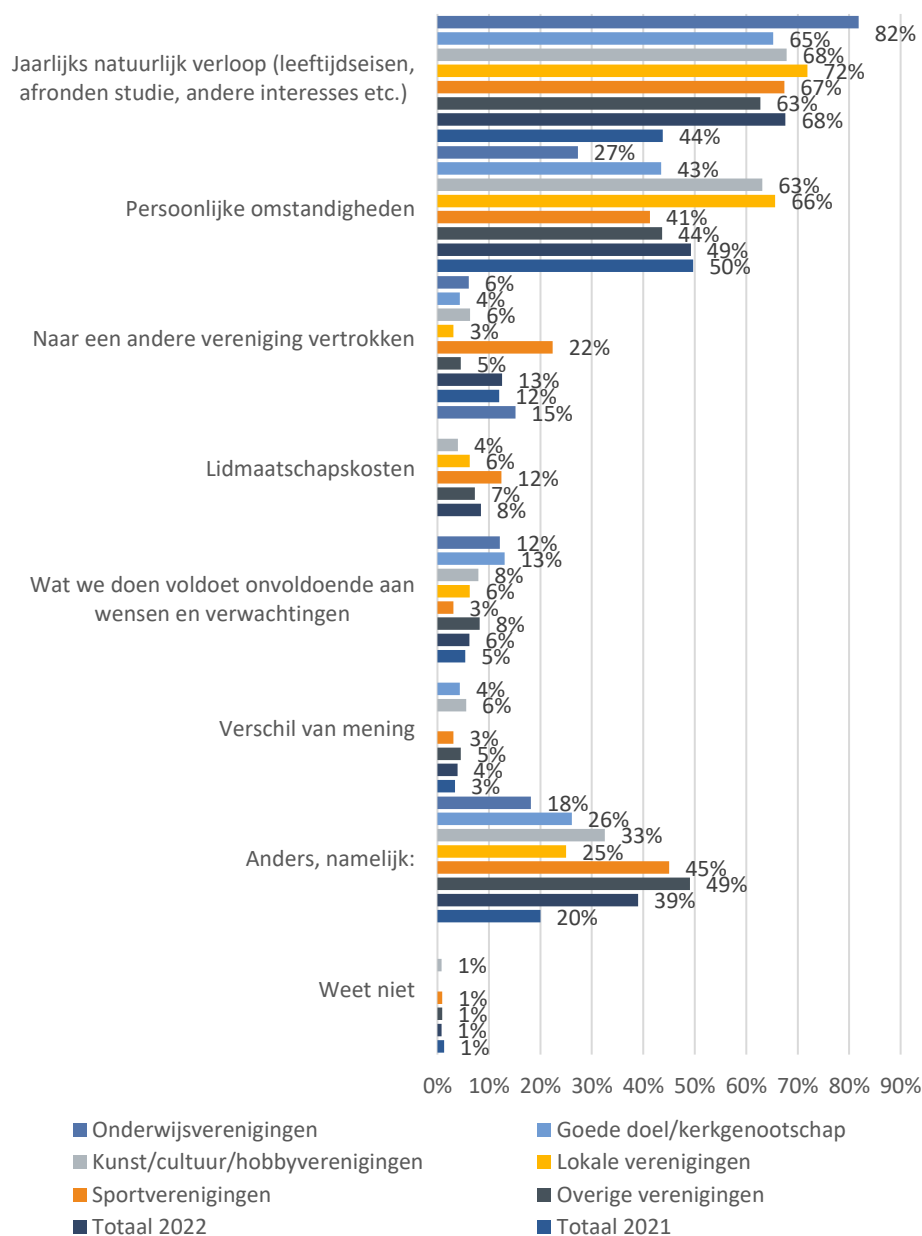
Figuur 59 Wat zijn naar uw indruk de belangrijkste redenen voor de nieuwe aanmeldingen? (Maximaal 3 antwoorden mogelijk)

Het meest genoemde antwoord voor de nieuwe aanmeldingen is het deel willen nemen aan activiteiten en bijeenkomsten. Van alle vrijwilligersverenigingen geeft ongeveer de helft dit als antwoord, behalve de sportverenigingen daar zegt slechts een kwart dat deel willen nemen zorgt voor nieuwe aanmeldingen. Verder wordt ook passie voor activiteiten van de vereniging veel genoemd. Bij de kunst/cultuur/hobbyverenigingen geeft zelfs twee derde dit als antwoord. Daarnaast valt ook op dat bij 43% van de sportverenigingen het mee kunnen doen aan een competitie of uitoefening op een bepaald niveau als reden wordt gegeven. Bij de onderwijsverenigingen wordt de jaarlijkse natuurlijke aanwas opvallend vaak gegeven, door meer dan de helft.

Figuur 60 Wat zijn naar uw indruk de belangrijkste oorzaken voor de afmeldingen?
(Maximaal 3 antwoorden mogelijk)

Bron: Panteia, 2022

De belangrijkste oorzaak voor afmeldingen is het jaarlijks natuurlijk verloop. Tussen de 63 en 82% geeft dit aan als voornaamste reden. Daarnaast wordt ook persoonlijke omstandigheden veel genoemd. Ook worden er vaak andere antwoorden gegeven.

Hierbij worden de gevolgen van Corona heel duidelijk zichtbaar. Steeds opnieuw wordt het aangewezen als de oorzaak van huidige problemen, al was het maar omdat de tijd die door Corona ontstond werd ingenomen door andere activiteiten. In de antwoorden worden de problemen door Corona verbonden met andere

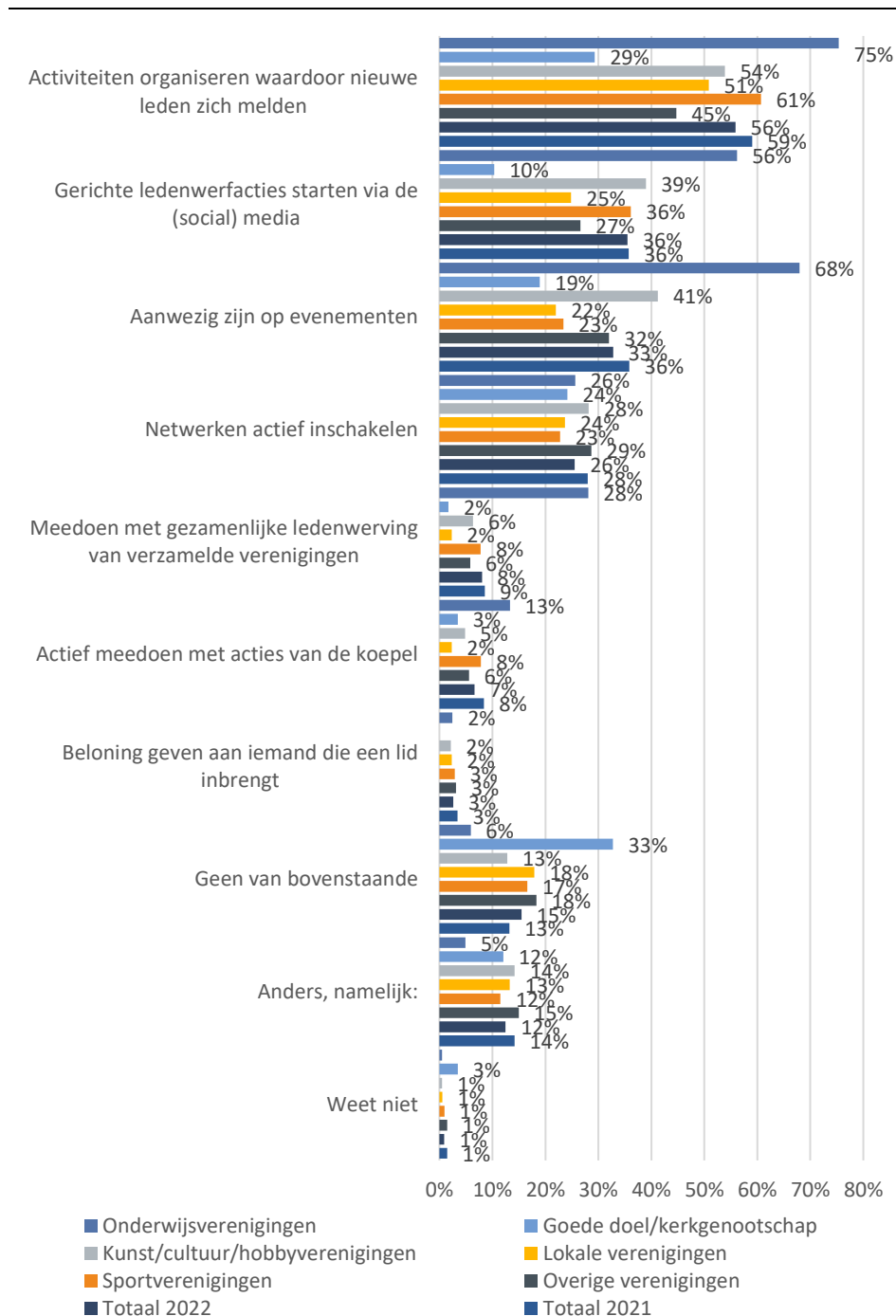
maatschappelijke verschijnselen. De problemen om de jeugd te motiveren zitten duidelijk in een citaat van een vereniging waarin wordt geklaagd over *“De passieve jeugd, de weerzin tegen iets moeilijks en het gebrek aan focus”*. Maar het is kennelijk niet alleen de jeugd. Ook de ouders zouden geneigd zijn hun kinderen niet te stimuleren om door te gaan bij de overgang van basis- naar voortgezet onderwijs. Daarbij ontbreekt het ook aan mogelijkheden voor kunst- en muziekonderwijs in het onderwijs. Andere respondenten menen dat er minder animo voor teamsporten is dan in het verleden.

Als we vervolgens vragen welke vernieuwingen zijn doorgevoerd, komen veel verenigingen met de boodschap: eerst Corona verwerken. Zij maken een pas op de plaats. Tegelijk zijn ook al veel verenigingen bezig een herstart te maken, inclusief vele plannen en allerlei acties om weer bij te zijn qua regelgeving en wettelijke eisen. Het gaat dus vooral om vernieuwing in het verlengde van de bestaande doelstelling, er op gericht deze beter te bereiken of om incidenten te voorkomen. Bij meerdere verenigingen worden daarom protocollen, codes en registers en andere governance maatregelen genomen. Sommige verenigingen lijken nog verder te gaan door ook de democratisering van de vereniging zelf op een hoger niveau te brengen, anderen zijn juist bezig ‘terug naar de basis te gaan’ of, heel intrigerend, *“zijn ons afwegingskader vanuit de keten gaan maken in plaats van uit onze eigen schakel”*. Herbezinning alom dus.

Vele vernieuwingen hebben, voorspelbaar, met digitalisering te maken. Digitaal vergaderen is in zeer korte tijd gebruikelijk geworden, de verhuizing naar de Cloud gebeurt op vele plaatsen. Verenigingen zijn ook met duurzaamheid bezig, waaronder deze vereniging die doet wat hij wel kan beïnvloeden en laat wat ie niet kan beïnvloeden: *“Er is als vereniging of als onze sport niet heel veel te vernieuwen. We hebben wel sinds 2015 het energieverbruik met 60-70 % verlaagd, nieuwe keuken, alarmsysteem aangeschaft, digitaal kassasysteem met clubpassen die ook de toegang verschaffen, nieuwe meubels enz.”* Eén ding laat zich ondertussen ook moeilijk beïnvloeden: de gemiddelde leeftijd. Een bridgevereniging ziet daarom toch het einde naderen.

Figuur 61 Wat doet u om het aantal leden op peil te houden of te verhogen?
(Meerdere antwoorden mogelijk)

Bron: Panteia, 2022

Om het ledenaantal op peil te houden of te verhogen richt driekwart van de onderwijsverenigingen zich voornamelijk op het organiseren van activiteiten en twee derde zich op het aanwezig zijn op evenementen. Ook de andere vrijwilligersverenigingen gebruiken deze activiteiten om hun leden op peil te houden of te verhogen. Daarnaast wordt ook door tussen de 25 en 39% genoemd dat ze

gericht ledenwerfacties starten via de media of wordt door gemiddeld een kwart van de verenigingen benoemd dat ze hun netwerk actief inschakelen. Aan hen hebben we gevraagd hoe ze dat dan precies doen. Zoek het dichtbij, dat lijkt het motto van de vele verenigingen die hier antwoord op hebben gegeven. Sommigen zeggen in die lijn dat elk lid een ambassadeur van de vereniging is. Het aantal verenigingen dat het over de rol van sociale media heeft, is niet al te groot. Van mens tot mens contact zoeken, dat is het motto. En dan is het natuurlijk een voordeel als je een grote achterban hebt, zoals bij een carnavalsvereniging.

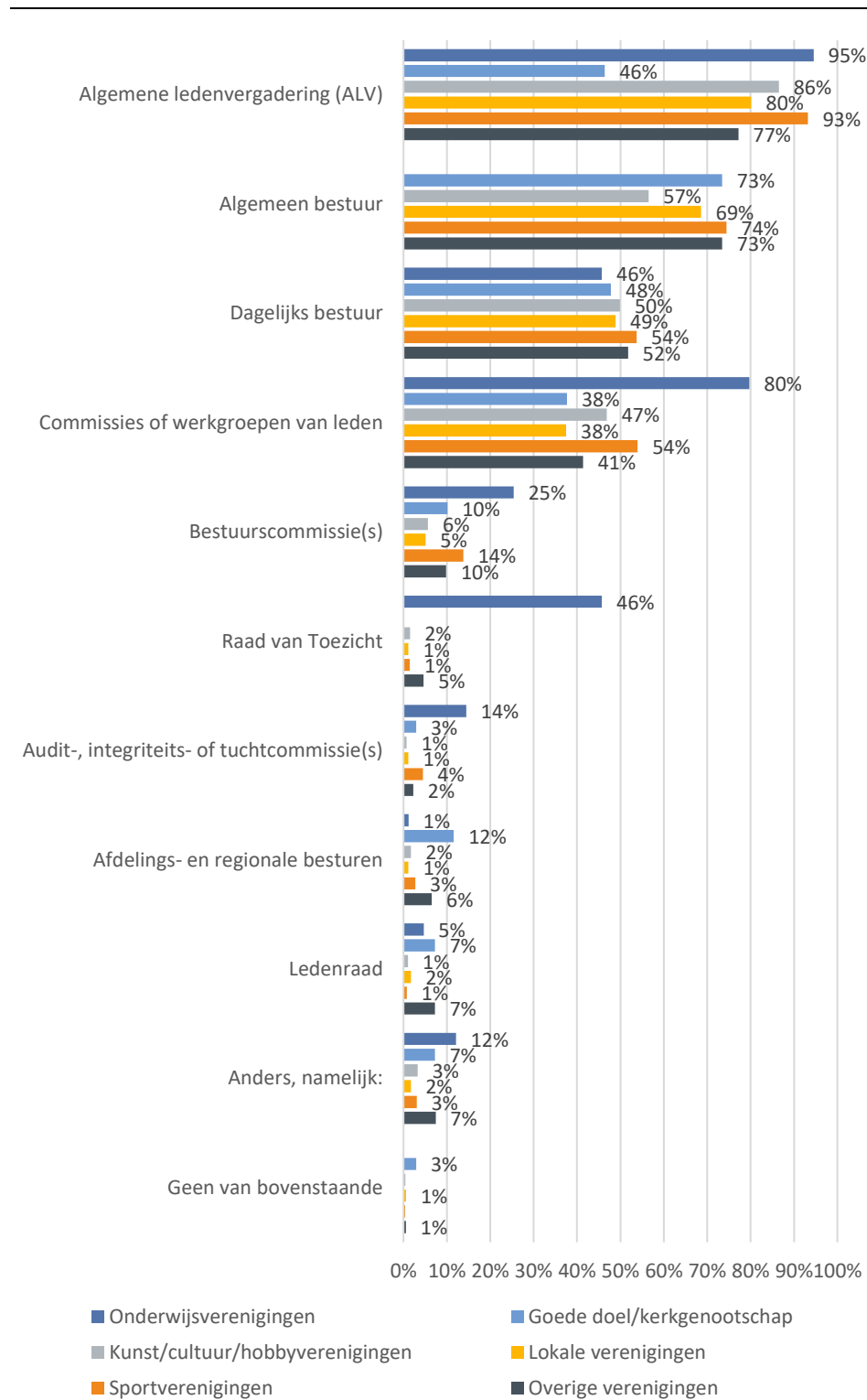
Als het om de werving van nieuwe leden gaat is het beeld gemengd. Er zijn genoeg verenigingen die daar geen moeite voor hoeven doen en zelfs een ledenstop hebben of wachtlijsten hanteren. Sommige verenigingen geven aan dat ze niet zozeer leden missen, maar vooral 'deelnemers' voor hun activiteiten of dat ze de trainers of leidinggevenden niet hebben om de leden voldoende te kunnen begeleiden. In meerdere gevallen heeft dat ook te maken met de naweeën van Corona of doordat bijvoorbeeld de sporthal in gebruik is genomen voor de opvang van asielzoekers. Verder is duidelijk dat verenigingen die kapitaalintensieve activiteiten of sporten beoefenen (bijvoorbeeld paardensport) meer moeite hebben om nieuwe leden te werven dan verenigingen waarin dat niet het geval is.

4.3 Bestuur

Ook hebben we gevraagd naar het bestuur zelf. Hoe is deze ingericht, en hoe vinden de verenigingen voldoende bestuursleden?

Figuur 62 Welke bestuursorganen heeft uw vereniging? (Meerdere antwoorden mogelijk)

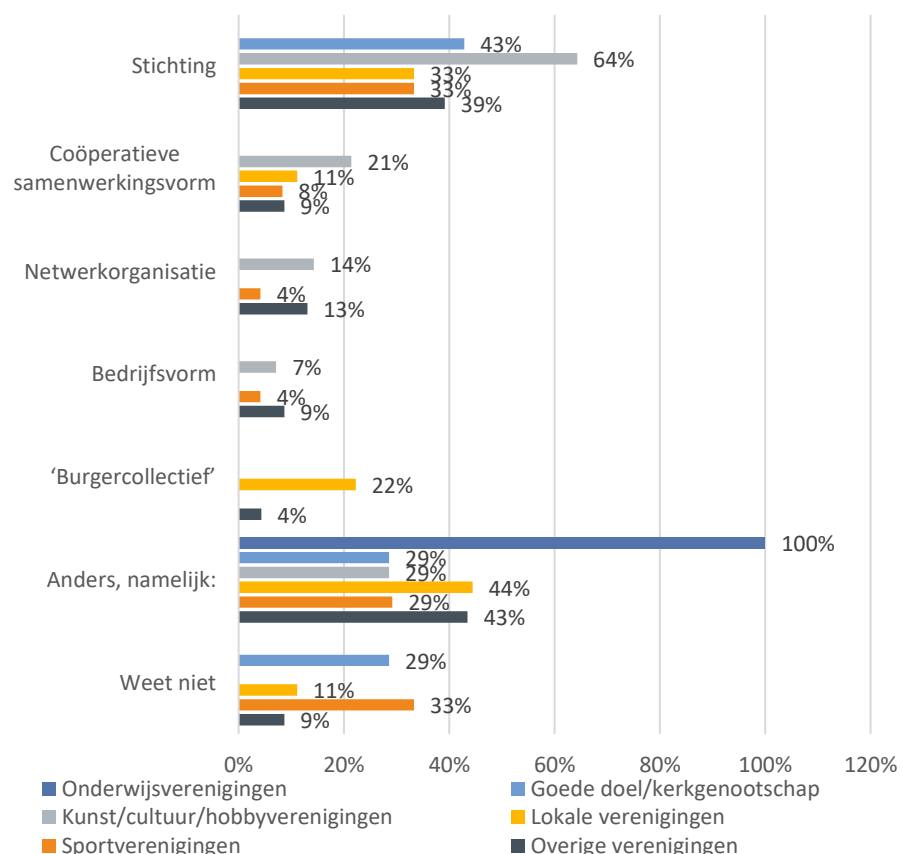

Bron: Panteia, 2022

Het overgrote merendeel van de vrijwilligersverenigingen heeft een algemene ledenvergadering (ALV). Alleen bij de goede doelen en kerkgenootschappen is dit lager, 46%. Daarnaast wordt ook vaak gebruik gemaakt van een algemeen bestuur en is er in bijna de helft van de gevallen sprake van een dagelijks bestuur. Opvallend is dat onderwijsverenigingen relatief veel gebruik maken van commissies of werkgroepen van leden in vergelijking met de andere vrijwilligersverenigingen (80%). Daarbij hebben de onderwijsverenigingen ook relatief vaak een raad van toezicht (46%).

Verder vindt tussen de 84% en 91% van bijna alle vrijwilligersverenigingstypen dat de organisatievorm 'vereniging' nog steeds past bij hun doelstelling en voldoet als vorm om aan wet- en regelgeving te voldoen. Alleen bij de goede doelen en kerkgenootschappen is slechts twee derde het hiermee eens.

Figuur 63 Welke andere organisatievormen overweegt u? (Meerdere antwoorden mogelijk)

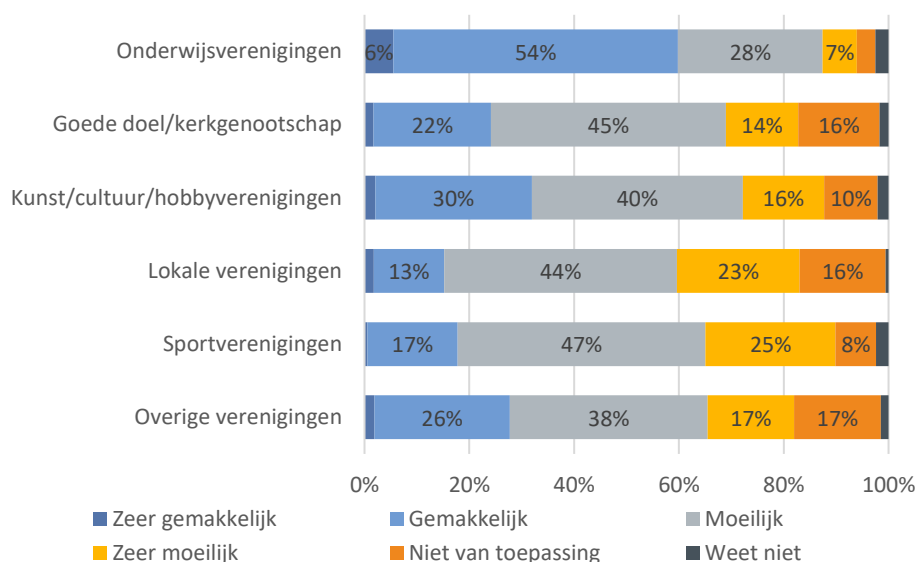

Bron: Panteia, 2022

De vrijwilligersverenigingen die mogelijk een andere organisatievorm overwegen, benoemen het vaakst een stichting als alternatief. Bij de kunst/cultuur/hobbyverenigingen is dit twee derde. Ook wordt door een derde van de goede doelen en kerkgenootschappen, en sportverenigingen geantwoord dat zij niet

weten welke vorm dit zou moeten zijn. Alle onderwijsverenigingen stellen dat zij een andere vorm willen dan wat was voorgesteld.

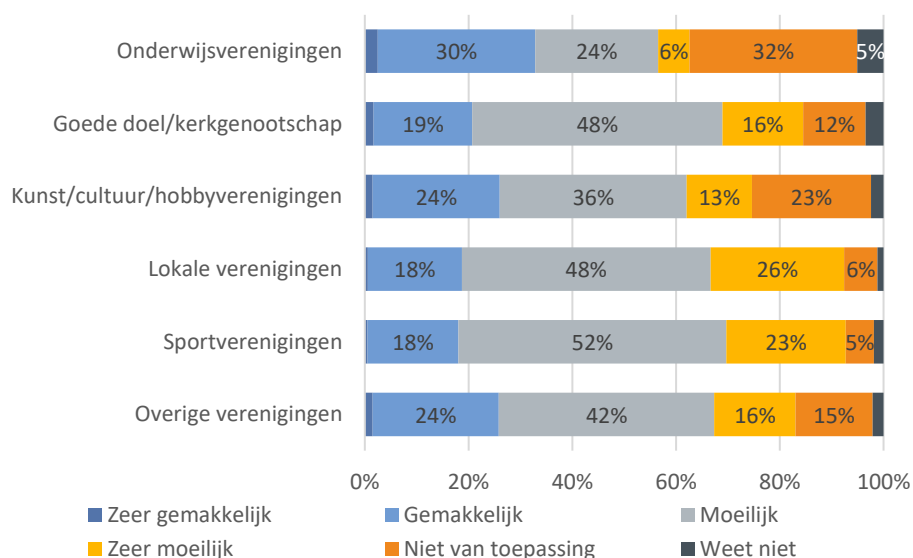
Figuur 64 Hoe gemakkelijk is het voor u om vacatures in commissies te vervullen?

Bron: Panteia, 2022

Onderwijsverenigingen hebben het in verhouding tot andere vrijwilligersverenigingen, gemakkelijker om vacatures in commissies te vervullen. Bij de andere typen verenigingen worstelt meer dan de helft met het vervullen van deze vacatures.

Figuur 65 Hoe gemakkelijk is het voor u om vrijwilligersvacatures te vervullen?

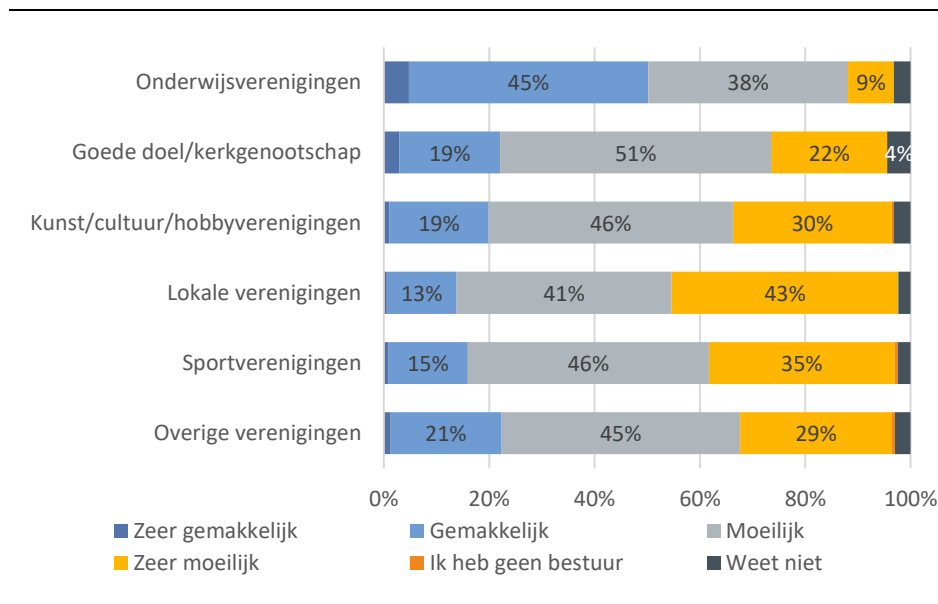

Bron: Panteia, 2022

Het vinden van vrijwilligers is bij benadering even lastig als het vinden van nieuwe commissieleden.

Uit de antwoorden op de vraag hoe de last voor de vrijwilligers te beperken is, is er realisme in wat van vrijwilligers verwacht kan worden. Daarnaast zijn er veel opmerkingen die erop neer komen dat houvast en echte aandacht voor de vrijwilligers beter werkt, dan meer instrumentele manieren om ze te binden. Niettemin zijn er de nodige pleidooien voor (hogere) vrijwilligersvergoedingen. Ten minste: als de vrijwilligers begrijpen dat ze zelf ook hun bijdrage moeten leveren.

Figuur 66 Hoe gemakkelijk is het voor u om vacatures in het bestuur te vervullen?

Bron: Panteia, 2022

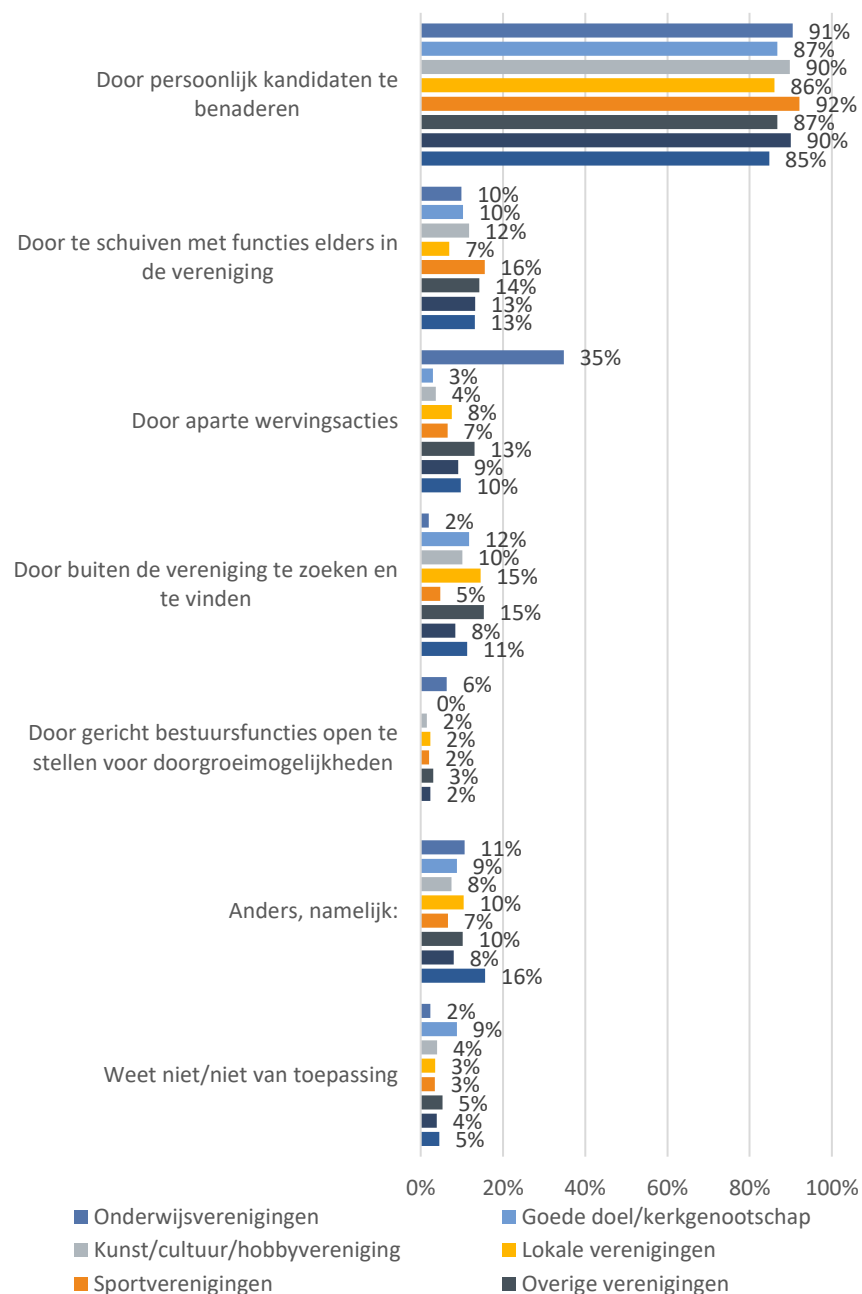
Ook voor de vacatures van het bestuur geldt dat de verenigingen het lastig vinden om deze te vervullen. Alleen bij de onderwijsverenigingen vindt 45% het gemakkelijk om een bestuur te vinden.

Als we vragen welke mogelijkheden er zijn om de last voor bestuursleden te verkleinen, dan komen daar relatief veel antwoorden op. Met name de wettelijke eisen van UBO, AVG en WBTR zit de verenigingen hoog. Tegelijk geldt ook hier, dat voor veel verenigingen de last beheersbaar blijft door bijvoorbeeld waar mogelijk te delegeren, de omvang van het bestuur te vergroten of de samenwerking te zoeken met andere verenigingen. Een bestuurder zegt het zo: *“Als de mensen niet naar het bestuur komen, dan komt het bestuur naar de mensen.”* Alleen al door van stuurgroep te spreken in plaats van bestuur wordt bij deze vereniging kennelijk de drempel al verlaagd. En zo zijn er ‘trucs’: op projectbasis inbreng vragen in plaats van permanent, het gevoel van eigen verantwoordelijkheid van de leden te vergroten, meer te leunen op de inbreng van de Raad van Advies waarin graag wordt meegedacht, etc. Daarin zit soms ook een zekere strakheid: *“Zodra het een last begint te worden moet je opstappen.”* Maar per saldo is de betrokkenheid zo groot dat er zo lang mogelijk door wordt gegaan.

Een hele heldere reden waarom verenigingen stoppen heeft te maken met de regellast. Elders zal hier meer over worden gezegd, maar duidelijk is dat recente regelgeving er zwaar inhakt en dat diezelfde verenigingen ook signaleren dat ze daarin door bijvoorbeeld gemeenten niet erg worden geholpen. Verenigingen vragen zich hardop af of wat er allemaal van ze wordt verwacht door overheden nog wel in balans is met het plezier dat ze aan de verenigingsactiviteiten ontleen. Of, zoals wordt geschreven; *“Minder regelgeving. Dus geen gedoe met AVG, UBO's e.d. We zijn een dameskoor. Geen bureaucratie!”*. Ook zorgwekkend is dat er van meerdere kanten ‘free rider’ gedrag wordt geconstateerd: mensen doen wel mee aan activiteiten, maar haken af zodra ze daarvoor bestuurswerk of iets anders moeten doen.

Figuur 67 Hoe lukt het u om bestuursfuncties te vervullen?

Bron: Panteia, 2022

Op de vraag hoe het de verenigingen lukt om vacatures te vervullen, antwoordt meer dan 85% dat zij kandidaten persoonlijk benaderen. 35% van de onderwijsverenigingen onderneemt ook wervingsacties, maar alle andere vormen van benadering werken voor veel minder verenigingen.

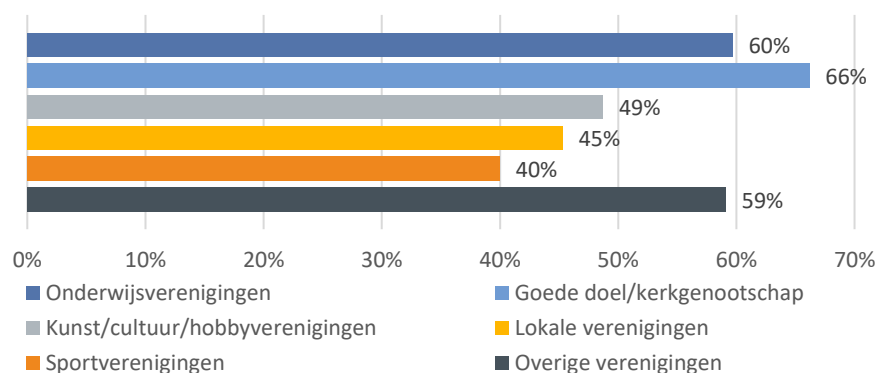
Als we vragen hoe wervingsacties er dan uit zien, blijkt dit een ronduit confronterende vraag te zijn. Of, zoals iemand schrijft, het is een theoretische vraag. Het veronderstelt dat wervingsacties helpen. De resultaten van wervingsacties zijn echter te vaak niet

goed. Oproepen, dreigen met opheffen in de nieuwsbrief, smeken aan de bar, druk op de ketel, noodoproepen; het is geen prettige opsomming. Bijna overal is er echter nog een sterke kern van trouwe leden en zij blijven actief en proberen nieuwe bestuursleden te werven, naar het lijkt zo nodig tegen de klippen op. En soms zie je dan, nadat een bestuur is opgestapt, dat een enkele oproep op Facebook een nieuw bestuur oplevert.

Er zijn enkele praktische punten die ook niet helpen bij de werving. De inschrijving in de Kamer van Koophandel en de aansprakelijkheid in het kader van WBTR staan soms het werven van nieuwe bestuursleden in de weg.

Tips voor het werven zijn er ook: Via 'interesselunches', wandelingen en 'kijkjes in de keuken' wordt de gelegenheid geboden op een open manier kennis te nemen van het bestuurswerk.

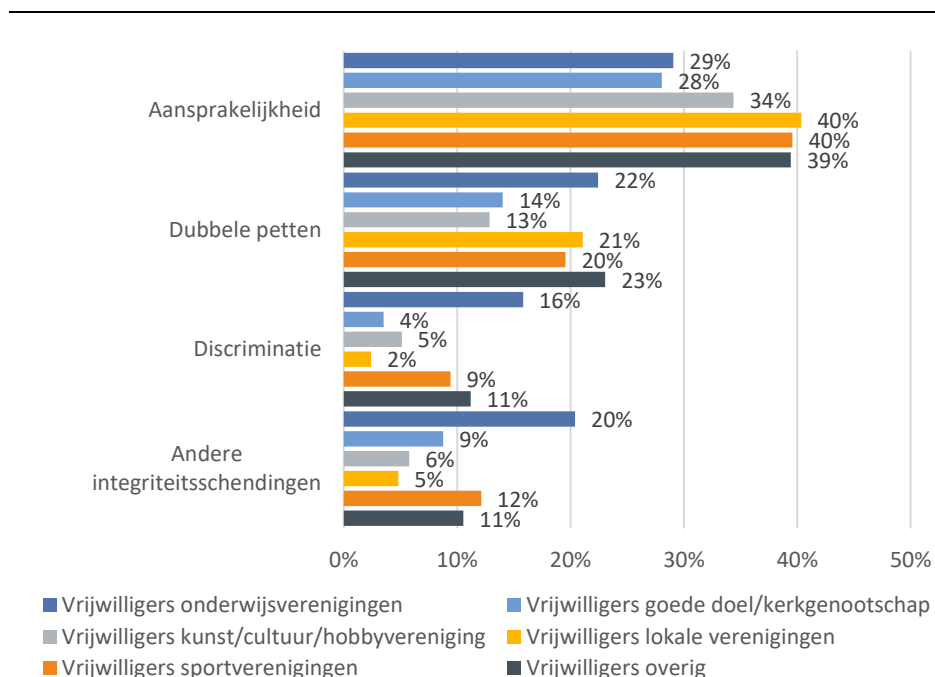
Figuur 68 Heeft uw vereniging een maximale zittingstermijn bepaald voor bestuursleden? Afgebeeld: Ja

Bron: Panteia, 2022

Twee derde van de goede doelen en kerkgenootschappen heeft een maximale zittingstermijn bepaald. Hiervan is 47% wel eens gedwongen om termijnoverschrijdingen te accepteren vanwege een gebrek aan bestuurders. Bij de onderwijsverenigingen en overige verenigingen heeft rond de 60% een zittingstermijn. Bij de onderwijsverenigingen zegt slechts 9% dit termijn wel eens te overschrijden. De overige verenigingen en sportverenigingen overschrijden dit termijn net als de goede doelen en kerkgenootschappen in bijna de helft van de gevallen. Bij de kunst/cultuur/hobbyverenigingen en lokale verenigingen gebeurt dit overschrijden nog vaker (57%-58%).

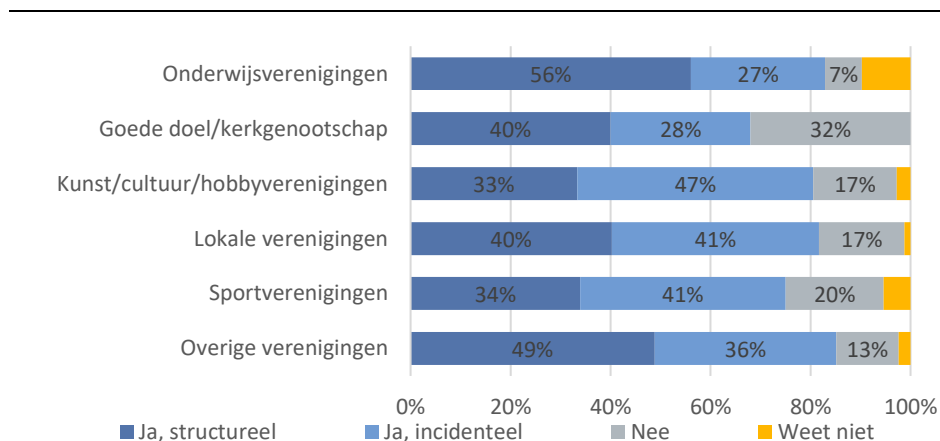
Figuur 69 Wordt binnen uw vereniging door (bestuurs)leden zorg uitgesproken over:

Bron: Panteia, 2022

De vrijwilligersverenigingen geven aan dat er het vaakst zorg wordt uitgesproken over aansprakelijkheid. De percentages hiervoor liggen tussen de 28% en 40%.

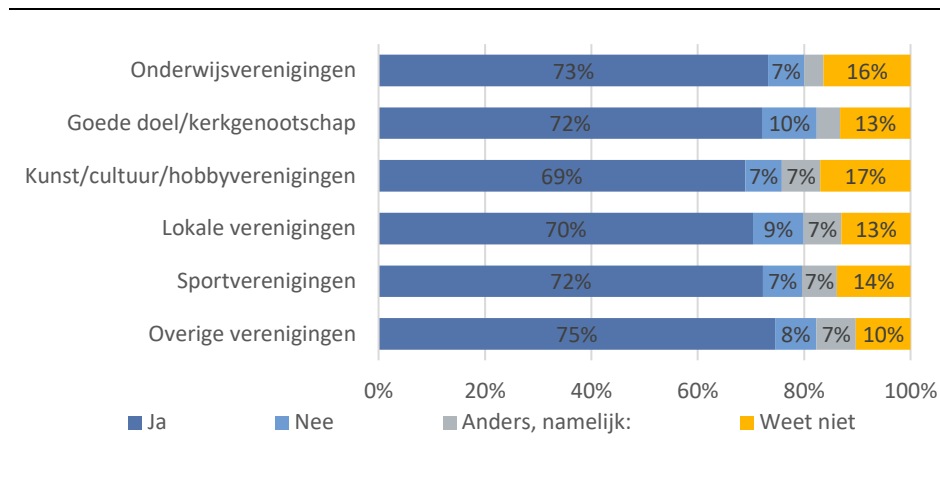
Figuur 70 Heeft uw vereniging open samenwerkingsverbanden met ander organisaties ten behoeve van belangenbehartiging?

Bron: Panteia, 2022

Wat betreft de open samenwerkingsverbanden hebben onderwijsverenigingen deze het vaakst structureel (56%). Ook van de overige verenigingen heeft bijna de helft structureel samenwerkingsverbanden. Een derde van de goede doelen en kerkgenootschappen doet niet aan open samenwerkingsverbanden.

Figuur 71 Is de vereniging voldoende voorbereid op incidenten met betrekking tot veiligheid, integriteit, financieel of anders?

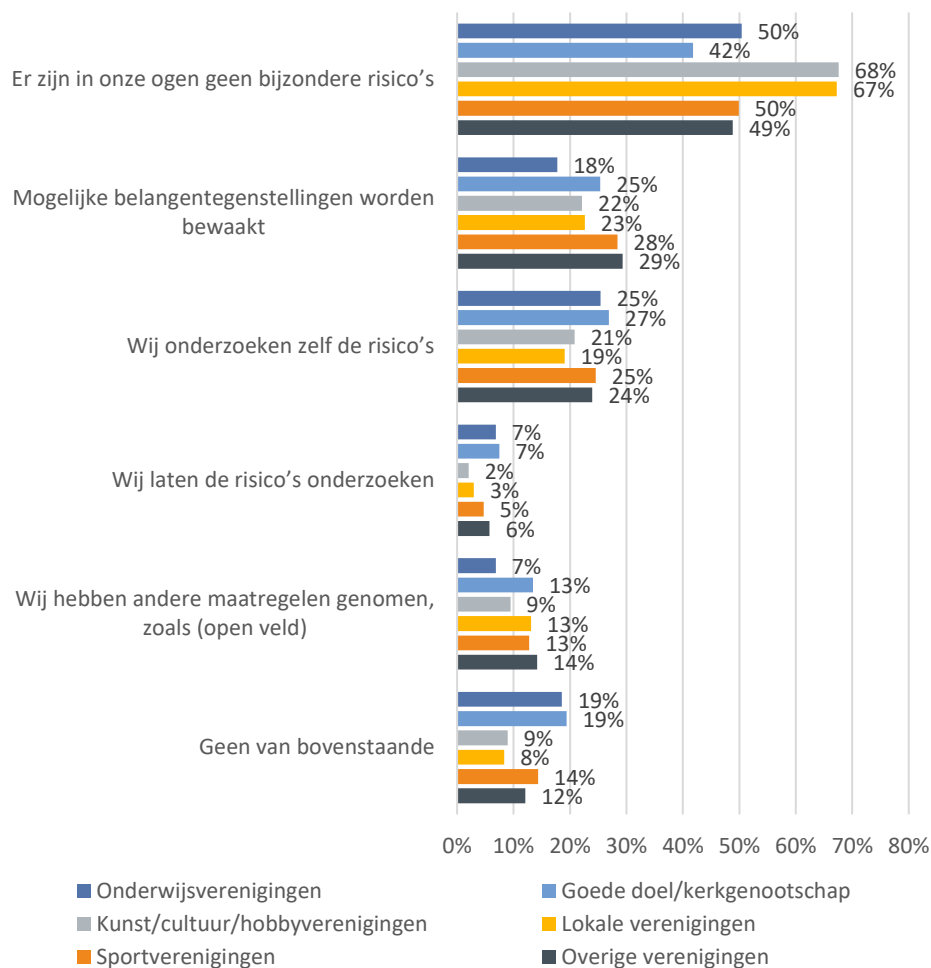
Bron: Panteia, 2022

Het overgrote merendeel van de vrijwilligersverenigingen is van mening dat zij voldoende zijn voorbereid op incidenten. De open vraag die hierbij hoort wordt aarzelend beantwoord. De verenigingen zijn ervan doordrongen dat er risico's zijn en dat lang niet alles ondervangen kan worden. Er wordt meer op papier gezet dan vroeger, maar alles afdekkend is het zelden. Persoonlijke waakzaamheid blijft geboden.

Bij kleine vrijwilligersverenigingen wordt naar steun gezocht bij koepel, overheid of beiden en die lijkt er niet altijd te zijn of de weg wordt niet zomaar gevonden. De nieuwe regels lijken de onzekerheid alleen maar te vergroten, al lijkt het alsof verenigingen steeds vaker om een VOG vragen. Ondertussen vergroten de eisen van KvK en bank de nervositeit alleen nog maar verder en zijn gemeenten kennelijk ook zoekend naar hun rol.

In de afgelopen periode zijn er veel risico's bijgekomen. Heel concreet heeft dat bijvoorbeeld te maken met de energieprijzen en het onbetaalbaar worden van accommodaties. Integriteitsschendingen daarentegen worden niet genoemd, wel dat vertrouwenspersonen worden aangesteld en maatregelen doordacht.

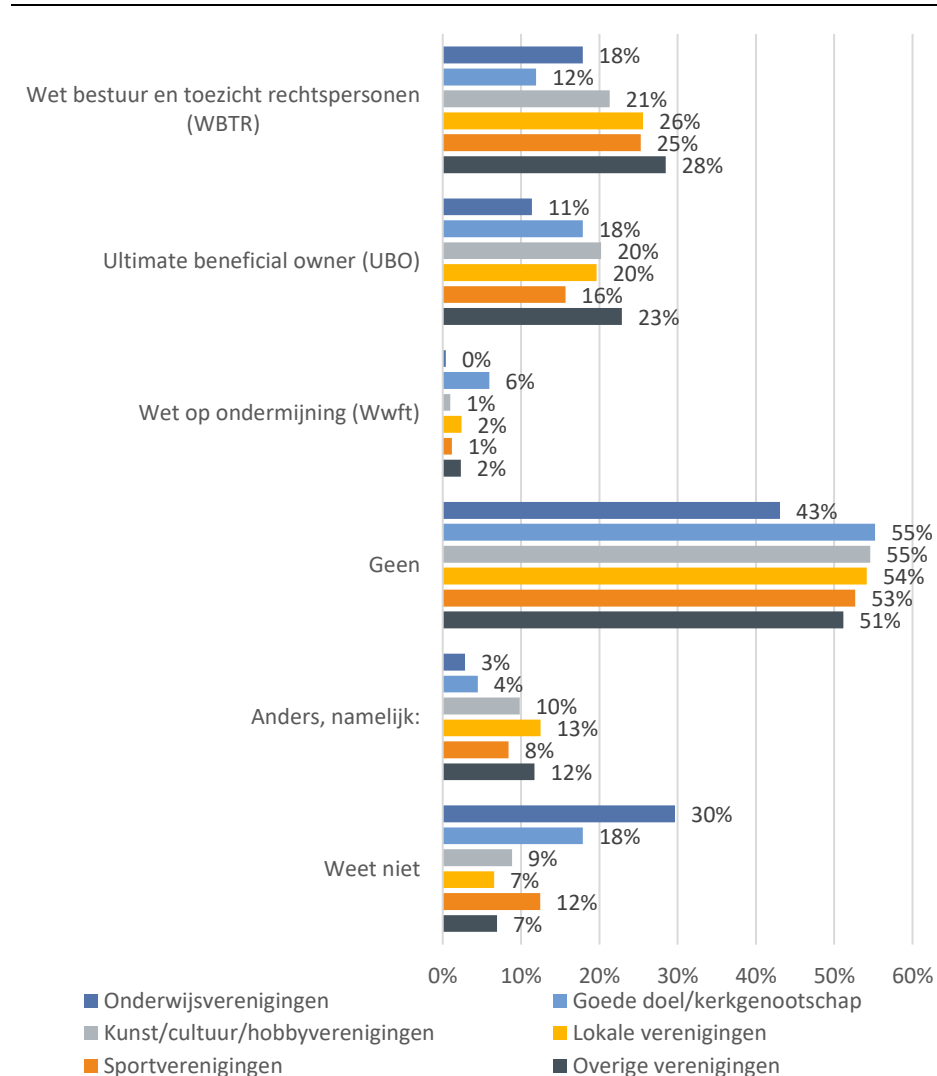
**Figuur 72 Hoe zijn risico's omtrent aansprakelijkheid beperkt binnen uw vereniging?
(Meerdere antwoorden mogelijk)**

Bron: Panteia, 2022

Van de kunst/cultuur/hobbyverenigingen en lokale verenigingen vindt twee derde dat er geen bijzondere risico's zijn met betrekking tot aansprakelijkheid. Voor de onderwijs-, sport- en overige verenigingen vindt de helft dit en voor goede doelen en kerkgenootschappen 42%. Tussen de 18% en 29% van de verenigingen zegt dat mogelijke belangen tegenstellingen worden bewaakt en tussen de 19% en 27% onderzoekt zelf de risico's.

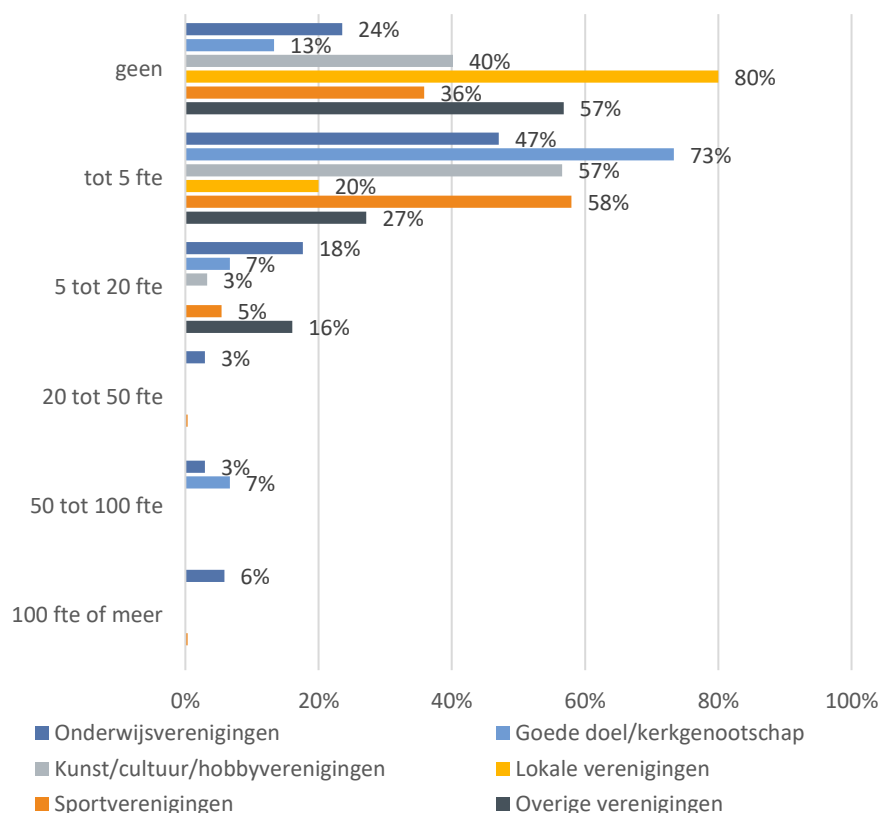
Figuur 73 Van welke wetgeving ondervindt de vereniging op dit moment hinder?
(Meerdere antwoorden mogelijk)

Bron: Panteia, 2022

Meer dan de helft van de verenigingen ondervindt momenteel geen hinder van wetgeving binnen de vereniging. Alleen bij de onderwijsverenigingen is dit iets minder dan de helft. De verenigingen die wel hinder ervaren van wetgeving benoemen het vaakst de Wet bestuur en toezicht rechtspersonen (WBTR), gevolgd door de Ultimate beneficial owner (UBO). De wet op ondermijning (Wwft) zorgt voor vrijwel geen enkele vrijwilligersvereniging voor problemen.

Figuur 74 Hoeveel betaalde krachten werkten per 31 december 2021 op contractbasis voor uw vereniging? (in fte)

Bron: Panteia, 2022

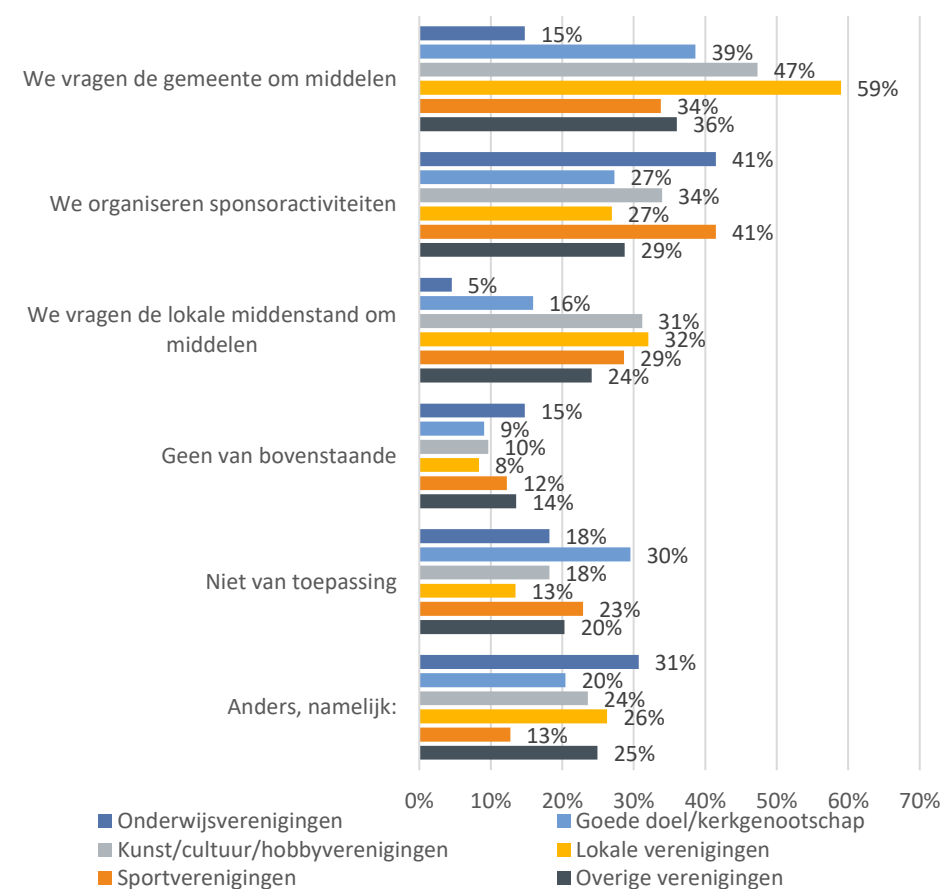
De meeste verenigingen hebben geen betaalde krachten of betaalde krachten tot 5 fte binnen hun vereniging. Van de lokale verenigingen heeft 80% geen betaalde krachten. Bij de goede doelen en kerkgenootschappen heeft driekwart betaalde krachten voor de vereniging tot 5 fte. De onderwijsverenigingen zijn de enige type vrijwilligersvereniging waarvan een klein percentage betaalde krachten van 100 fte of meer heeft.

4.4 De lokale vereniging

Op de vraag: “Hoe kan het u als vereniging gemakkelijker gemaakt worden door instanties zoals banken, gemeenten en belastingdienst?” komen wisselende antwoorden. Een aanzienlijk deel van de verenigingen zegt al voldoende ondersteuning te krijgen, en dan met name van de gemeenten. Banken wordt vooral gevraagd om de producten betaalbaar te maken/houden. De overheden worden vooral opgeroepen om de regelgeving te vereenvoudigen of te schrappen. De UBO, WBTR en AVG worden meermaals genoemd als te omslachtig. Onder andere de volgende quote geeft een goede samenvatting.

“Vrijstellingen op UBO WBTR bij kleine organisaties, weer een gratis betaalrekening zoals vroeger, en van de fiscus hebben wij al vrijstelling van BTW en aangifte. Wij moeten om de betaalrekening te financieren, jaarlijks extra 200 euro reserveren. Dat is veel geld met een omzet van 1.500 per jaar.”

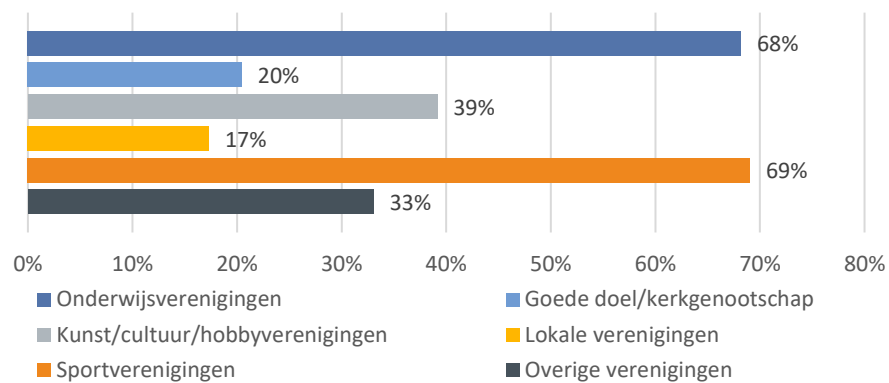
Figuur 75 Als u een (extra) maatschappelijke activiteit wil organiseren, waar haalt u dan de financiën vandaan? (Meerdere antwoorden mogelijk)

Bron: Panteia, 2022

De goede doelen en kerkgenootschappen, kunst/cultuur/hobbyverenigingen, lokale en overige verenigingen vragen vaak de gemeente om middelen als ze een (extra) maatschappelijke activiteit willen organiseren. De onderwijs- en sportverenigingen zetten het meest in op het organiseren van sponsoractiviteiten. Naast deze twee vormen van geld inzamelen wordt ook geregeld de lokale middenstand gevraagd om een bijdrage.

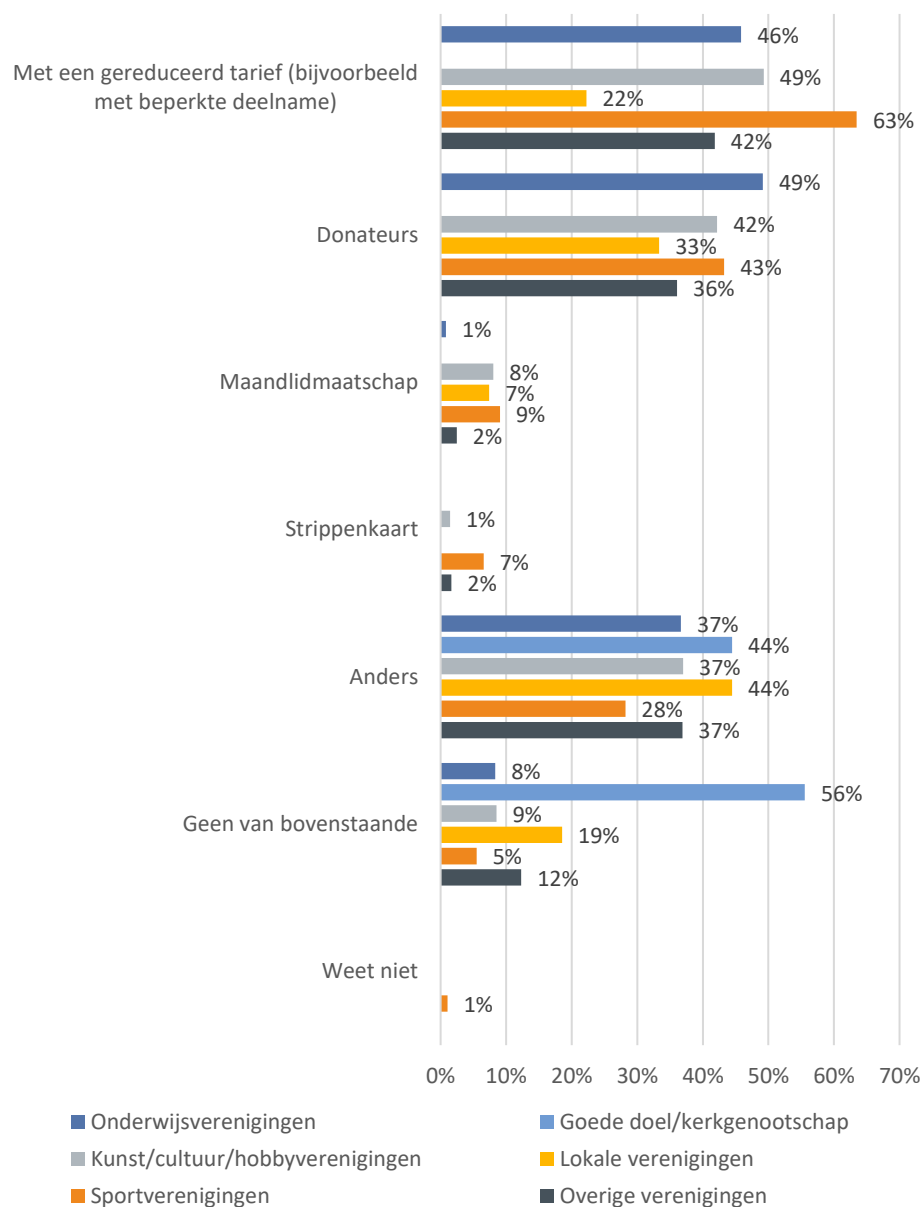
Figuur 76 Kent uw vereniging verschillende vormen van lidmaatschap? Afgebeeld: Ja

Bron: Panteia, 2022

Van de onderwijs- en sportverenigingen zegt bijna 70% verschillende vormen van lidmaatschap te kennen. Bij de kunst/cultuur/hobbyverenigingen ligt dit percentage op 39% en bij de overige verenigingen is dit een derde. De goede doelen en kerkgenootschappen en lokale verenigingen zeggen dit het minst vaak te hebben, ongeveer een vijfde.

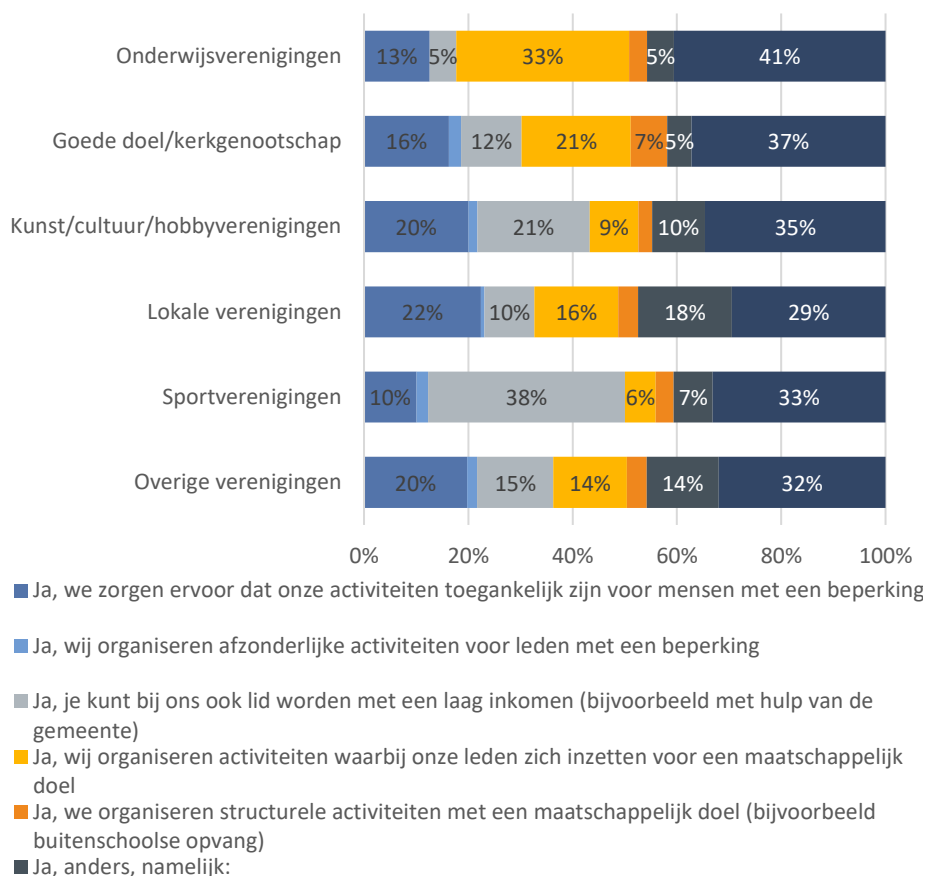
Figuur 77 Welke alternatieve lidmaatschappen kennen jullie? (Meerdere antwoorden mogelijk)

Bron: Panteia, 2022

Het meest genoemde alternatieve lidmaatschap onder de vrijwilligersverenigingen is het hebben van een gereduceerd tarief. De sportverenigingen lijken hier het meest gebruik van te maken. Twee derde geeft aan een gereduceerd tarief zoals beperkte deelname te gebruiken.

Figuur 78 Organiseren jullie ook activiteiten om de maatschappelijke rol van de vereniging te vergroten?

Bron: Panteia, 2022

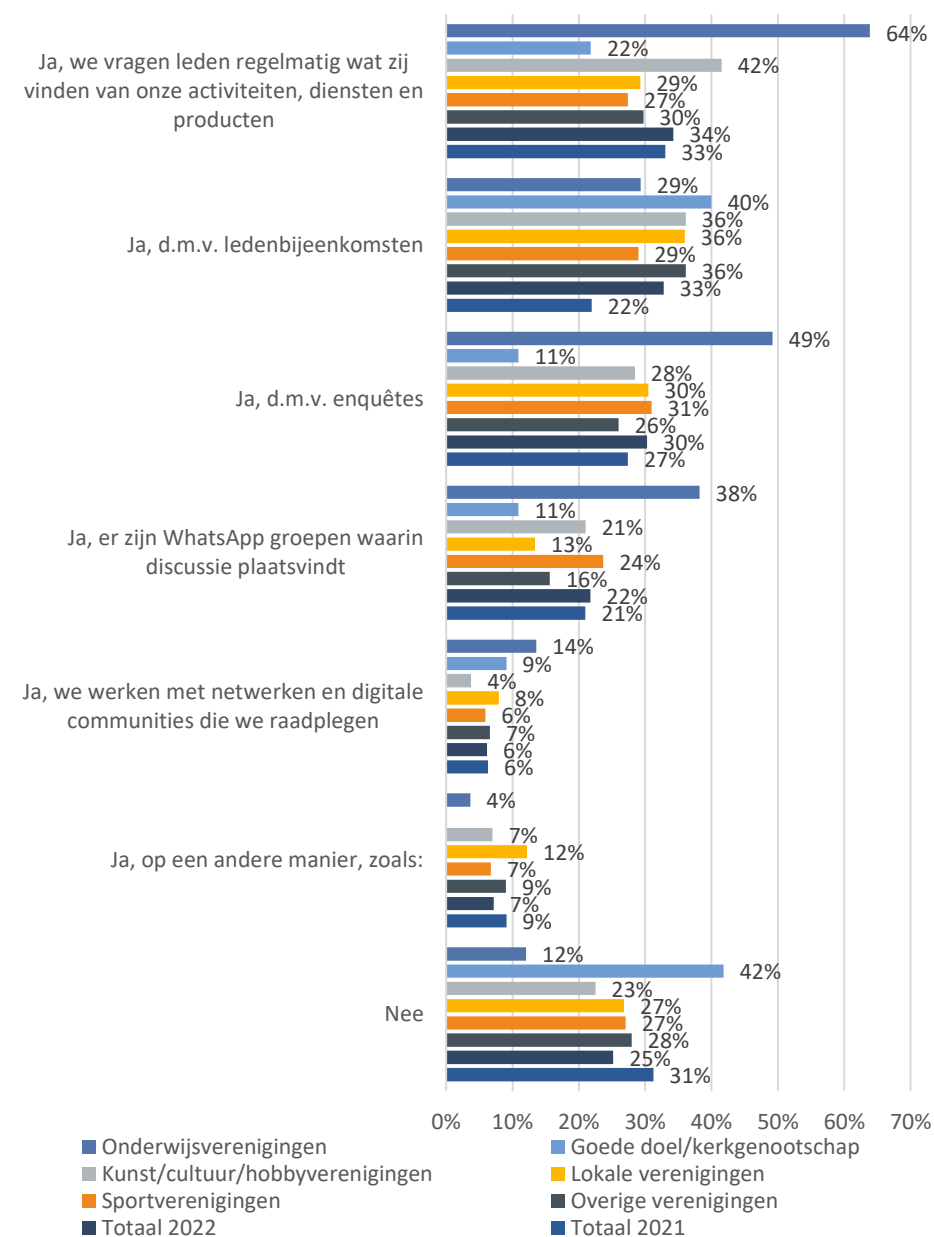
Tussen de 29% en 41% van de vrijwilligersverenigingen organiseert geen activiteiten om de maatschappelijke rol van de vereniging te vergroten. Bij 38% van de sportverenigingen kan je lid worden met een laag inkomen, bijvoorbeeld met behulp van de gemeente. 33% van de onderwijsverenigingen organiseert wel eens activiteiten waarbij de leden zich inzetten voor een maatschappelijk doel.

Verenigingen tonen zich creatief als het gaat om het werven van fondsen. Dat loopt van het klassieke ophalen van oud papier tot en met nieuwe vormen van sponsoring via creatieve activiteiten. Een bijzondere opmerking is bijvoorbeeld om lokale middenstanders minder lokale heffingen te geven, omdat als deze te hoog zijn verenigingen minder inkomsten kunnen verwachten. Hierin zie je dat lokale initiatieven kunnen lijden onder overheidsheffingen.

4.5 Leden en vereniging

Het volgende onderwerp is de inbreng van de leden in de vereniging. Hoe is deze formeel of informeel geregeld?

Figuur 79 Doet uw vereniging ook aan ledenraadpleging – naast de officiële vergaderingen zoals de ALV/ledenraad en bestuursvergaderingen? (Meerdere antwoorden mogelijk)

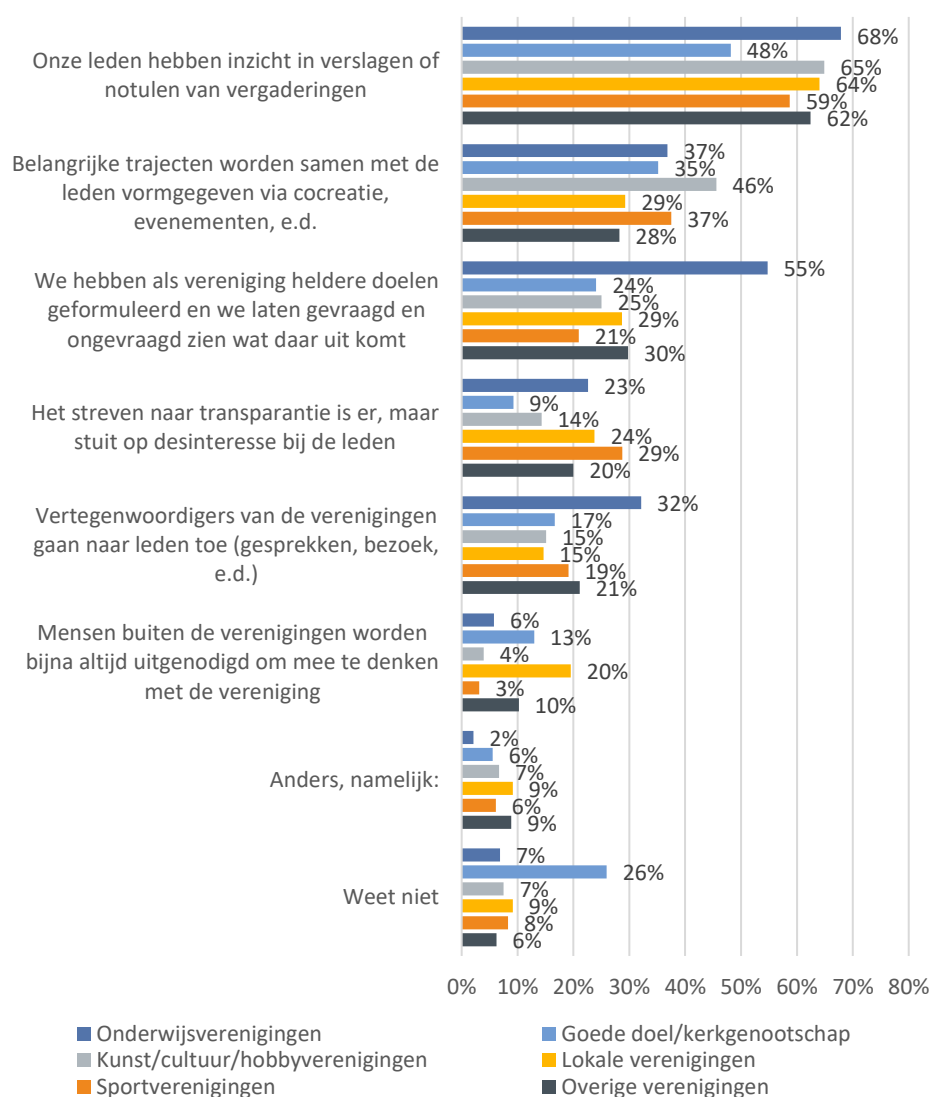

Bron: Panteia, 2022

Uit de resultaten blijkt dat de verenigingen op veel verschillende manieren doen aan ledenraadpleging. Zo vraagt ongeveer een derde regelmatig wat de leden vinden van

de activiteiten, diensten en producten. Bij de onderwijsverenigingen is dit zelfs twee derde. Daarnaast doet een derde ook aan ledenbijeenkomsten en aan ledenraadpleging door middel van enquêtes. Het gebruik van enquêtes is voor de onderwijsverenigingen zelfs bij de helft van de verenigingen het geval. Daarbij gebruikt ook 38% van de onderwijsverenigingen WhatsApp groepen waarin discussies plaatsvinden. Bij de goede doelen en kerkgenootschappen geeft 42% van de verenigingen aan geen gebruik te maken van ledenraadpleging.

Figuur 80 Welke van onderstaande stellingen met betrekking tot transparantie naar de leden en/of naar de buitenwereld omschrijft de situatie van uw vereniging? (Meerdere antwoorden mogelijk)

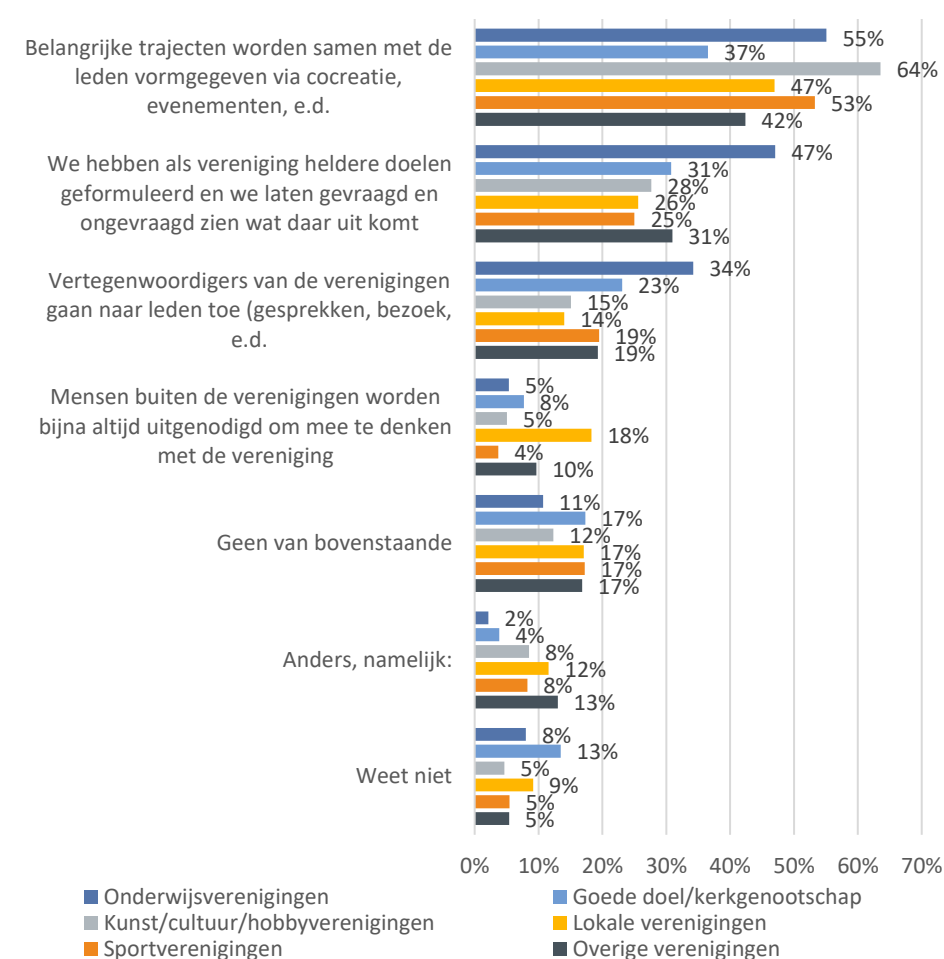

Bron: Panteia, 2022

Het merendeel van de vrijwilligersverenigingen zegt dat er transparantie is doordat hun leden inzicht hebben in verslagen of notulen van vergaderingen. Daarnaast wordt door een deel ook belangrijke trajecten vormgegeven samen met leden. Bij de

onderwijsverenigingen stelt 55% als vereniging heldere doelen te hebben geformuleerd en laten ze (on)gevraagd zien wat daar uit komt.

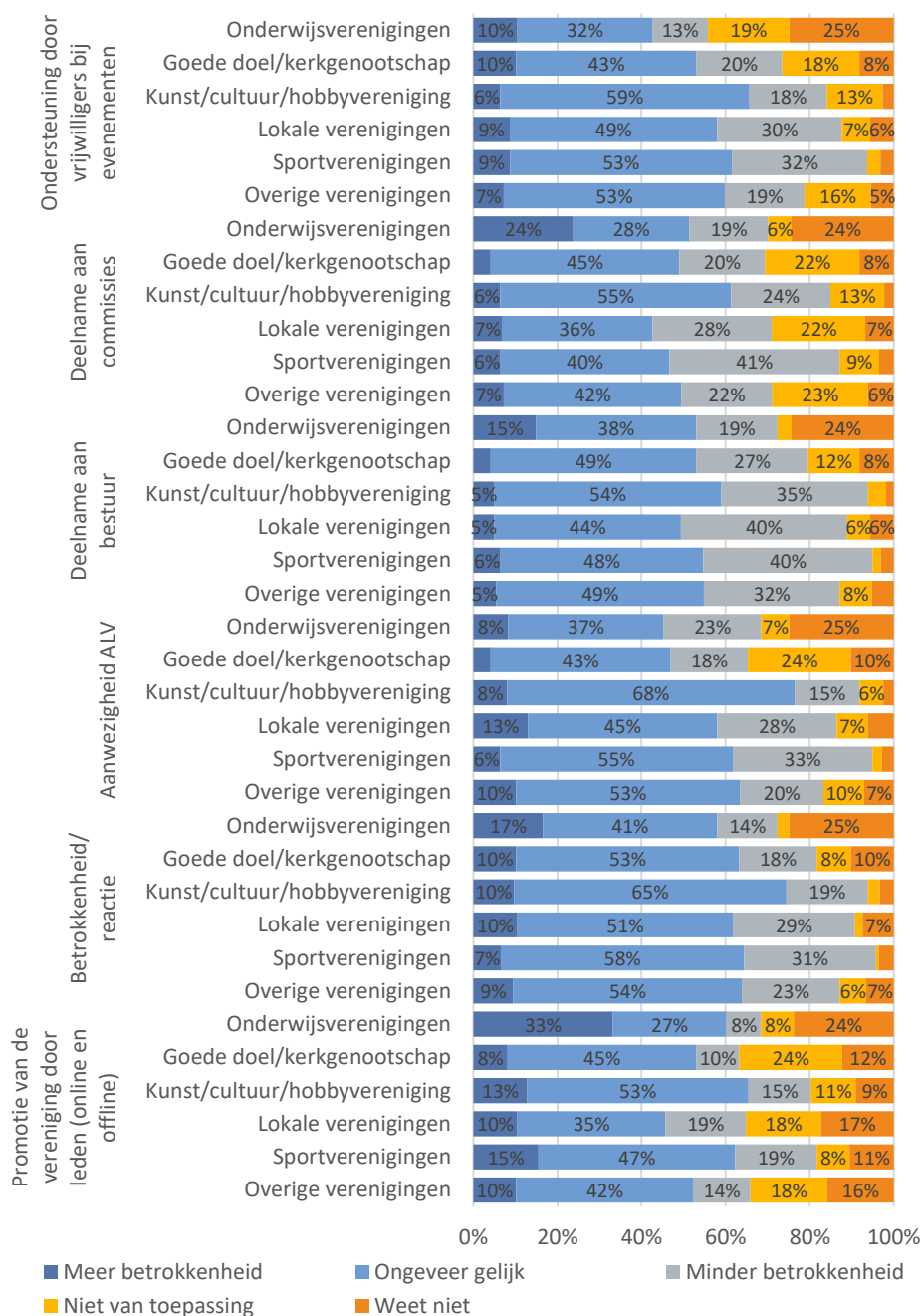
Figuur 81 Op welke manieren betrekken jullie de leden bij de vereniging?
(Meerdere antwoorden mogelijk)

Bron: Panteia, 2022

Het betrekken van de leden gebeurt veel door het vormgeven van belangrijke trajecten samen met de leden. Bij de kunst/cultuur/hobbyverenigingen in bijna twee derde van de gevallen en bij de onderwijs- en sportverenigingen bij meer dan de helft. Ook hier is terug te zien dat de onderwijsverenigingen in bijna de helft van de gevallen als vereniging heldere doelen formuleren en dit (on)gevraagd terugkoppelen.

Figuur 82 Kunt u aangeven hoe de betrokkenheid van de leden is in vergelijking met 5 jaar geleden?

Bron: Panteia, 2022

Als we kijken naar de betrokkenheid van leden ten opzichte van vijf jaar geleden dan geeft het merendeel van de verenigingen aan dat het ongeveer gelijk is gebleven. Door de overige verenigingen wordt vaker benoemd dat er minder betrokkenheid is, dan meer betrokkenheid bij de verenigingen. Vooral bij deelname aan bestuur benoemt 18% tot 40% van de verenigingen dat er minder betrokkenheid is dan vijf

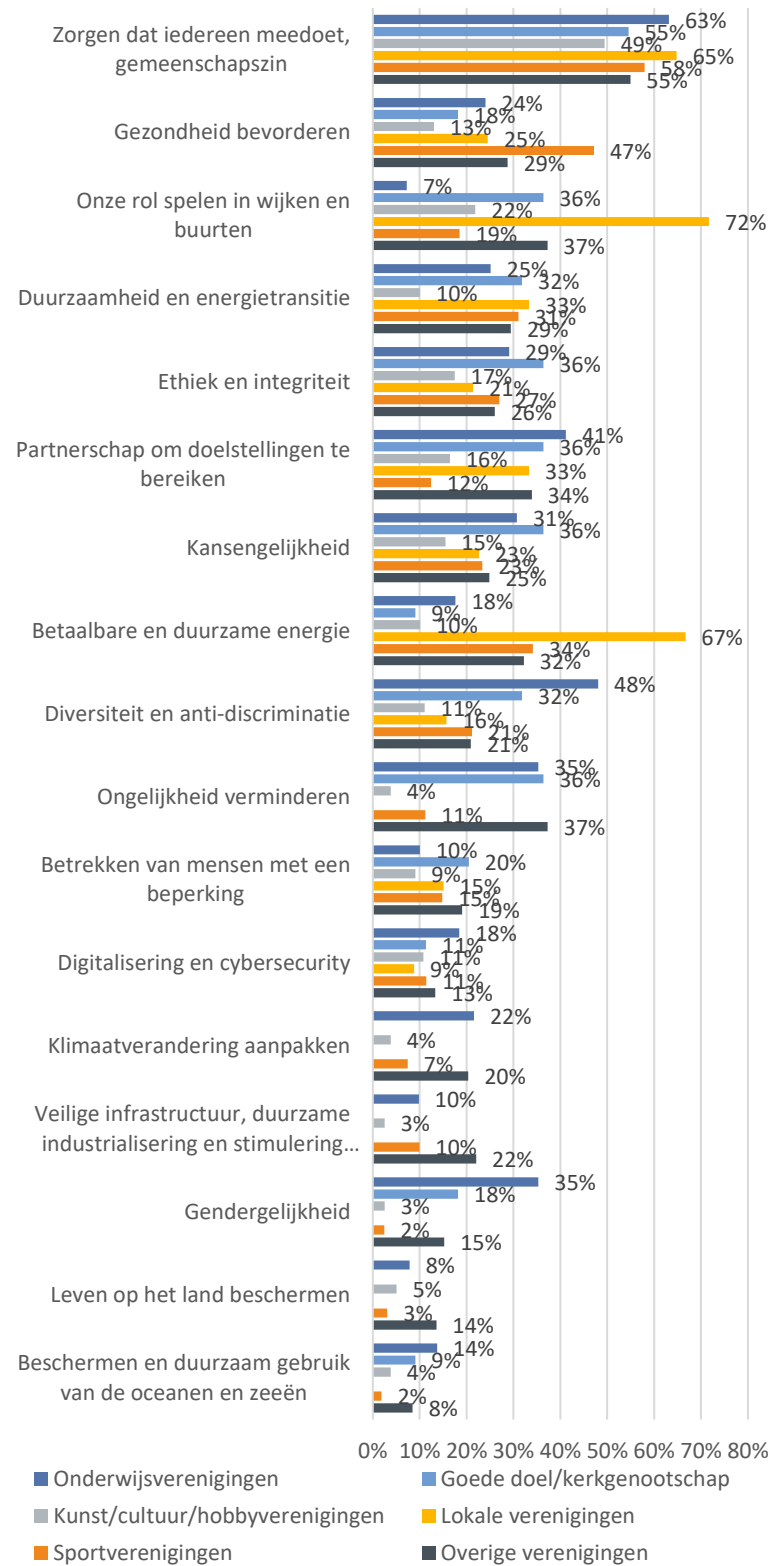
jaar geleden. Meer betrokkenheid is voornamelijk terug te zien bij de promotie van de vereniging door leden. 8% tot 33% zegt dat hierin een toename is te zien.

De onderwijsverenigingen geven het vaakst aan dat er sprake is van meer betrokkenheid. Dit is terug te zien bij verschillende onderwerpen als deelname aan commissies en bestuur, maar ook bij betrokkenheid en reacties, en promotie van de vereniging door leden. Een kwart van de onderwijsverenigingen zegt dat er meer betrokkenheid is als het gaat om deelname aan commissies door leden.

De ondersteuning door vrijwilligers bij evenementen heeft in de afgelopen vijf jaar volgens een derde van de sport- en lokale verenigingen ingeleverd op betrokkenheid. Bij het onderwerp deelname commissies geeft 41% van de sportverenigingen aan dat er minder betrokkenheid is.

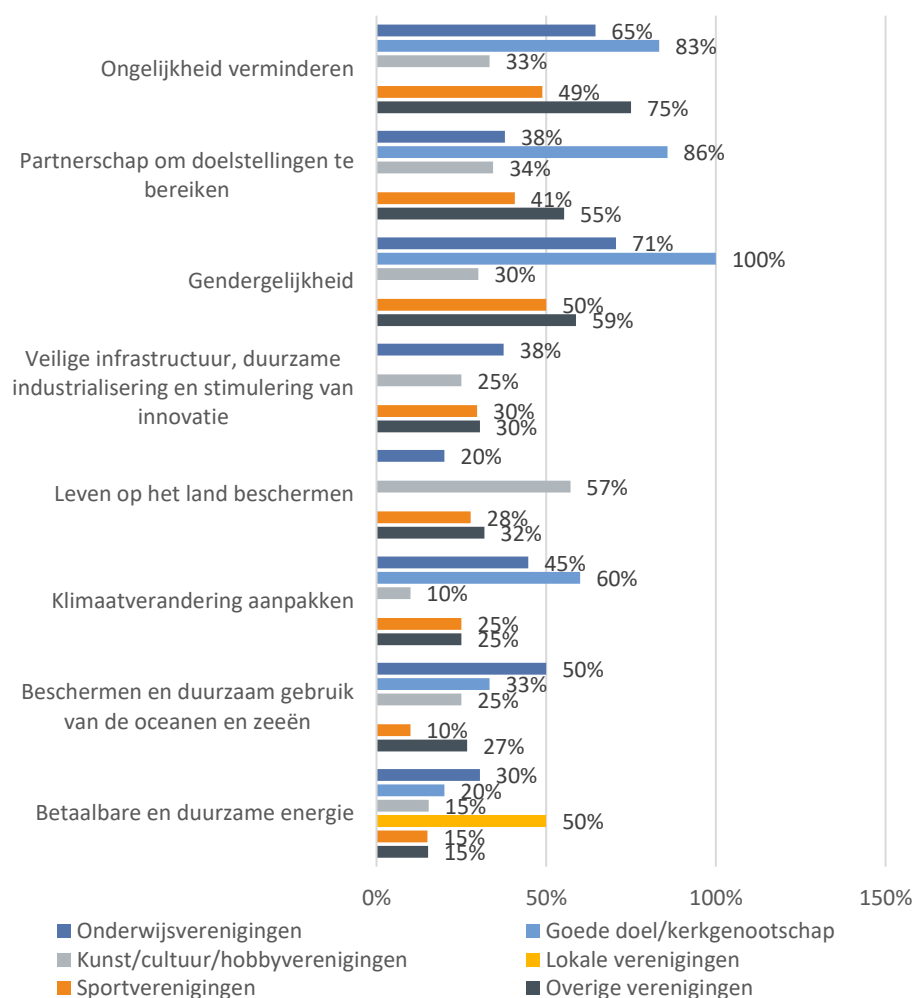

Figuur 83 Welke maatschappelijke thema's zijn voor uw vereniging relevant?

Er worden door de verenigingen allemaal activiteiten georganiseerd om nieuwe leden te trekken. Zomerfeesten en -kampen, openingsweekenden, toernooien en borrels moeten de beoogde leden binnenbrengen. Er is veel creativiteit aanwezig. Zorgen dat iedereen meedoet en gemeenschapszin is volgens de vrijwilligersverenigingen het meest relevante thema. Tussen de 49% en 65% benoemt dat dit een grote rol speelt binnen de vereniging. Bij de sportverenigingen zegt bijna de helft dat gezondheid bevorderen relevant is voor de vereniging. De lokale verenigingen vinden met 72% de rol die zij spelen in de wijken en buurten het belangrijkste, gevolgd door betaalbare en duurzame energie (67%). Diversiteit en anti-discriminatie is bij bijna de helft van onderwijsverenigingen een relevant thema.

Figuur 84 Op welke van deze thema's biedt u ondersteuning richting uw leden?

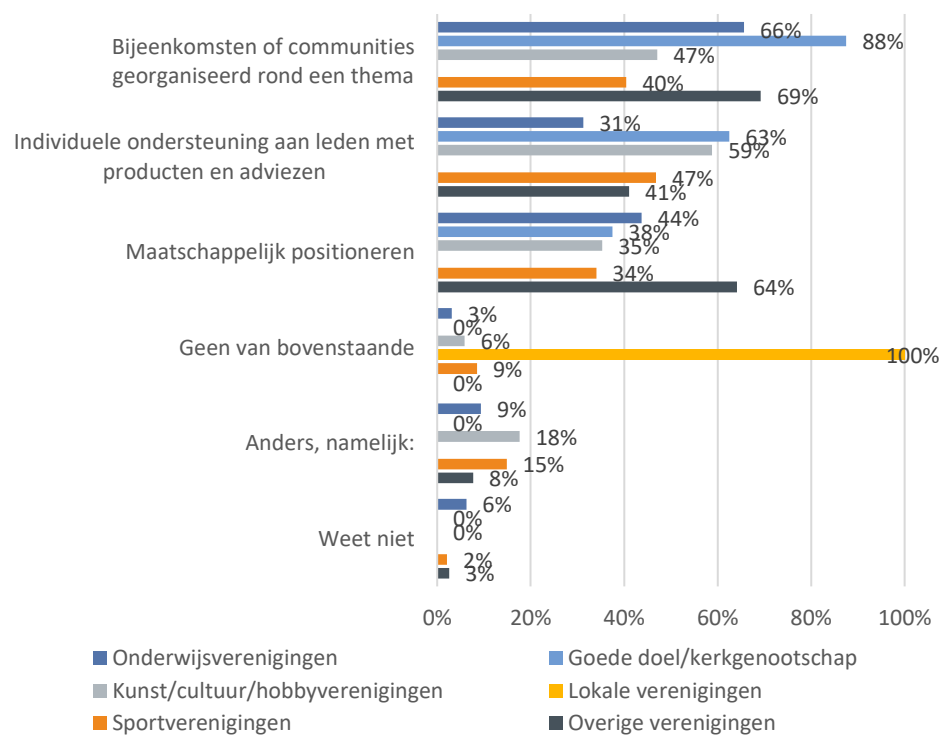

Bron: Panteia, 2022

De goede doelen en kerkgenootschappen bieden veel ondersteuning richting de leden op het gebied van ongelijkheid verminderen, partnerschap om doelstellingen te bereiken en gendergelijkheid. Ook bij de overige verenigingen biedt tussen de 55% en 75% ondersteuning op deze gebieden. Sportverenigingen bieden in ongeveer de helft van de verenigingen ondersteuning voor gendergelijkheid en het verminderen van

ongelijkheid. Betaalbare en duurzame energie is een speerpunt van ondersteuning bij de helft van de lokale verenigingen.

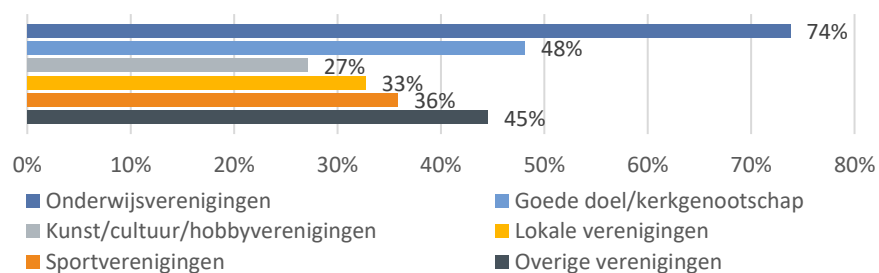
Figuur 85 Hoe ziet deze ondersteuning eruit?

Bron: Panteia, 2022

De ondersteuning door de verenigingen wordt vaak geboden in de vorm van bijeenkomsten of communities georganiseerd rond een thema. Bij goede doelen en kerkgenootschappen doet 88% dit. Daarnaast wordt er binnen de vrijwilligersverenigingen ook individuele ondersteuning geboden aan leden met producten en adviezen. 64% van de overige verenigingen ondersteunt de leden door middel van maatschappelijke positionering en voor de lokale verenigingen geldt dat ze geen van de genoemde vormen van ondersteuning toepassen.

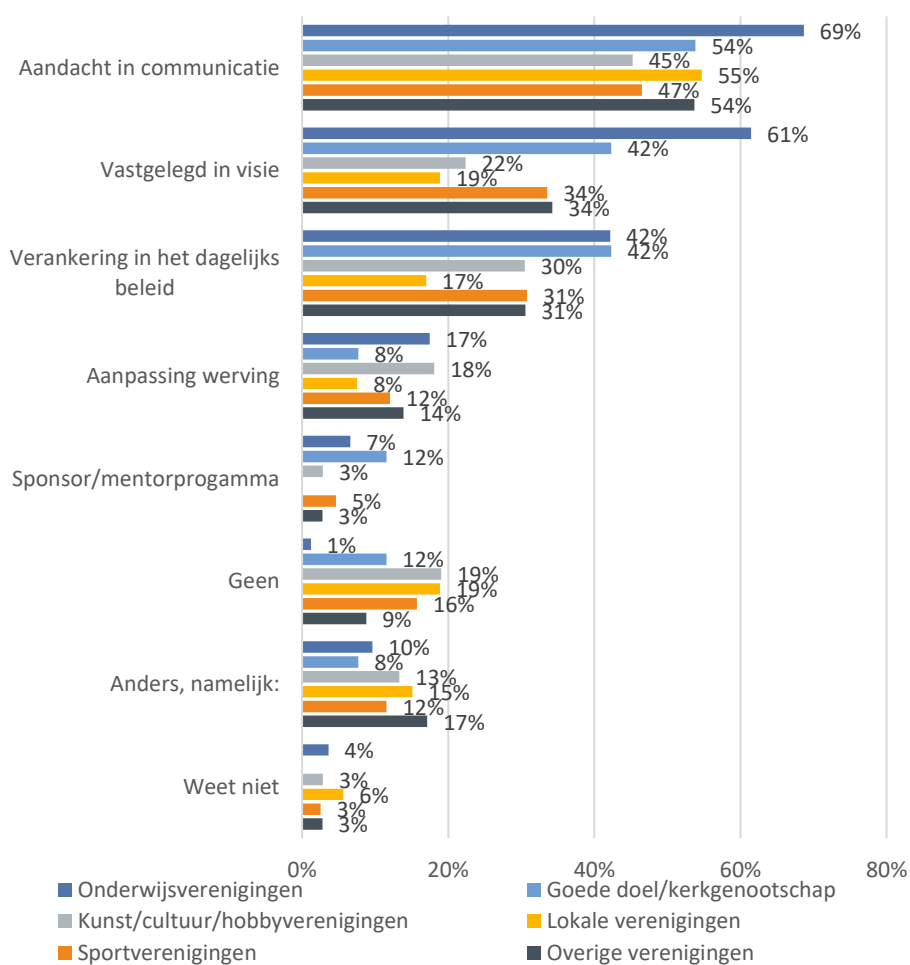
Figuur 86 Is er bij uw vereniging aandacht voor het bevorderen van diversiteit en inclusie?

Bron: Panteia, 2022

Aandacht voor het bevorderen van diversiteit en inclusie is er bij driekwart van de onderwijsverenigingen. Bij de goede doelen en kerkgenootschappen en overige verenigingen heeft bijna de helft hier aandacht voor. Van de sport-, kunst/cultuur/hobby- en lokale verenigingen bevordert ongeveer een derde diversiteit en inclusie.

Figuur 87 Welke stappen worden er genomen om diversiteit en inclusie te bevorderen?

Bron: Panteia, 2022

Om de diversiteit en inclusie te bevorderen, kunnen verschillende stappen worden ondernomen. Een veelgenoemde stap is aandacht in de communicatie. Daarnaast worden diversiteit en inclusie ook geregeld vastgelegd in de visie van de vereniging. Van de onderwijsverenigingen doet 61% dit. Ook wordt door tussen de 17% en 42% van de verenigingen genoemd dat diversiteit en inclusie worden verankerd in het dagelijks beleid.

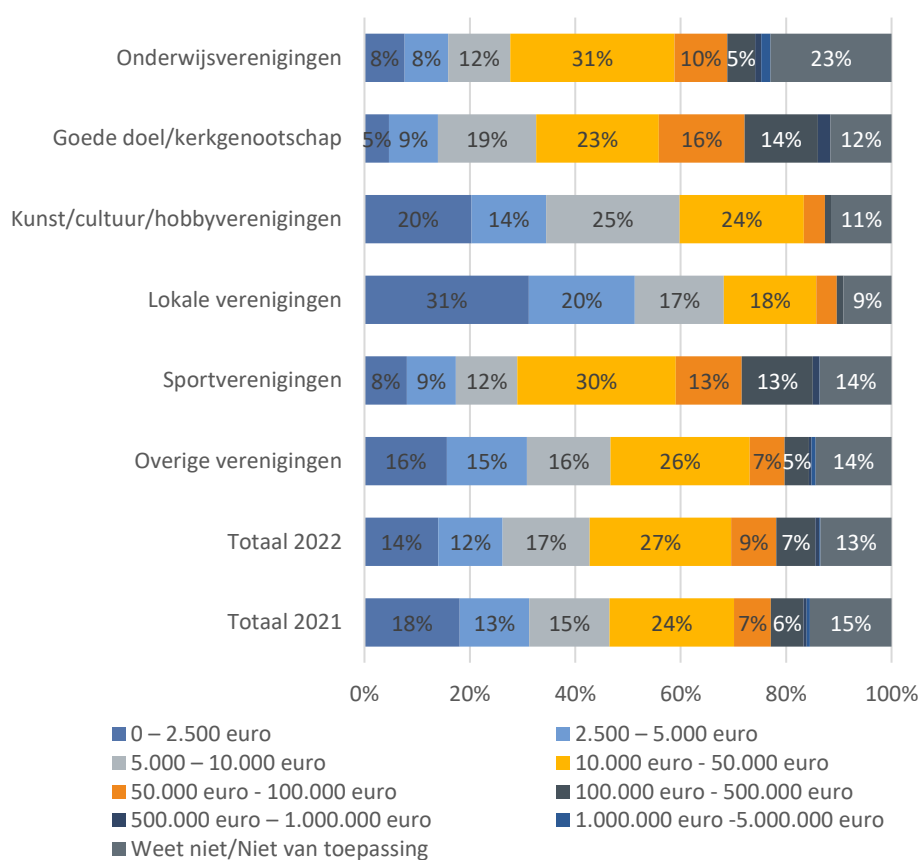
Er worden verschillende uitdagingen genoemd in de open vraag met betrekking tot het inclusiebeleid. Meermaals wordt een taalbarrière genoemd: met anderstaligen erbij, worden trainingen/repetities in het Engels gegeven, maar niet alle

Nederlandssprekenden zijn het Engels voldoende machtig. Daarnaast blijkt het soms lastig om trainingen te geven die bij alle behoeften aansluiten.

4.6 Financiën

Belangrijk zijn natuurlijk de financiën van de vereniging. Ook hierover hebben we een aantal vragen gesteld in de vragenlijst.

Figuur 88 Kunt u een schatting maken van de inkomsten van uw vereniging in 2021?

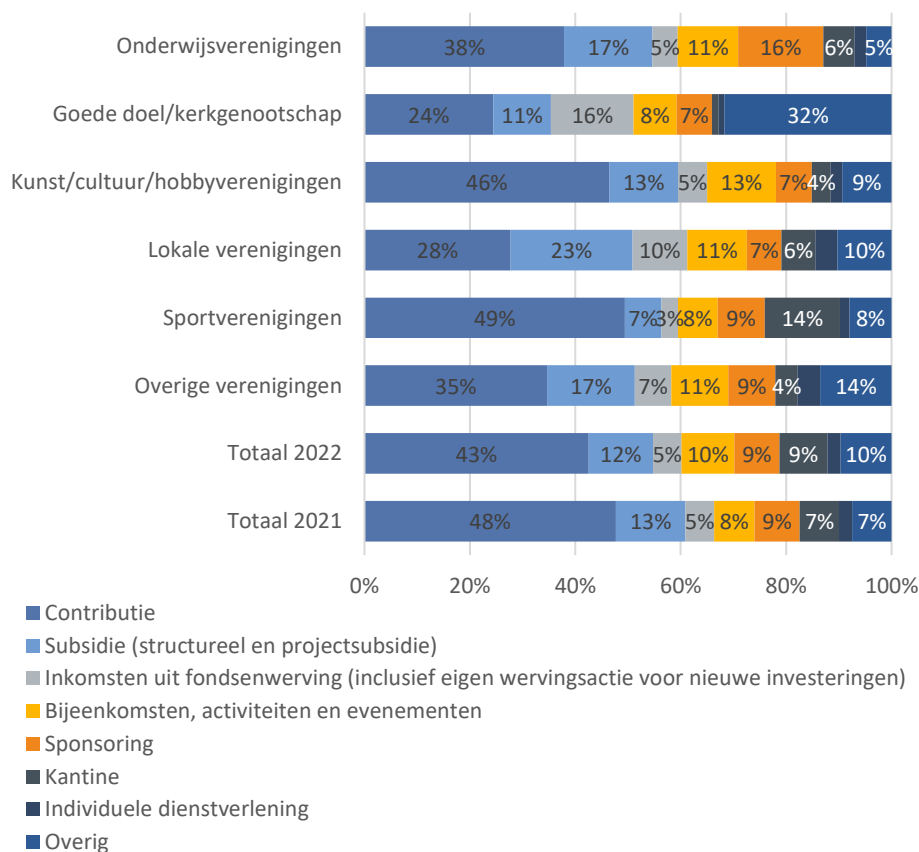

Bron: Panteia, 2022

Gemiddeld genomen hebben de meeste vrijwilligersverenigingen een inkomen tussen de 10.000 en 50.000 euro (27%). De inkomensverdeling van dit jaar komt overeen met de meting van vorig jaar. Ook toen hadden de meeste verenigingen een inkomen tussen de 10.000 en 50.000 euro.

Voor de lokale verenigingen geldt dat bijna een derde van de verenigingen een inkomen heeft tussen de 0 en 2.500 euro. De onderwijsverenigingen hebben met 23% het grootste aandeel van verenigingen die meer dan 10.000.000 euro als inkomsten hebben.

Figuur 89 Kunt u een inschatting maken van de verdeling van de inkomsten in procenten in 2021?

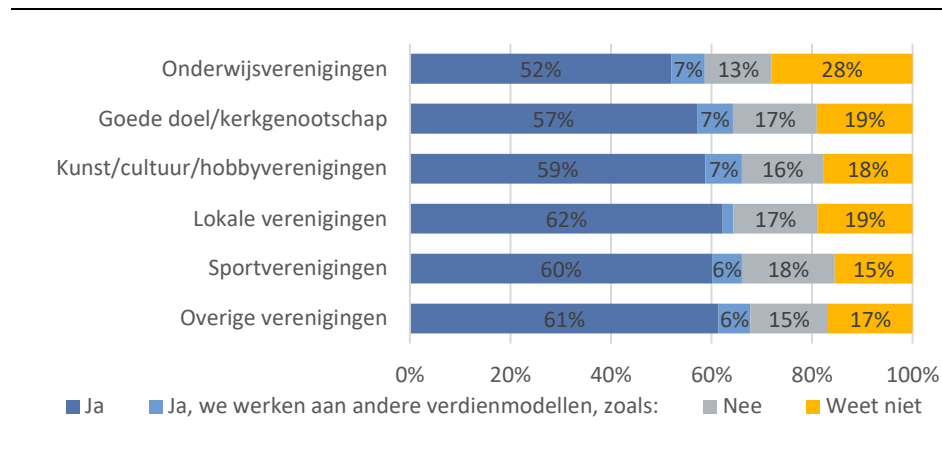

Bron: Panteia, 2022

Over het algemeen wordt het grootste deel van de inkomsten van de verenigingen binnengehaald door middel van contributie. Daarnaast komt bij de lokale verenigingen 23% van de inkomsten uit subsidie en bij de onderwijsverenigingen 16% van de inkomsten uit sponsoring. Kerkgenootschappen hebben een groot aandeel overige inkomsten.

Waar we bij de branche- beroeps- en consumentenverenigingen zien dat het aandeel van de inkomsten dat uit contributie wordt behaald, gestegen is, daalt dit juist bij de vrijwilligersverenigingen van 48 naar 43%. Een trend die eerder gewenst werd door de verenigingen in Nationaal VerenigingsOnderzoeken.

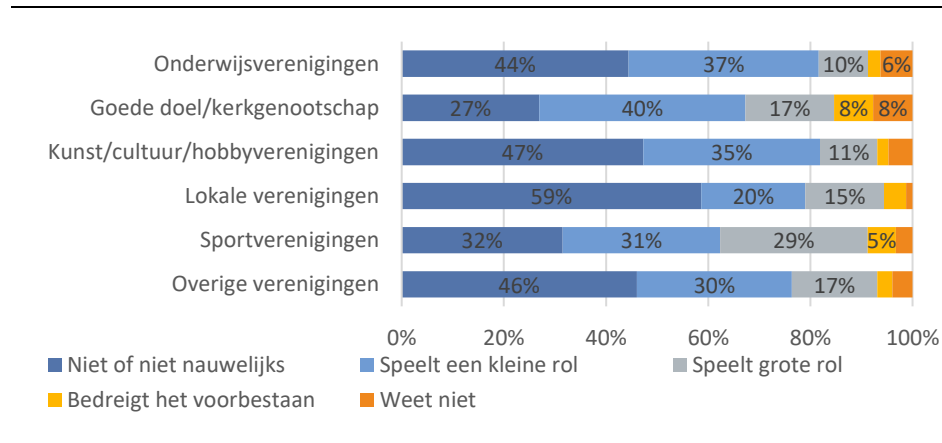
Figuur 90 Is deze verdeling van inkomsten ook het gewenste plaatje voor de toekomst?

Bron: Panteia, 2022

Deze verdeling van inkomsten is volgens het merendeel van de verenigingen ook het gewenste plaatje voor de toekomst. Een klein deel werkt aan andere verdienmodellen en tussen de 13% en 18% zegt dat de inkomstenverdeling niet is zoals ze dat zouden willen.

Figuur 91 In hoeverre heeft jullie vereniging last van de energiecrisis?

Bron: Panteia, 2022

Verder is ook de verenigingen gevraagd in hoeverre zij last hebben van de energiecrisis. Bij 65% van de goede doelen en kerkgenootschappen speelt de energiecrisis een rol en bij 8% daarvan wordt het voortbestaan van de vereniging bedreigt. Ook bij de sportverenigingen speelt bij 65% de crisis een rol waarvan bij 5% het voortbestaan in gevaar is. Bij de onderwijs-, kunst/cultuur/hobby- en overige verenigingen speelt de crisis bij ongeveer de helft een rol. De lokale verenigingen hebben het minst last van de energiecrisis (39%).

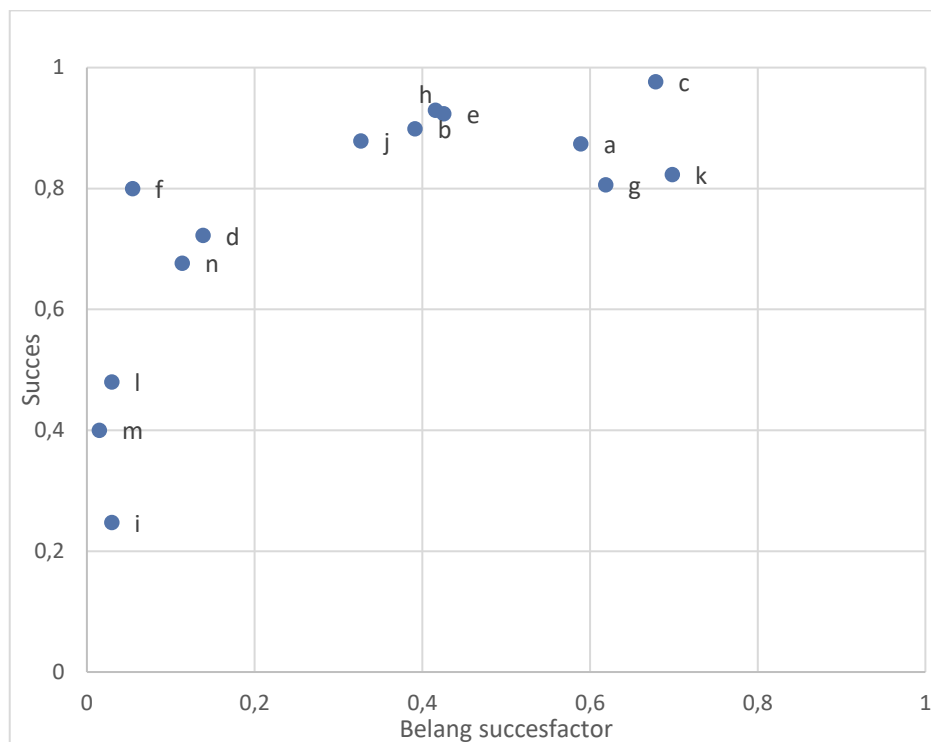
4.7 Succesfactoren

Ook aan de vrijwilligersverenigingen is gevraagd aan welke factoren zij hun succes afmeten, en daarnaast hoe succesvol zij op dezelfde factoren zijn. Door de twee scores per factor in een grafiek te zetten ontstaat een verhelderende matrix.

Over alle typen verenigingen is te zien dat veelal dezelfde zaken belangrijk gevonden worden: sfeer, financiële gezondheid en aantal leden komen vaak terug. Wat daarbij opvalt is dat het werven van vrijwilligers vaak helemaal niet zo belangrijk gevonden wordt, terwijl we in paragraaf 4.1 zagen dat het voortbestaan van een aanzienlijk aantal verenigingen in gevaar is, bij gebrek aan mensen die de kar willen trekken. Wellicht wordt het belang hiervan in onderstaande figuren onderschat.

Figuur 92 Succesmatrix onderwijsverenigingen

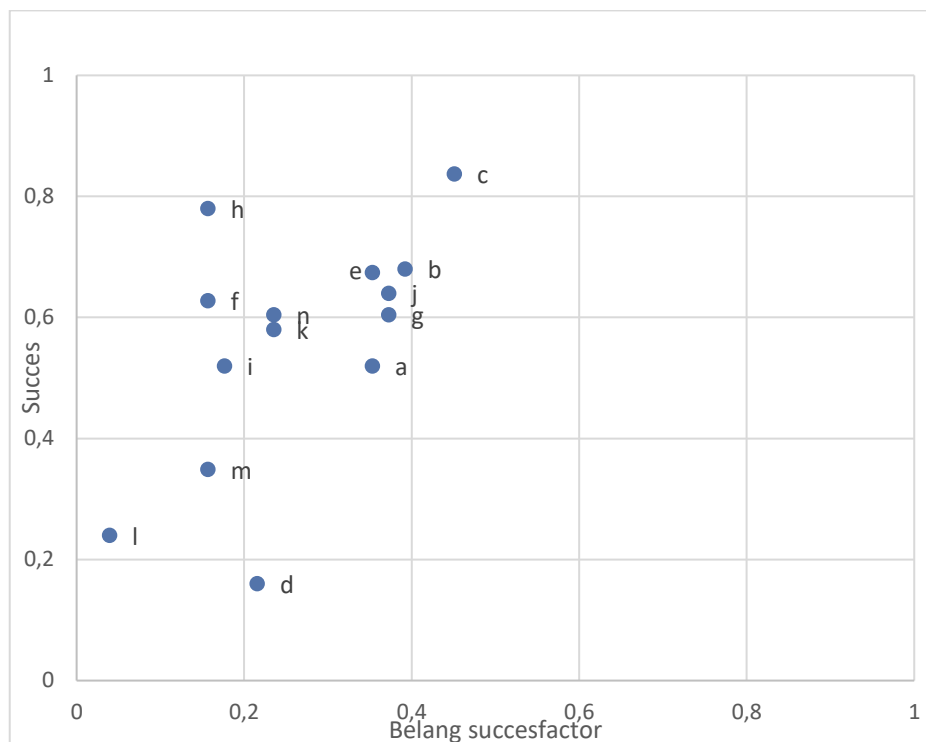
A Aantal leden
B Financiële gezondheid
C Sfeer
D Het binden van jonge leden
E Organiseren van activiteiten
F Goed verzorgde faciliteiten
G Opkomst activiteiten
H Levenstevredenheid

I Bijdragen aan het oplossen van maatschappelijke problemen
J Verbinden van leden
K Actieve leden
L Hebben van een protocol sociale veiligheid
M Het werven van vrijwilligers
N Behalen van primaire doel

Bron: Panteia, 2022

De onderwijsverenigingen meten hun succes vooral aan de sfeer binnen de vereniging en de mate waarin leden actief zijn. Ook spelen de opkomst bij activiteiten en het aantal leden een flinke rol in het succes. Op al deze factoren beoordelen zij zichzelf ook als vrij succesvol.

Figuur 93 Succesmatrix goede doelen en kerkgenootschappen

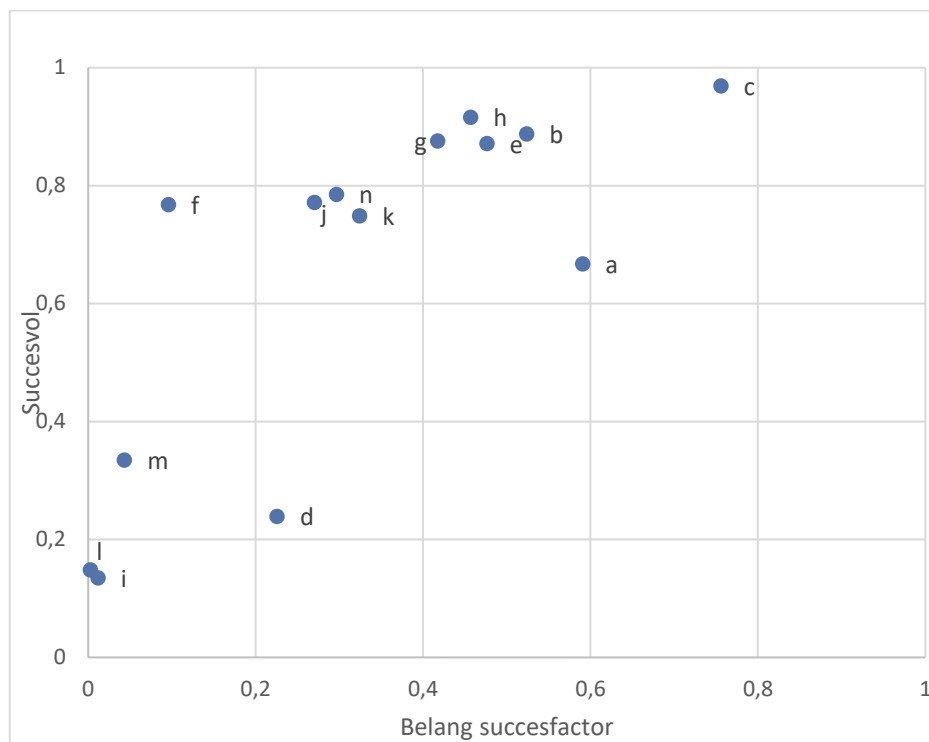
A Aantal leden
B Financiële gezondheid
C Sfeer
D Het binden van jonge leden
E Organiseren van activiteiten
F Goed verzorgde faciliteiten
G Opkomst activiteiten
H Levenstevredenheid

I Bijdragen aan het oplossen van maatschappelijke problemen
J Verbinden van leden
K Actieve leden
L Hebben van een protocol sociale veiligheid
M Het werven van vrijwilligers
N Behalen van primaire doel

Bron: Panteia, 2022

Wat betreft de goede doelen en kerkgenootschappen: zij hebben een wat verdeelde mening over wanneer er succes is behaald. Bijna de helft vindt sfeer het meest succes bepalend. Ook de financiële gezondheid, het verbinden van leden en het aantal leden worden regelmatig genoemd. Over laatstgenoemde is men het meest kritisch: slechts ongeveer de helft vindt zichzelf hierin succesvol.

Figuur 94 Succesmatrix kunst/cultuur/hobbyverenigingen

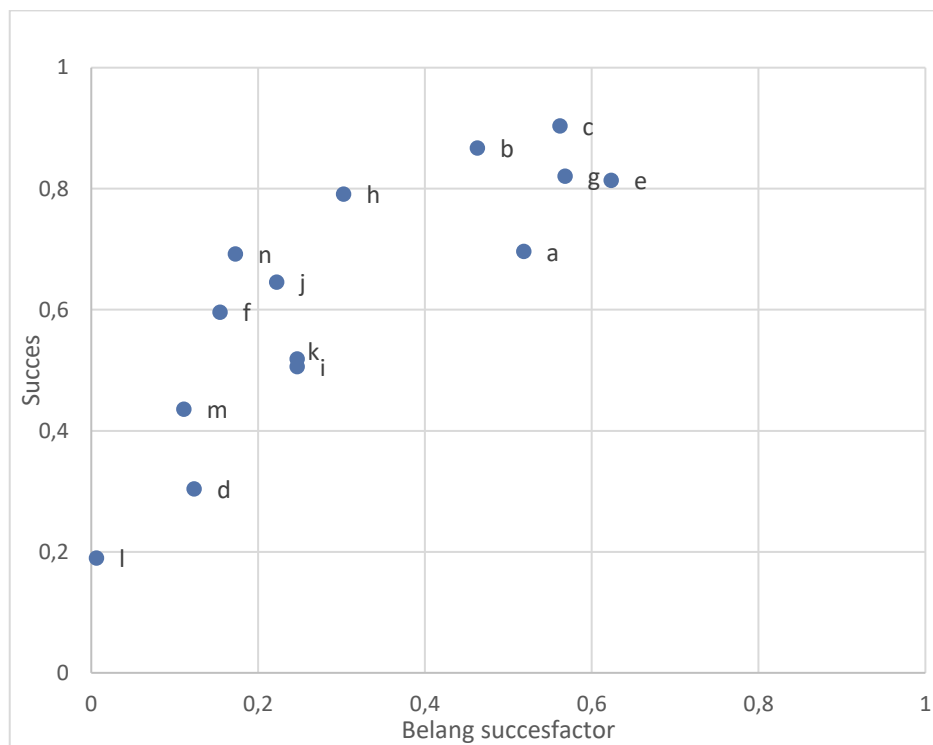
A Aantal leden
 B Financiële gezondheid
 C Sfeer
 D Het binden van jonge leden
 E Organiseren van activiteiten
 F Goed verzorgde faciliteiten
 G Opkomst activiteiten
 H Levenstevredenheid

I Bijdragen aan het oplossen van maatschappelijke problemen
 J Verbinden van leden
 K Actieve leden
 L Hebben van een protocol sociale veiligheid
 M Het werven van vrijwilligers
 N Behalen van primaire doel

Bron: Panteia, 2022

De kunst/cultuur en hobbyverenigingen zijn vrij eensgezind: de sfeer is het allerbelangrijkst, en ook bijna iedereen vindt dat zij daarin geslaagd zijn. Daarnaast telt ook het aantal leden. Daarover is men wat kritischer, maar ruim de helft vindt toch dat zij daarin succesvol zijn.

Figuur 95 Succesmatrix lokale verenigingen

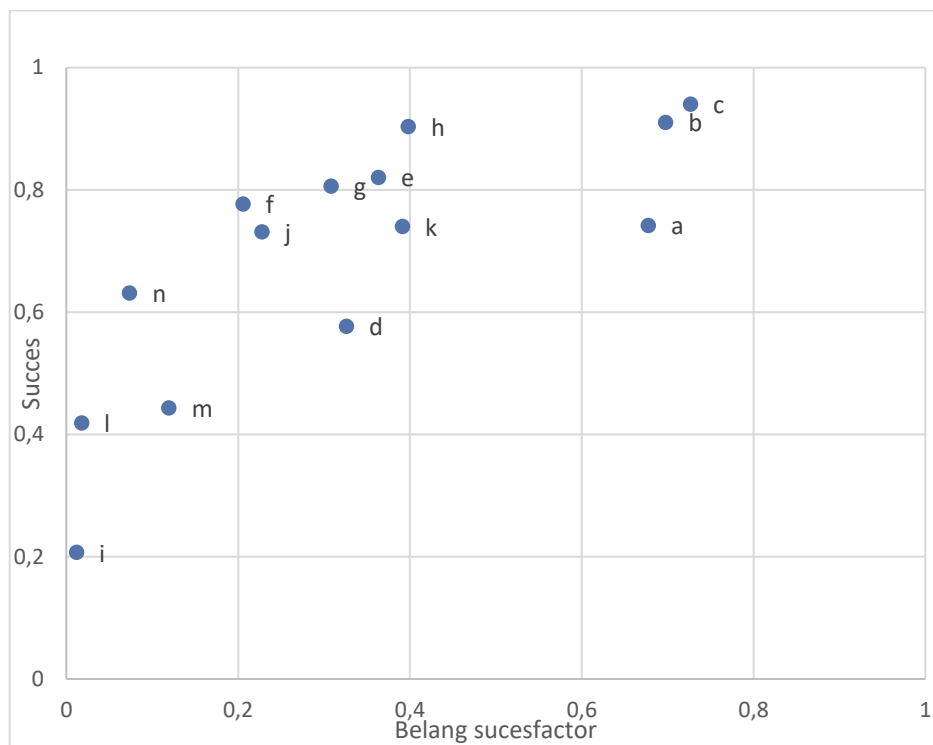
A Aantal leden
 B Financiële gezondheid
 C Sfeer
 D Het binden van jonge leden
 E Organiseren van activiteiten
 F Goed verzorgde faciliteiten
 G Opkomst activiteiten
 H Levenstevredenheid

I Bijdragen aan het oplossen van
 maatschappelijke problemen
 J Verbinden van leden
 K Actieve leden
 L Hebben van een protocol sociale veiligheid
 M Het werven van vrijwilligers
 N Behalen van primaire doel

Bron: Panteia, 2022

De lokale verenigingen vinden het vooral belangrijk dat er activiteiten georganiseerd worden. De opkomst bij de activiteiten en de sfeer worden op de tweede en derde plaats genoemd als succesfactor. Over het algemeen zijn de verenigingen op deze punten succesvol te noemen.

Figuur 96 Succesmatrix sportverenigingen

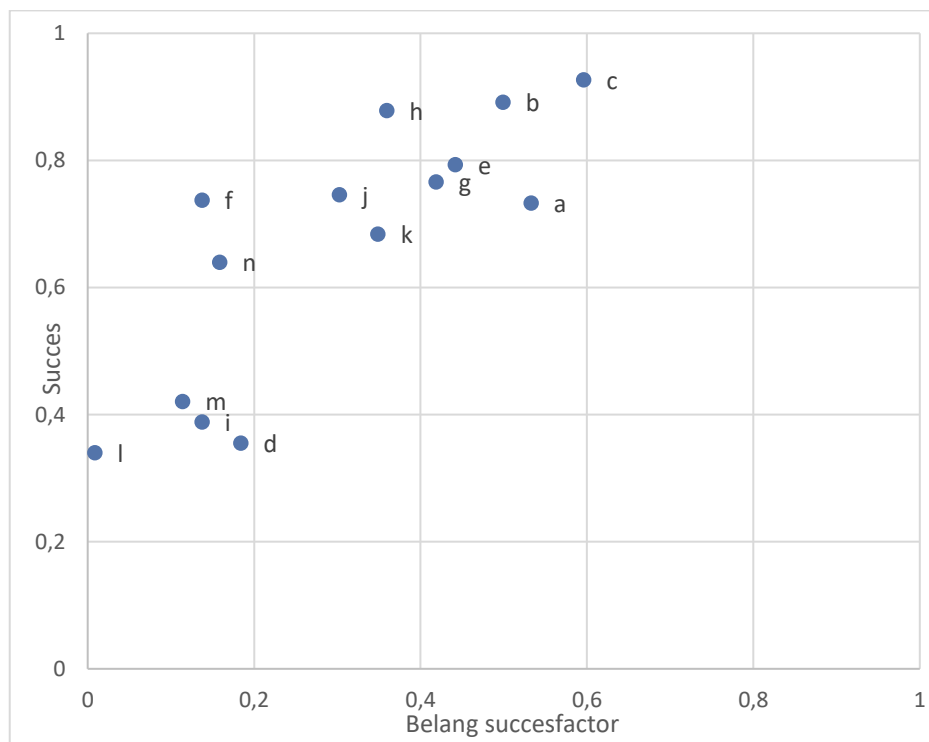
A Aantal leden
B Financiële gezondheid
C Sfeer
D Het binden van jonge leden
E Organiseren van activiteiten
F Goed verzorgde faciliteiten
G Opkomst activiteiten
H Levenstevredenheid

I Bijdragen aan het oplossen van maatschappelijke problemen
J Verbinden van leden
K Actieve leden
L Hebben van een protocol sociale veiligheid
M Het werven van vrijwilligers
N Behalen van primaire doel

Bron: Panteia, 2022

De sportverenigingen vinden sfeer, het aantal leden en de financiële gezondheid voorop staan bij het succes van de vereniging. Naar hun eigen oordeel zijn ze hier ook succesvol in.

Figuur 97 Succesmatrix overige verenigingen

A Aantal leden
 B Financiële gezondheid
 C Sfeer
 D Het binden van jonge leden
 E Organiseren van activiteiten
 F Goed verzorgde faciliteiten
 G Opkomst activiteiten
 H Levenstevredenheid

I Bijdragen aan het oplossen van maatschappelijke problemen
 J Verbinden van leden
 K Actieve leden
 L Hebben van een protocol sociale veiligheid
 M Het werven van vrijwilligers
 N Behalen van primaire doel

Bron: Panteia, 2022

Ook voor de overige vrijwilligersverenigingen is de sfeer van het grootste belang. Gevolgd door het aantal leden en de financiële gezondheid. Men is hierover bovendien vrij goed te spreken.

Als we aan het eind van de vragenlijst vragen wat de verenigingen trots maakt, dan spat de trots er af. Deze open vraag is in elk nationaal verenigingsonderzoek gesteld en elke keer komen er vele zaken waar men trots op is, maar is dit jaar een opsteker. Mede omdat uit de antwoorden over 2022 blijkt dat het veelal een zwaar jaar is geworden, wellicht zwaarder dan gedacht na corona. Ondanks alles, worden er hele mooie dingen gedaan.

In de vele opmerkingen wordt vaak over groei gesproken en over impact. Bovendien valt uit veel antwoorden goed af te lezen dat het bestaan van de vereniging niet vanzelfsprekend is, zeker niet nu. Vaak wordt bij deze vraag het aantal jaren dat men al bestaat genoemd en dat is best te begrijpen als dubbele trots als je net uit de Corona periode komt en er nog niet van overtuigd bent dat alles vanaf nu weer goed gaat. En voor sommige gaat het ook niet goed: voor het eerst zien we ook bij deze vraag het bericht dat de vereniging is gestopt.